

**ALİ RIZA ÖGE'NİN BEKTAŞÎ ŞAİRLERİ
ANTOLOJİSİ'NDE YER ALAN ŞAİRLER**
*THE POETS IN THE "BEKTAŞÎ ŞAİRLERİ ANTOLOJİSİ" OF
ALİ RIZA ÖGE*

Doğan KAYA¹ Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı alanında çalışacaklar için önemli kaynak niteliğindedir.

ÖZ

1881-1957 yıllarında yaşayan ve Bektaşî babası olan Ali Rıza Öge genellikle ömrünü İstanbul'da geçirmiştir. Vazifesine düşkün ve başarılı bir polis memurluğundan sonra 1942'de emekli olmuş, Bursa'da vefat etmiştir. Hakkında kitaplar yazılan, bildiriler sunulan Öge aynı zamanda şair olup şiirlerinde Kadimî mahlasını kullanmıştır.

Üzerinde 50 yıl çalışarak yazdığı ve bugün Taksim Atatürk Kitaplığı'nda bulunan Bektaşî Şiirleri ve Şairleri Antolojisi'nde büyük çoğunluğu Alevî-Bektaşî şairi olan 392 şairin şiirleri yer almaktadır. Öge, mecmuasının sonuna şiirlerini yazdığı şairler hakkında bilgiler eklemiştir. Bu bilgilerin pek çoğu, kültür tarihimiz için oldukça önemli ve orijinal bilgilerdir. Âşık Edebiyatı yahut

Şairlerin 17'si kadın, 7'si Ermeni şairdir. Mecmuada çok sayıda "Baba", "Abdal" ve "Kul" mahlaslı şair bulunmaktadır.

Mecmuada kayıtlı şiirler şekil ve tür olarak divan, müstezat divan murabba, murabba-ı mütekerrir, muhammes, müseddes, müstezat, mersiye, mesnevi, terki-bend, terc-i bend, tahmis, semaî, şarkı, kalenderî, mersiye, koşma, ilahi tarzında şiirlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ali Rıza Öge, Antoloji, Bektaşî Şairler, Biyografik Bilgiler.

ABSTRACT

Ali Rıza Öge is a Bektaşî baba who had lived between 1881-1957 and spent his life mostly in İstanbul. After a passionate and successful occupation period as police officer, he has retired in 1942 and died in Bursa. The books have been written and papers have been presented about him. Öge is a poet at the same time and he has used pen-name Kadimî in his poems.

Makale geliş tarihi: 15.07.2016 • Makale kabul tarihi: 25.11.2016

1 Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü.

In the book of Bektaşî Şiirleri ve Şairleri Antolojisi which has been written after 50-years study and is now existed in Taksim Atatürk Library, there are poems of 392 different poets (frequently Alevi-Bektaşî poets). Öge has added information about all poets to the end of his work. Most of these information are considerably significant and original in terms of cultural history. It is quite important source for researchers studying on Âşık literature or Turkish Sufi literature.

17 ones of poets are women and 7 of them are Armenians. In the work, there are many poets who are using pen-name as Baba, Abdal and Kul.

The poems in this anthology, in terms of form and content, are called as divan, müstezat divan murabba, murabba-ı müt-ekerrir, muhammes, müseddes, müstezat, mersiye, mesnevi, terkib-i bend, terc-i bend, tahmis, semaî, şarkı, kalenderî, mersiye, koşma and ilahi.

Keywords: Ali Rıza Öge, Anthology, Bektaşî Poets, Biographical Information.

Ali Rıza Öge, Bektaşî Babası olup 1881'de Malkara'da doğmuş, 1957'de Bursa'da vefat etmiştir. Mezarı, Emir Sultan Mezarlığı'ndadır. Hüseyin ve Emine Şerife Hanım'ın oğludur. Bektaşî bir aileye mensup olup ilk tahsilini Müderris Hâfız Emin Efendi'den almıştır. Gençliğinde İstanbul'a gelmiş, Karaağaç Dergâhı'nda dervişliğe soyunmuş, 25 yaşında Hüseyin Zeki Baba'dan nasip almış, bilahare Makedonya'daki Sersem Ali Baba (Harabatî Baba) Tekkesi'nde dervişliğe başlamıştır. Daha sonra İstanbul'a gelip polisliğe başlar. İstanbul'da ve Anadolu'da önemli emniyet merkezlerinde çok başarılı icraatta bulunmuştur. Meslekle ilgili hatıralarını "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları" adlı kitapta toplamıştır. Üç kere evlenmiş 1942'de emekli olmuştur.

Ali Rıza Öge hakkında önemi çalışmalar ortaya konulmuştur. Hakkında basılan ilk kitap "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları" adını taşır (Öge, 1982).

Ondan yazılı kaynaklarda ilk bahsedin Bedri Noyan olmuştur (Noyan, 2003: 268).

Öge hakkında ilk ilmi çalışma da Cafer Şen'le Mustafa Tatçı'ya aittir. 17-18-19 Ekim 2007 tarihlerinde Ankara'da yapılan, 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevîlik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni'nde Mustafa Tatçı ve Yrd. Doç. Dr. Cafer Şen "El yazmalarına Artık Vuruyor Güneş: Ali Rıza Öge (Kadîmî) ve Bektaşî Şiirleri ve Şairleri Antolojisi" adıyla sundukları bildiride Öge ve yazdığı

mecmua hakkında önemli bilgiler vermişlerdir. Bunu Mumine Çakır'ın üç çalışması takip etmiştir (Çakır, 2010a: 1001-1017; Çakır, 2010b, Çakır, 2011: 373-400). Bu çalışmaları Yakup Orkun Demirci, Murat Demir, Ayşegül Küçükkılıç ve Süleyman Demir'in hazırladıkları yüksek lisans tezleri izler.

Ali Rıza Öge / Kadimî'yi ve şiirlerini kitap bütünlüğünde anlatan çalışma da Mumine Çakır'a aittir (Çakır, 2015).

Ali Naci Baba'dan "babalık icazeti"ni alan Ali Rıza Öge, neredeyse ömrünü verecek hazırladığı "Bektaşî Şairleri Antolojisi" adlı büyük eserini 1896'da yazmaya başlamış, 15 Temmuz 1946'da nihayet vermiştir. Bununla ilgili olarak mecmuada şöyle bir kayıt vardır:

"Elli sene evvel yazmağa başladığım bundan evvelki iki mecmua dolmuş daha yazacak yer kalmadığından iş bu mecmua 1946 senesi Kanun-i sani on beşde kâğıtları alınarak ciltlendirilmiş ve altı ay içerisinde tahririne muvaffakiyet elvermiştir" (Tahrir-i Hitamı 15 Kanun 1946).

Öge, ilerleyen zaman içerisinde tamamı 1849 sayfa olan bu hacimli ve muazzam esere birtakım eklemeler yapmıştır. Mecmuanın orijinali Taksim Atatürk Kitaplığı'ndadır. Mecmua A3 ebadında kâğıtlara yazılıp ciltlenmiştir.

Ali Rıza Öge'nin, Kadimî mahlasıyla kendi şiirlerinin de kayıtlı olduğu mecmuada toplam 392 şairin binlerce şiiri yer almaktadır. Öge, mecmuasının sonuna şiirlerini

yazdığı şairler hakkında bilgiler eklemiştir. Bu bilgilerin pek çoğu, kültür tarihimiz için oldukça önemli ve orijinal bilgilerdir. Âşık Edebiyatı yahut Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı alanında çalışacaklar için önemli kaynak niteliğindedir. Bundan dolayıdır ki kaydedilen bilgilerin gün yüzüne çıkması gerekirdi. Bizi böyle bir çalışmaya sevk eden düşünce de bu olmuştur.

Mucmuada adları / mahlasları geçenleri hakkında verilen bilgileri aktarmadan önce bu şairlerin kim olduklarını sıralamak yerinde olacaktır. Sözkonusu şairlerin mecmuadaki kayıt sırasına adları şöyledir: Abdal Musa Sultan, Âhû Dede / Âhî Ali Dede, Âgâhî Dede, Ahmed Sarban Baba, Erbabî, Emîr Sultan, Emîrî, Emrahî, Usulî, İbrahim Baba Reis, İbrahim Mihrabî Baba, Öksüz Abdal / Öksüz Ali, Ecrî Baba, İlhamî Baba, İlhamî Beğ Baba, İbrahim Perverî, Eşref, Eşref Paşa, Eşrefoğlu Rûmî, İsmail, İsmail Baba, Emine Beyza Bacı, Edîb Harabî, İkbâl Bacı, İhlasî Baba, Esad Baba, Enverî, İlbasânî, İhsan Mahvî, Edîb, İdris, Esrarî, Balım Sultan, Bedrî, Burhanî, Besim Atalay, Behcetî, Buharî, Budala-Kul Budala, Bosnevî, Behlülî, Ballı Baba, Pir Sultan Abdal, Perişan Baba, Pir Ali, Pâkî, Pinhan Abdal, Pir Gaib, Pertevî, Püryanî, Pir Mehmed, Tevfik, Telemsanî Baba, Teslim Abdal, Türabî Ali Dede Baba, Senâî, Sebatî, Süreyya Keşfî Baba, Cemalî Baba, Cesarî, Caferoğlu / Cafer Abdal, Cezbî, Ceyhunî, Ceyhunî, Cevabî, Cehdî, Câdî, Cevherî, Çınarî, Hafız Baba, Hüseyin Zekî Baba, Hakkı, Hamdî, Hıfzî, Hasîb Baba, Haddî, Hasbî, Hazenî, Hüse-

yin Hüsni Baba, Hikmet, Hatayî, Habbî, Hâkî, Hulkî Baba, Hulusî Baba, Hüsni Baba, Hüsni Baba, Hayrî, Hamid Baba, Hataî, Hafî, Hicabî, Hisarî, Haydar Baba, Hayretî, Hükmi, Hasan Dede / Âşık Hasan / Kul Hasan, Deli Şükrî, Dertli, Derunî Abdal, Didarî, Dedemoğlu, Deryabî, Dehrî, Dertli Kâtib, Zikrî Baba, Zekaî, Zihnî, Zatî, Rûhî-İ Bağdadî, Rüşdî, Rıza, Rıza Tefvik Baba, Rûhî Beğ Baba, Raif, Razî, Rûzî, Remziye Bacı, Râgıb, Rasîh, Refî'î, Rüşdî, Resmî Baba, Rıfki, Riyahî, Râmî, Rahmî, Rûhî-Rûhullah, Riclî(?), Recai Baba, Rifat Paşa, Rıza, Zahmî, Zeyneb Bacı, Seyyid Ali Sultan, Sersem Ali Baba, Seyyid Seyfi Nizamoğlu, Seyfî, Sacid, Seyranî Baba, Seyranî, Seyyid Nesimî, Samih Rif'at, Seher Abdal, Server Ali Baba, Sefil Abdal, Süleyman Cemalî Baba, Selim Baba, Seyyâh Abdal, Sakitî, Sırrî, Sırrı Şabân, Süleyman Baba, Selim, Sezaî, Suzî, Sabrî Baba, Senîh, Selamî, Seyyid, Sâkine, Sinan Ümmî, Şahî, Sultan Şücâ, Şemîmî Baba, Şemsî Baba, Şehr-Bânû Bacı, Şeref Bacı, Şehidî, Şîrî, Şemsî, Şem'î, Şadî, Şifaî, Şevket, Şâkir, Şükri Metin Baba, Şöhretî, Şeyhî, Şerifî, Salâcıoğlu, Su Oğlu, Sabrî, Sadık Baba, Salih Niyazî Dede Baba, Safî, Sadık Abdal, Senem Bacı, Sadayî, Saburî, Salâhî, Ziya Baba, Zafî Baba, Ziya Paşa, Tahir, Talibî İrşadî, Zarîfî, Ali Nacî Baba, Azbî Baba, Arif, Azmî Baba, Asîle Bacı, Uzletî Baba, Atâyî, İbretî, Uryanî, Aczî Baba, Aşkî, Ali Dede / Ali Oğlu, Ali Yılmaz, Avnî, Âkif Paşa, Azizoğlu, Arşî Baba, İzzet, Abdî, İşretî, Aynî, Ali Nutkî Baba, Gaygusuz Sultan, Gaybî, Garbî, Galib, Garibî, Garibî, Fuzulî, Fehmî Baba, Fahrî, Fennî Baba, Ferdî, Fedayî, Feyzî, Fethî, Fatıma, Feryadî, Fuadî,

Fariğî, Fazlî, Fahir, Fevzî, Fakir-İ Edna, Kadimî Baba, Kasım Dede, Kazak Abdal, Kalbî, Kalender Abdal, Kul Himmet, Kul Pervane, Kul Mehmed, Kul Derviş, Kul Yusuf, Kul Hüseyin, Kul Bayram, Kabzî, Kara Hamza, Kararsız Veli, Kul Yetim, Kul Şükrî, Kadrî / Kadîrî, Kul Mustafa, Kısmî Baba, Gül Baba, Kâzım Paşa, Kenzî, Kemterî, Geda Maslu, Genc Abdal, Gülsüm Bacı, Kerim Dede, Köçek Abdal, Kemal, Gedaî, Kâmî, Kâmil, Lokmanî, Leylâ, Lutfî, Lisanî, Lâi-i Mekânî, Lezizî, Levnî, Miratî Baba, Misalî, Mustafa Dede Baba / Muharremoğlu, Muhammed Ali Hilmi Dede Baba, Mahmudoğlu, Mısrî Niyazî, Muharremoğlu, Mahvî, Matlubî Baba, Meczub Abdal, Muharrem Mahzunî Baba, Mehdî Baba, Mehmed Beğ Baba, Meknunî, Meydan Abdal, Muhyiddîn Abdal, Münir Baba, Münire Bacı, Mızrî, Müştâk, Meylî Baba, Marufî Saltık, Mesttan, Mecnunî, Müznibî, Mahfî, Muhibbî, Muhitî Baba, Mağzurî, Mesrur Abdal, Muh-tar Balcı, Menguşî, Mevlâna Celâleddîn-İ Rumî, Manzurî, Muallim Nacî, Nahif, Nadî, Nev'î, Necdet Rüşdî Atılgan, Nailî, Nakdî, Nümâyî, Nehrî, Nesimî, Nurî Abdülâhad, Nedimî, Neslî, Nazmî, Nazımî, Noksanî, Nursî, Nef'î, Nigâr, Nafiz, Neyzen Tefvik, Namık Kemal, Nâbî, Nazîf, Nigâhî, Nusret, Neş'et, Nakşî, Na'lî, Niyazî, Necmî Baba, Necmeddin, Nüzhet, Viranî, Virdî, Vahdetî, Vehbî, Vasıf, Velî Baba, Haşimî Baba, Hatifî, Hadî, Himmet, Herdemî, Hengâmî, Hüdayî, Yunus Emre, Yeşil Abdal, Yeminî, Yahşî Baba, Yusuf Dede, Yeksanî, Yesarî Baba, İbrahim Edhem, Edayî, İlhamî, Ekrem Baba / Dertli, Çobanî Baba, Hasiretî, Hacı Receb,

Remzî, Rasim, Zeyneb, Zeyneladibîn, Zehra Bacı, Sevdayî, Seyyid Dede, Şirîn Bacı, Şems-i Tebrîzî, Salih, Sadrî, Abdî, Fazıl Baba, Kurbanî, Kabulî Baba, Naciye Bacı, Veysî, Yahya, Yetimî, Yesarî Baba, Hitabî.²

2 Sözkonusu şairlerin alfabetik dizilişleri ise şöyledir: Abdal Musa Sultan, Abdî, Abdî, Aczî Baba, Âgâhî Dede, Ahmed Sarban Baba, Âhû Dede / Âhî Ali Dede, Âkif Paşa, Ali Dede / Ali Oğlu, Ali Naci Baba, Ali Nutkî Baba, Ali Yılmaz, Arif, Arşî Baba, Asîle Bacı, Aşkî, Atayî, Avnî, Aynî, Azbî Baba, Azîzoğlu, Azmî Baba, Balım Sultan, Ballı Baba, Bedrî, Behcetî, Behlülî, Besîm Atalay, Bosnevî, Budala-Kul Budala, Buharî, Burhanî, Câdî, Caferoğlu / Cafer Abdal, Cehdî, Cemâlî Baba, Cesarî, Cevabî, Cevherî, Ceyhunî, Ceyhunî, Cezbî, Çınarî, Çobanî Baba, Dedemoğlu, Dehrî, Dertli Kâtib, Deli Şükri, Dertli, Derunî Abdal, Deryâbî, Didarî, Ecri Baba, Edayî, Edîb Harabî, Edib, İdris, Ekrem Baba / Dertli, Emine Beyza Bacı, Emîr Sultan, Emîrî, Emrahî, Enverî, Erbabî, Esad Baba, Esrarî, Eşref Paşa, Eşref, Eşrefoğlu Rûmî, Fahir, Fahrî, Fakir-i Edna, Fariğî, Fatıma, Fazıl Baba, Fazlî, Fedayî, Fehmî Baba, Fennî Baba, Ferdî, Feryadî, Fethî, Fevzî, Feyzî, Fuadî, Fuzulî, Galib, Garbî, Garibî, Garibî, Gaybî, Gaygusuz Sultan, Geda Mûslu, Gedâî, Genc Abdal, Gül Baba, Gülsüm Bacı, Habbî, Hacı Receb, Haddî, Hadî, Hafız Baba, Hafî, Hâkî, Hakkı, Hamdî, Hamid Baba, Hasan Dede / Âşık Hasan / Kul Hasan, Hasbî, Hasiretî, Hasîb Baba, Haşimî Baba, Hataî, Hatayî, Hatifî, Haydar Baba, Hayretî, Hayrî, Hazenî, Hengâmî, Herdemî, Hıfzî, Hicabî, Hikmet, Himmet, Hisarî, Hitabî, Hulkî Baba, Hulasî Baba, Hüsnî Baba, Hüdayî, Hükmî, Hüseyin Hüsnî Baba, Hüseyin Zekî Baba, Hüsnî Baba, İbrahim Baba Reis, İbrahim Edhem, İbrahim Mihrabî Baba, İbrahim Perverî, İbretî, İhlasî Baba, İhsan Mahvî, İkbâl Bacı, İlbasanî, İlhamî Baba, İlhamî Beğ Baba, İlhamî, İsmail, İsmail Baba, İşretî, İzzet, Kabulî Baba, Kabzî, Kadimî Baba, Kadrî / Kadîrî, Kalbî, Kalender Abdal, Kâmî, Kâmil, Kara Hamza, Kararsız Veli, Kasım Dede, Kazak Abdal, Kâzım Paşa, Kemâl, Kemterî, Kenzî, Kerîm Dede, Kismî Baba, Köçek Abdal, Kul Bayram, Kul Derviş, Kul Himmet, Kul Hüseyin, Kul Mehmed, Kul Mustafa, Kul Pervâne, Kul Yetim, Kul Şükri, Kul Yusuf, Kurbanî, Lâî-i Mekânî, Levnî, Leyla, Lezizî,

Lisânî, Lokmanî, Lütfî, Mağzurî, Mahfî, Mahmudoğlu, Mahvî, Manzûrî, Marufî Saltık, Matlubî Baba, Mebnî, Mecnunî, Meczub Abdal, Mehdî Baba, Mehmed Beğ Baba, Mekkûnî, Menguşî, Mesrûr Abdal, Mestan, Mevlâna Celâleddîn-İ Rumî, Meydan Abdal, Meylî Baba, Mısrî Niyazî, Mızrî, Miratî Baba, Misâlî, Mualim Naci, Muhammed Ali Hilmi Dede Baba, Muharrem Mahzûnî Baba, Muharremoğlu, Muhibbî, Muhîtî Baba, Muhtar Balcı, Muhyiddîn Abdal, Mustafa Dede Baba / Muharremoğlu, Münir Baba, Münire Bacı, Müştak, Müznibî, Na'î, Nâbî, Naciye Bacı, Nadî, Nafiz, Nahîf, Nailî, Nakdî, Nakşî, Namık Kemâl, Nazımî, Nazîf, Nazmî, Necdet Rüşdî Atılgan, Necmeddin, Nedimî, Nef'î, Nehrî, Nesimî, Neslî, Neş'et, Nev'î, Neyzen Tevfik, Nigâhî, Nusret, Nigâr, Niyazî, Necmî Baba, Noksanî, Nurî Abdülâhad, Nursî, Nümâyî, Nüzhet, Öksüz Abdal / Öksüz Ali, Pâkî, Perişan Baba, Pertevî, Pinhan Abdal, Pir Ali, Pir Gaib, Pir Mehmed, Pir Sultan Abdal, Püryanî, Ragıb, Rahmî, Raif, Ramî, Rasih, Râsim, Râzî, Recai Baba, Refiî, Remzî, Remziye Bacı, Resmî Baba, Rifkî, Rıza Tefvik Baba, Rıza, Rızâ, Riclî(?), Rifat Paşa, Rûhî Beğ Baba, Rûhî-İ Bağdadî, Rûhî-Rûhullah, Ruzî, Rüşdî, Rüşdî, Sabrî Baba, Sabrî, Sabûrî, Sacid, Sadâyî, Sadık Abdal, Sâdık Baba, Sadrî, Sâfî, Sakitî, Salâcıoğlu, Salâhî, Salih Niyazî Dede Baba, Salih, Samih Rifat, Sebatî, Seher Abdal, Selamî, Selim Baba, Selim, Senaî, Senem Bacı, Senîh, Sersem Ali Baba, Server Ali Baba, Sevdayî, Seyfî, Seyranî Baba, Seyranî, Seyyâh Abdal, Seyyid Ali Sultan, Seyyid Dede, Seyyid Nesimî, Seyyid Seyfi Nizamoğlu, Seyyid, Sakine, Sezaî, Sırrı Şaban, Sırrî, Sinân Ümmî, Su Oğlu, Sultan Şücâ, Suzî, Süleyman Baba, Süleyman Cemalî Baba, Süreyya Keşfi Baba, Şâdî, Şâhî, Şâkir, Şehidî, Şehr-Bânû Bacı, Şem'î, Şemîmî Baba, Şemsî Baba, Şems-i Tebrîzî, Şemsî, Şeref Bacı, Şerifî, Şevket, Şeyhî, Şifâî, Şîrî, Şirin Bacı, Şöhretî, Şükri Metin Baba, Tâhir, Talibî İrşadî, Teslim Abdal, Tefvik, Telemsanî Baba, Tûrabî Ali Dede Baba, Uryanî, Usulî, Uzletî Baba, Vahdetî, Vasîf, Vehbî, Velî Baba, Veysî, Viranî, Virdî, Yahşî Baba, Yahya, Yeksanî, Yeminî, Yesarî Baba, Yeşil Abdal, Yetimî, Yunus Emre, Yusuf Dede, Zafî Baba, Zahmî, Zarifî, Zatî, Zekâî, Zeyneb Bacı, Zeyneb, Zeyneladibîn, Zehra Bacı, Zihnî, Zikrî Baba, Ziya Baba, Ziya Paşa.

Bu şairlerden 17'si kadın şair olup adları şunlardır: Emine Beyza Bacı, Fatma, Gülsüm Bacı, İkbâl Bacı, Leylâ, Münire Bacı, Naciye Bacı, Nigâr, Remziye Bacı, Senem Bacı, Sâkine, Şehr-Bânû Bacı, Şeref Bacı, Şîrîn Bacı, Zeyneb, Zeyneb Bacı, Zehrâ Bacı.

Mecmuada şiirleri kayıtlı Ermeni olan ve Bektaşîliğe meyletmiş şairler de yok değildir. Bunlar da; Deryâbî, İlhamî / Sarkis, Lisânî, Mecnunî, Püryanî, Vartan, Yeksanî'dir.

Diğer taraftan, mecmua her ne kadar Bektaşî şairlerini ihtiva etse de muhtelif sayfalarda Emîr Sultan, Eşref Paşa, Eşrefoğlu Rûmî, Mevlâna Celâleddîn-i Rumî, Mısri Niyazî, Mızrî, Muallim Nacî, Nurî Abdülâhad, Seyranî Baba, Şems-i Tebrîzî, Ziyâ Paşa gibi Bektaşî olmayan şairlerin şiirleri de kayıtlıdır.

Mecmuada en fazla "Baba", "Abdal" ve "Kul" mahlaslı şairlerin de varlığı dikkatimizi çekmektedir.

Mecmuada, en fazla Babalık makamına yükselen ve aynı zamanda şair olanların şiirine yer verilmiştir. "Baba" olarak kayıtlı şairlerinin başlıcası şunlardır: Aczî Baba, Ahmed Sarban Baba, Ali Nacî Baba, Ali Nutkî Baba, Arşî Baba, Azbî Baba, Azmî Baba, Ballı Baba, Cemâlî Baba, Çobanî Baba, Ecrî Baba, Ekrem BabaEsad Baba, Fazıl Baba, Fehmî Baba, Fennî Baba, Gül Baba, Hafız Baba, Hamid Baba, Hasîb Baba, Hâşimî Baba, Haydar Baba, Hulkî Baba, Hulûsî Baba, Hüsnî Baba, Hüseyin Hüsnî Baba, Hüseyin Zekî Baba, Hüsnî Baba, İbrahim Baba Reis, İbra-

him Mihrabî Baba, İhlasî Baba, İhsan Mahvî, İlhamî Beğ Baba, İsmail Baba, Kabulî Baba, Kadimî Baba, Kısmî Baba, Matlûbî Baba, Mebnî, Mecnunî, Meczub Abdal, Mehdî Baba, Mehmed Beğ Baba, Meylî Baba, Miratî Baba, Muhammed Ali Hilmi Dede Baba, Muharrem Mahzûnî Baba, Muhîtî Baba, Mustafa Dede Baba, Münir Baba, Necmî Baba, Perişan Baba, Pinhan Abdal, Pir Sultan Abdal, Recai Baba, Rıza Tefvik Baba, Rûhî Beğ Baba, Sabrî Baba, Sadık Baba, Sâlih Niyazî Dede Baba, Selim Baba, Sersem Ali Baba, Seyranî Baba, Süleyman Baba, Süleyman Cemalî Baba, Süreyya Keşfî Baba, Şemimî Baba, Şemsî Baba, Şükri Metin Baba, Telemsanî Baba, Türabî Ali Dede Baba, Uzletî Baba, Velî Baba, Yahşî Baba, Yesarî Baba, Yesârî Baba, Za'fî Baba, Zikrî Baba, Ziya Baba.

"Baba" makamında olan şairleri "Abdal" mahlasını kullanan şairler izlemektedir ve bunlar da alfabetik olarak şöyle sıralanabilir: Abdal Musa Sultan, Cafer Abdal, Derunî Abdal, Genc Abdal, Kalender Abdal, Kazak Abdal, Köçek Abdal, Meczub Abdal, Mesrur Abdal Meydan Abdal, Muhyîddîn Abdal, Pinhan Abdal, Pir Sultan Abdal, Sadık Abdal, Seher Abdal, Selâmî, Seyyah Abdal, Teslîm Abdal, Yeşil Abdal.

Mecmuada 12 adet "Kul" mahlaslı şairin şiirleri bulunmaktadır: Kul Budala, Kul Hasan, Kul Bayram, Kul Derviş, Kul Himmet, Kul Hüseyin, Kul Mehmed, Kul Mustafa, Kul Pervâne, Kul Yetim, Kul Şükri, Kul Yusuf.

Öge, mecmuasının başına çok derli-toplu 98 sayfalık bir fihrist koymuştur. Fihristte şiirlerin sahibi ve şiirin ilk dizesi, şiirin nev’i ifadesi ve bunların hangi sayfada yer aldığı bilgisi ihmal edilmemiştir. Büyük bir emek ve sabırla vücuda getirilmiş olan mecmuada Öge’nin titizliği ve hatasız metinler ortaya koyması her türlü takdirin ötesindedir. Ancak, şairler hakkında bilgilerin verildiği ve aşağıda kaydettiğimiz kısımda birkaçının dışında kullandığı kaynaklara pek temas etmemiştir.

Mecmuadaki şiirlerin teknik özellikleri ile ilgili olarak şunları söyleyebiliriz:

1. Mecmuadaki şiirlerde geçen mahlaslar, müstensih tarafından üstleri çizilerek belirtilmeye çalışılmıştır.

2. Şiirler çift sütun olacak şekilde yazılmıştır.

3. Bazı destanlar ve koşmalar, her ne kadar bu adlarla adlandırılmış olsalar da Beyitlerle vücuda getirilmiştir. (Destan-ı Kaygusuz “Yeme İçme Destanı” - 796b, Koşma-i Hatayî” -720b) gibi...

4. Tür ve şekil olarak divan, müstezat divan murabba, Murabba-ı Mütekerrir, muhammes, müseddes, müstezat, mersiye, mesnevi, terki-i bend, terc-i bend, tahmis, semaî, şarkı, kalenderî, mersiye, koşma, ilahi gibi şiirler yer almaktadır.

5. Şiirlerin kahir ekseriyeti Alevî-Bektaşî kültürünü yansıtan konulardadır.

MECMUADAKİ ŞAİRLER

ABDAL MUSA SULTAN: Bektaşilerin büyük hürmet ve muhabbetini celb itmiş olan Abdal Musa Sultan (Şakayık Tercümesi, Sayfa 33 ve Evliya Çelebi, cild 2, Sayfa 46 gibi menbalara göre “Yesevî” fukarasındandır. Gerek Âşık Paşazade Tarihi’nde ve gerek Şakayık Tercümesi’nde bu zatın Bektaşî olduğuna dair hiç bir kayd yoktur. Mamafih onun Anadolu hayat-ı diniyesinde çok mühim tesirler bırakan Abdallardan olduğuna şüphe idilemez. Kendisinin meşhur Bektaşî azizlerinden olarak kabul edilmesi ve Elmalı’da namına izafetle büyük bir Bektaşî tekyesi vücuda getirilmesi bunun bir neticesi olsa gerekdir. Gaygusuz Abdal’ın şeyhi olmakla da şöhret kazanan bu zatın bu gün elimizde bir nasihatnamesi ile üç dört parça da manzumesi vardır. Fakat bu ufak eserle Abdal Musa’ya aid olarak kabul edilen şiirlerin Abdal Musa’ya aid olduğu kat’i olarak iddia idilemez. Abdal Musa diye tanıdığımız (eksik) zat olup birisi de Bursa’da medfundur. Mahazâ Bursa’da medfun olan Abdal’ın Abdal Murad olduğu kuvvetle söylenmektedir ki, hakikat de budur. Ancak “Bektaşî Sırrı” adlı eserde (Cild:2, Sayfa:131) Nailî Efendi siminde Bektaşî olan bir zat kitabın müellifine yazdığı bir mektupda diyor ki: “On Üçüncü cüzde tahrir buyurulan Abdal Musa, Elmalı’da medfun “Abdal Musa” olmayup bu Abdal Musa başkasıdır. Çünkü bu hususda fakirane pek çok tetkikat ve taharriyatda bulundum. Bu babda istihsal eylediğim malumatı beyana mecbur oldum. Şöyle ki: Elmalı’da medfun olan Ab-

dal Musa Sultan, Hazret-i Pir Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî'nin ammisi Hayder Ata'nın mahdumu Hasan Gazî'nin sülbünden zuhura geldiği "Kitabü'l-Ensabü's-Sadât" nam risalede muharrer olduğu bir mecmu-i atikada görüldü. Şu malumat tamamıyla mevsuk olmasa bile diğer bir Abdal Musa'nın mevcut olması itibariyle mühimdir. Ragıb Hulusi Beğ'in tercüme itdiği "Bektaşîler'in Coğrafi Tevzii" adlı eserde Abdal Musa'nın Piri olarak "Yatağan Baba" gösterilmekde ve Abdal Musa'nın Elmalı'da medfun bir aziz olduğu zikir idilmekdedir. Gaygusuz Sultan'ın Abdal Musa dergâhına girüp o sayede nail-i irşad olduğu Gaygusuz Sultan'ın menakıbında tafsilen mündericidir. (İlk Mutasavvıflar, Köprilizade M. Fuad, Sayfa, 55).

(821a)

Abdal Musa Sultan, Orhan Gazi ile Bursa fethinde bulunan ekâbir-i evliyaullahdan olup keramât ve harikü'l-adâtı ile meşhur-ı cihan olmuşdur. Keramât-ı aliyelerinden başlıcası bir defa bir kırmızı ateş korını, pamuğun içine koyup müridanından bir zata virerek meşhur Geyikli Baba'ya irsal ider. Geyikli Baba dahi Abdal Musa Sultan'a bir bakrac süd gönderir. Abdal Musa Sultan meclisinde bulunup süd bakracının geldiğini gören zat "Acaba bunda nesi var?" diye izhar-ı taaccüb eyleyince Abdal Musa Sultan tahsin idüp buyurdılar ki, "Süd göndermekden maksad gazalı teshir itmeğe işaretdir ki, hayvanı teshir itmek, nebatı teshir itmekden gücdür. Bu takdirce anların kuvve-i kerametleri ziyadedir.

Ali Efendi "Keminetü'l-Ahbâr"ında Abdal Musa Sultan, Hacı Bektaş-ı Velî'nin hulefasındandır. Evvelce bu dergâh-ı şerifde Topku Dergâhı postnişini Abdullah Baba, baba olarak bulunmuş, sonradan birtakım erbab-ı nifakın iğvâ'âtı üzerine mezalim-i istibdada uğramışlardır. Anadolu'nun en büyük dergâhlarından biri de Elmalı'daki Abdal Musa Sultan Dergâhı'dır. Abdal Musa'ya aid olarak mecmuamızda mevcut şiirlerin sayfa numaralarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 312, 312, 312, 313, 313).

ÂHÛ DEDE yahud **ÂHÎ ALİ DEDE:** On yedinci asırda yetişen Bektaşî şairlerindendir. Asıl ismi, Alıdır. Diyarbakır'da doğmuşdur. Ali Emîrî merhum "Tezkire-i Şuara-yı Âmid"de bu zatın "Karaoğlan" namıyla şöhret kazandığını ve gayet güzel sese malik bulunduğunu bildiriyor. Geyikli Baba, meşahir-i evliyaullahdan bir arifibillah olup Acemistan'ın Hoy Kasabası'nda zuhur itmiş, badehu Bursa civarına gelerek kendine muti ve musahhar itdiği bir geyiğe binerek Sultan Orhan ile muharebede bulunduğu mervidir. İhtiyarlığında "Baba Ahû" lakabıyla şöhret kazanmış bulunan bu şairin Dördüncü Murad ve Dördüncü Mehmed devirlerinde yaşadığı Hammer'de bildirilmekdedir. Birtakım destan, koşma ve nefesler vücuda getiren Ahû'nun on yedinci asırdan itibaren yazılan bazı mecmualarda şiirlerine de tesadüf idilmekdedir. Bu maruf saz şairinin "Âşık Musikisi" üslûbunda bestelerde vücuda getirdiğine muhakkak nazarıyla bakılabilir. Bir destan ile birkaç nefesin yazılığın bulunduğu sayfa numaralarını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 314, 1091).

(821b)

ÂGÂHÎ DEDE: Aslen Belgradlıdır. İsmi “Yaşar” mahlası Âgâhî’dir. Kırşehir’de Hacı Bektaş-ı Velî dergâhında kılar evinde hizmet itmiş, yüz sene evvel de vefat etmiştir. Bu zat hakkında fazla malumat elde idilememiştir. Kılar evine vakf ettiği bir nefes mecmuasından elimize geçen birkaç nefesin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 942, 1036, 1061).

AHMED SARBAN BABA: İkinci Selim zamanında Hayrabolu’da doğan Ahmet Sarban kuvvetli bir şairdir. Üsküdar’da Selim Ağa Kütüphanesi’nde “Ahmed Sarban Divanı” vardır. Müstakimzade Süleyman Sadeddin Risale-i Melâmiyesi’nde, Ahmed Sarban terceme-i halinden bahs ederken 30 manzumesini de almıştır. Sarı Abdullah, Ahmed Sarban’ın tercüme-i hâlini yazarken “Sülukunda çok manzum ilahiyat buyurup gâh Kaygusuz ve gâh Ahmedî tahallüs etmişlerdir.” denilmektedir. Sadık Vicdanî ve Mehmed Ali Aynî beğler de “Gaygusuz” mahlasıyla şiir söyleyen zatın Ahmed Sarban olduğunu eserlerinde yazmışlardır. Mecmuadaki bazı “Gaygusuz” mahlaslı şiirlerin de Ahmed Sarban Baba’ya aidiyeti anlaşılmalıdır. Darülfunûn Kütüphanesinde de Ahmed Sarban Hazretleri ve Divan-ı Ahmed Sarban Dukakinade kaydlarını ihtivâ iden iki divan vardır. Dukâkinzade Ahmed Beğ ki, “Ahmed Sarban” adıyla meşhurdur. 952 tarihinde vefat iden Ahmed Sarban Hayrabolu’da namına yapılan tekyenin türbesinde medfundur. Elimize geçen şiirlerini ihtiva iden sayfa numrolarını buraya yazıyoruz (Sayfa: 321, 1214, 1532, 1533, 1534, 1534, 1534).

(822a)

ERBÂBÎ: On dokuzuncu asır saz şairlerindendir. Erzurum’da doğmuştur. Âşıklık şartlarına göre birçok şöhret kazanmış ve divan şairleriyle bağdaşmış olgun bir şairdir. Şairlik ona sülâlesinden geçmiştir. Selim adında olan ve hâlâ demir yollarında memur bulunan zat da, o aileden bir şairdir. Erbâbî zamanının icablarına uyarak tarikat ehli olmağı tercih ederek Bektaşî olmuştur. Bazen Noktacılığa, Hurufiliğe, doğru da meyl ettiği görülür. Elde itdiğimiz bir mersiyesiyle bir destanının muhtevi olduğu sayfa numrolarını buraya derc ediyoruz. (Sayfa: 109, 1091). Diğer bir rivayete göre aslen Konyalıdır. Konya’dan hicretle Erzurum’a gitmiştir. Bir tekyeye giderek derviş olmuş, aruz vezninde şiirler yazmış, bir ara İstanbul’a gelmiş, Sultan Mecid tarafından kabul ve mazhar-ı iltifat olmuştur. Saz çalar, cura çalar. 80 yaşında 1884’de Erzurum’da vefat etmiştir.

EMÎR SULTAN: (Hamiş: Ahmed Sarban Baba Kanunî Sultan Süleyman’ın deveci başı olduğu ve 1034 ricâlinden Peşteli Kazzâz Hüseyin Efendi’nin “Lâ-mekânî” mahlasıyla şiir yazan mürşidi olduğu bir yerde manzurumuz olduğunu buraya da kayd itdik.) Emîr Sultan, On beşinci asır şairlerindendir. Devrinde, Emîr Sultan mahlasıyla şöhret kazanmıştır. Asıl ismi “Şemseddin Mehmed” olup şiirlerinde ulviliği terennüm iderdi. Bursa’da doğmuş 1429 yılında yine Bursa’da ölmüştür. Mezarı Bursa’dadır. Yine bir “Emîr Sultan” isminde bir zat vardır ki, bu zat “Seyyid Ali Sultan Velâyetnamesi”nde yazılı olduğu üzere Hazret-i Pir Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî Hazretleri tarafından, Seyyid

Ali Sultan, Gazi Rüstem Baba Sultan birlikte Rumili'nin fethine memur idilenler arasında bulunup Bolayır civarında Üreşe Kadıköy namıyla maruf mahalde vefat etmiştir. Şiirlerini aşağıya derc ettiğimiz Emîr Sultan'ın hangisi olduğunu tayin idemediğimiz şiirlerin sayfa numaralarını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 315).

EMİRÎ: On dokuzuncu asırda yaşamış olan Emiri'nin hayatı hakkında malumat elde idilememiştir. Gerek mersiyelerine ve gerekse şiirlerine nazaran bu zatın yetişmiş bir Bektaşî şairi olduğu anlaşılmaktadır. Elimize geçen mersiye ve şiirlerini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 109, 110, 111, 111, 111, 112, 113, 113, 114, 653, 653, 654, 655, 655, 655, 656, 657, 658, 658, 659, 660, 660, 660, 940, 1134).

(822b)

EMRAHÎ: Erzurum'a birkaç saat mesafede Tanbur adlı bir köyde 1171 hicrî tarihinde doğduğu ve 1241'de vefat ettiği anlaşılır. Erzurum'da tahsil itdikden sonra Sivas, Kastamonu, Konya, Niğde taraflarında dolaşdıktan sonra Sivas'da oturduğu ve en sonra 1226'da Niksar'a giderek hayatının sonuna kadar orada kaldığı rivayet idilmektedir. Asrının en iyi saz şairlerinden olan Emrah hakkında şöyle bir efsane de rivayet idilmektedir ki, biz de buraya derç itmeden geçemedik. Şöyle ki: Emrah'ın yaşadığı memleketin beği, adamlarından birini bir işe gönderiyor. Bu adam işine giderken Emrah'ın oturduğu evin önünden geçiyor. O sırada Emrah saz ile türkiler çalup söylüyor muş. Adamcağız meftuniyetinden akşama

kadar orada kalmış, dönüşde beğin, kendisini ağır bir cezaya çarptıracağını anlıyor. Başından geçeni dosdoğru anlatıyor. Bu işe hiddet iden beğ derhal Emrah'ı huzuruna çağırıyor. Fakat Emrah beğe hiç ehemmiyet virmediğinden kendisini sarayından hakaretle koğuyorlar. O memleketin o zaman ki, âdetine göre, halkın şikâyetlerini beğ dinlermiş. Beğden şikâyeti olanlar da beğin kızına müracaat iderlermiş. Emrah gidüp beği, kızına şikâyet idiyor. Emrah'ın gençliği, güzelliği, fevkalade saz çalışı kızın hoşuna gidiyor. Saz şairini sarayına alıyor. İki genç söyleşiyorlar, fakat Emrah kendisi bir fakirin, beğin kızını alamayacağını düşünerek bunu kıza açıkça anlatıyor ve diyor ki, "Sen bir beğ kızısın, ben ise fakir bir âşıkım. Seni bana virmezler. Bana müsaade it gideyim. Dağlarda Allah'a yalvarayım. Belki o zaman bana nasib olursun!" diyor. Bir gice Emrah sevgilisinden ayrılıyor ve şehri terk idiyor. Bir sabah vakti güneş doğarken ona tekrar kavuşmak ümidi cızlıyor yedi yıl dağlarda, mağaralarda çilesini doldururken beğin zülmü, sefahati, israfı hadden aşılıyor. Halk anı makamından indirmek için kızına yalvarıyorlar. Kız halkın didiğini yapıyor, babasını makamından indirerek idareyi eline alıyor.

(823a)

O sırada düşman hücumuna maruz kalıyor. Muvaffak olamayarak esîr düşüyor. Memleket harab oluyor. İşte bu sırada Emrah dağlardan dönüyor, memleketine geliyor. Ne sevgilisinin o azametli sarayı kalmış ne de kendi fakir kulübesi. O vakit sazını alarak tekrar yollara düşüyor. Diyar diyar

sevgilisini arıyor. Nihayet onu esir iden Şahın sarayını buluyor. Kendisini içeri alıyorlar, Şah şaire ikram ediyor. Niçün geldiğini soruyor. Emrah başından geçenleri anlatıyor ve sevgilisinin kendisine virilmesini istiyor. Neticede sevgilisi kendisine viriliyor. Emrah yıllardan beri beklediği büyük saadetden o kadar mütehasis oluyor ki, sevgilisinin visaline nail olmadan sevincinden ölüyor. İşte Maraş havalisinde Emrah için böyle bir efsane ve rivayet mevcut imiş. Emrah'ın elimize geçen şiirlerinin aşağıya Sayfa numrolarını derc ediyoruz. (Sayfa: 109, 292, 620, 660, 661, 661, 940, 941, 941, 942, 942, 942, 1037, 1037, 1038, 1081, 1081, 1081, 1340, 1350, 1351).

USULÎ: On yedinci asırda yaşamış şairlerden olup Rumililidir. Usûlî yalnız aruzla değil hece vezniyle de şiirler söylemiş klasik saz şairi olmak hususiyetini gösteriyor. Usulî Rumili'de Vardar Yenicelidir. Usulî'nin hayatı hakkında fazla malumata malik değiliz. Mısır'da Şeyh İbrahim Gülşenî'nin müridi olmuş, muahharen Bektaşî tarikatine intisab etmiştir. Elimizde geçen bir iki eserini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 316, 1156, 1214).

(823b)

İBRAHİM BABA REİS: Aslen Vidinlidir. İstanbul'da Südllice Bektaşî Tekkesi şeyhi Münir Baba'dan nasib almış, bir müddet Münir Baba dergâhında hizmet itdikden sonra Kırşehir'de Hacı Bektaş Tekkesi'ne giderek üç sene hizmet iderek derviş olmuş bilahare icazet alarak "Baba" olmuş ve Bursa'ya gönderilmiştir. Bir müddet Bursa'da kaldıktan sonra Nef'e gitmiş, bir

müddet orada ve bir müddet de Kerbelâ'da İmam Hüseyin Efendimize hizmet itdikden sonra tekrar Bursa'ya avdetle vefatına kadar Bursa'da kalmıştır. Vefatı hicrî 1345 tarihindedir. Bursa'da medfundur. Elimizde mevcut bir şiirinin sayfa numrolarını buraya derc ediyoruz. Şiirlerinde bazen de Reîs, mahlasını kullanmıştır (314, 315, 316, 716, 1045).

İBRAHİM MİHRABÎ BABA: Kırım hanzadelerindedir. Ecdadı Selim-i Salis zamanında İstanbul'a gelmişlerdir. Gençliğinde bahriyeye intisab iden Mihrabî, kolağalığa kadar yükselmiş ve oldukça tahsili vardır. Hâcesi Tikveşli Yusuf Efendi'dir. İntisabı, Südllice Bektaşî Tekkesi postnişini Münir Baba'yadır. Südllice Bektaşî Tekkesi'nde uzun müddet derviş ve rehberlik etmiştir. Çelebi ile babaların aralarının açıldığında babagân tarafından murahhas tayin idilerek Kırşehir'i'ne gitmiş, orada Çelebi Cemaleddin Efendi'nin faziletlerine meftun olarak uzun müddet çelebinin konağında kalmıştır. Orada icazet alarak baba olmuş, avdetinde Erenköyü'nde Sahra-yı Cedid'de açılan bir dergâha baba olarak getirilmiş, bir müddet sonra 1338 tarihinde 65 yaşında olduğu halde vefat etmiştir. İyi bir şair idi. Elimize geçen şiirlerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 264, 507, 575, 576, 576, 859, 859, 959, 1056, 1077).

(824a)

ÖKSÜZ ABDAL/ÖKSÜZ ALÎ: Üçüncü Murad zamanında yaşamış Bektaşî şairlerindedir. Ferhad Paşa'nın İran seferinde İran şah-zadesi Haydar Mirza'yı rehine olarak

beraberlerinde getirilmiş ve İran Şahının oğlunun hoşça tutulmasını anlatan şiirlerinden Öksüz Abdal'ın on altıncı asırda yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu şairin elimize geçen iki nefesinin yazılı olduğu sayfa numaraları şunlardır (Sayfa: 319, 1163).

ECRÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Nereli olduğunu kat'i olarak tayin idemiyoruz. Fakat hayatının mühim bir kısmını Mısır'da geçirdiği malumdur. Ecri, Gaygusuz Sultan hakkında da bazı medhiyeler yazmıştır. Onun bir müddet Kasrû'l-Ayn dergâhında münzevi bir hayat sürdüğü tahmin olunabilir. Mehmed Ali Paşa'nın vefatından sonra Mısır'da bulunduğu anlaşılan bu şairin mecmualarda şiirlerine dağınık bir halde tesadüf olunmaktadır. Ankara Umumî Kütüphanesinde de (Der-Beyan-ı Divan-ı Ecri Baba) başlıklı 100 sayfalık bir divançesi vardır. Elimizdeki bazı manzumelerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 650, 651, 1037, 1095, 1215, 1215, 1216, 1326, 1340).

İLHAMÎ BABA: On dokuzuncu asrın içinde yetişen Bektaşî şairlerindedir. Seyyid Gazi Tekkesi postnişini Pir Mehmed Dede'nin oğludur. Babasının ölümünden sonra aynı tekkeye baba oldu. Hayatının son zamanlarına doğru gözleri görmez olmuşdu. Vefatı hicrî 1308 senesindedir. Asıl adı Ali olan İlhamî Baba, hece ve aruz veznleriyle şiirler vücuda getirmiştir. Elimizdeki geçen birkaç manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 314, 939, 1163, 1163, 1163, 1216, 1409, 1409, 1413, 1415, 1427).

(824b)

İLHAMÎ BEĞ BABA: Tepedelenli Ali Paşa ahvadından olup Sultan Hamid devrinin son sadrazamı olan Olonyalı Ferid Paşa'nın kâim-biraderi olup Bab-ı Ali hariçye nezareti umur-ı hukukiye-i muhtelite müdür muavini idi. Hem şair hem de Bektaşî tarikatine intisab itmiş son derece sehi, mütevazı bir zat olup son zamanlarda baba olmuşdu. Çok âteşin bir Bektaşî olan İlhamî Beğ Baba yigirmi beş sene kadar evvel İstanbul'da vefat etmiştir. Elimizde bulunan birkaç manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 107, 108, 290, 645, 646, 939).

İBRAHİM PERVERÎ: On dokuzuncu asır saz şairlerinden olan İbrahim Perverî'nin hayatı hakkında bir malumata malik değildir. Elimize geçen bir destanını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1092).

EŞREF: Şair Eşref, 1847 miladi yılında Kırkağaç'da doğmuş ve 1911 tarihinde de yine Kırkağaç'da vefat etmiştir. Yigirmi yaşına kadar zeybek kıyafetinde gezmiş, sonra kılık-kıyafet değişdirüp kâtib olmuş ve sonraları da birçok kâ'im-makamlıklarda bulunmuş hazırcevab, özü sözü doğru, bir zat olup Abdülhamid-i Sani ile geçinemediği için habslere, sürgünlere gitmiş, bilahare Avrupa'ya kaçmıştır. 1908 inkılabından sonra memlekete dönmüştü. Âteşin bir şair olan Eşref'in elimize geçen bir şiirini aşağıya derc ediyoruz. Daha birçok şiirleri var ise de onlar hükümet idaresini hicv ittiği için buraya alınmamıştır (Sayfa: 644).

(825a)

EŞREF PAŞA: Âteşin bir şair olan Eşref Paşa on dokuzuncu asır iptidalarında yaşamış ve Sultan Aziz devrinde paşa olmuştur. Matbu ve büyükçe bir divanı olup bir adedi de Bursa'da Orhan Kütüphanesi'ndedir. Elimize geçen manzumelerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 107, 638, 638, 638, 640, 642, 643, 643, 643, 644, 1134, 1138, 1138, 1139, 1139, 1139, 1140, 1140, 1140, 1140, 1143, 1216, 1219, 1221).

EŞREFOĞLU RÛMÎ: Asıl ismi Abdullah ibn Eşref Muhammed Nasırî olup Bursa vilâyetine bağlı İznik Kasabası'nda hicrî 779 tarihinde doğmuş ve 120 sene yaşamış, hicrî 899'da ve bir rivayete göre 874 tarihinde ve Şakayık-ı Numaniye'nin tahririne nazaran 821 senesi Zilkadesi'nin sekizinci gününde, rivayet-i ahire göre de 895 tarihinde vefat etmiştir. İznik'de Mükerrime Hatun Camii ittisalinde medfundur. Erefoğlu Rûmî, bir gice bazı vekayi sebebiyle muhabbet-i ezeli ve inayet-i lemyezelî üzerlerine galib ve müstevli olmakla tarik-i meşayihe süluk etmek daiyesiyle meczebinûn Abdal Murad Hazretleri'nin nazarlarından behredar olmak niyetiyle alessheher kendilerine giderek kelimalarına intizar eyler iken Abdal Hazretleri kendilerine atf-ı nazarla, çarşıdan köfteli çorba getirmesini söyler. Eşrefoğlu Rûmî derhal gider. O kadar aradığı halde bulamayarak köftesiz olarak getirdiği çorbayı itizarla Abdal Hazretleri'ne takdim eylediklerinde, Abdal yerden bir mikdar çamur alarak köfte şekline koyduktan sonra çorbanın içine atar. Vuku bulan teklifi üzerine Eşrefoğlu Rûmî çorbayı yemeğe başlar. Şu inkıyad Abdal'ın

mucib-i mahtuniyeti olmakla mumaileyhi taltif ve iltifat ider. Eşrefoğlu Rûmî

(825b)

oradan hücrelerine gelüp mevcudunu fukaraya bezl ve fakr ü fenayı bilihtiyar Bursa'da Seyyid Muhammed El-Buharî gidüp bendeliğe kabulünü niyaz eyler. Buharî de "Biz Pir olduk, intikalimiz yakındır. Hacı Bayram-ı Veli'ye gidiniz!" cevabını virmekle Eşrefoğlu Rûmî Ankara'ya giderek Hacı Bayram-ı Velî'den ahz-ı inabet eyler. Bir müddet sonra Hacı Bayram-ı Velî, kerimesini Eşref-i Rûmî'ye tezvic ider. Bir müddet sonra da Ankara'ya gelirler. Eşref-i Rûmî'ye aid elimize bir şiir geçmiştir. Aşağıya derc ediyoruz.(Sayfa: 638).

İSMA'ÛL: On yedinci asır Bektaşî şairlerindedir. Pir Sultan evlâdlarından İnce Mehmed'in müridlerinden olup hayatı hakkında fazla malumata sahib değiliz. Elimize geçen şiirini aşağıya derc ediyoruz (1415).

İSMAİL BABA: Muallim Bakî Beğ'in virdiği malumata göre hicrî 1324'de vefat iden Divrikli İsmail Baba isminde bir Bektaşî'nin oldukça şiir söylemeğe kabiliyeti vardır. Rumili Hisarı'ndaki Bektaşî postnişini Nafi Babazade Mahmud Baba'dan nasib ve Ali Baba'dan icazet alan İsmail Baba'nun elimize geçen birkaç şiirini buraya derc ediyoruz (Bektaşî Şairleri, Sayfa, 423). Şiirleri: (Sayfa: 315, 317, 318, 1162).

EMİNE BEYZA BACI: İzmirlidir. Mora Yenişehirli Abdullah Baba'nın mensublarından Bektaşîdir. Üsküdar'da oturmakta idi.

Elimize geçen bir şiirini buraya aşağıya derc ediyoruz. Hakkında fazla malumat alınamamıştır (Sayfa: 651, 1162).

(826a)

EDİB HARABÎ: Son devrin en velud ve en şuh Bektaşî şairi olarak tanılan Harabî'nin altı yüz Sayfa den 'ibaret olan bir divanı vardır. Harabî'nin bütün nefesleri ve eş'arı, gerek İstanbul, gerekse Anadolu Bektaşîleri arasında büyük bir neşe ile okunmuştur. Harabî 1269 hicrî senesinde doğmuştur. On yedi yaşında iken şair Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'ya intisab ederek Bektaşî olmuştur. Asıl ismi Ahmed Edib olup mahlası Harabî'dir. Bahriye ferik kâtibi idi. Hayatının son zamanlarında en çok temas itdiği şairler Emin Hâkî ile İhsan Mahvî ve Kayserili Sıdkî beğler idi. Hicrî 1334'de vefat etmiştir. Kendi el yazısı ile yazılmış olan divanı, merhum Şair İhsan Mahvî'nin kütüphanesindedir. B. Ş. Sayfa, 79. Harabî'nin bizde mevcut şiirlerinin numrolarını aşağıya derc edilmiştir (Sayfa: 130, 413, 414, 414, 415, 415, 415, 416, 416, 418, 419, 419, 420, 420, 420, 421, 421, 421, 422, 422, 422, 423, 423, 423, 424, 424, 425, 425, 425, 426, 426, 426, 427, 427, 427, 428, 429, 429, 429, 430, 430, 430, 431, 698, 698, 698, 699, 699, 700, 700, 700, 958, 1042, 1042, 1042, 1043, 1043, 1043, 1044, 1044, 1044, 1044, 1045, 1083, 1083, 1083, 1227, 1348, 1357, 1357, 1376, 1376, 1376, 1377, 1377, 1377, 1378, 1378, 1378, 1379, 1379, 1383, 1384, 1384, 1384, 1385, 1385, 1385, 1386, 1394, 1386, 1387, 1387, 1387, 1388, 1388, 1388, 1388, 1389, 1389, 1390, 1391, 1392, 1389, 1392, 1392, 1393, 1393, 1393, 1393, 1345,

1345, 1339, 1344, 1345, 1345, 1376, 1534, 1535, 1535, 1535, 1536, 1536, 1536, 1536, 1537, 1537, 1537).

İKBAL BACI: Muzikalı meşhur derviş Tevfik'in haremidir. Çamlıca Bektaşî Tekkesi mensublarından. Zevcinden evvel vefat etmiştir. Elimize geçen nefesini derc ediyoruz (Sayfa: 320). B. Ş. Sayfa: 190.

(826b)

İHLASÎ BABA: Karamürsellidir. Asıl ismi Mehmed, mahlası İhlasî'dir. Halk arasında "Tokmak Baba" diye şöhret kazanmıştır. Orada bağ ve zeytinlikleri ile meşgul olurdu. Her gördüğü kimseye "Sürek olsun, çörek olsun, Ehl-i beyti sever olsun" demiş. Bu söz İstanbul Bektaşîleri arasında bir darb-ı mesel hükmüne girmiştir. Eyüb'de kendi babasının postnişin olduğu Karyagdı Dergâhı'nda bir müddet babalık etmiştir. Hicrî 1315 tarihinde vefat etmiş. Mezkûr dergâhda medfundur. Bektaşî Şairleri, Sayfa, 186. Elimize geçen birkaç nefesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 321, 322, 322, 323).

ESAD BABA: Aslen İstanbulludur. Aksaray'da Şekerci Sokağı'nda ikamet ederdi. 1241 hicrî tarihinde yenicilerle Bektaşîler'in ortadan kaldırıldığı zaman Esad Baba da Aksaray Camii civarında öldürülmüştür. Vefatında 70 yaşında idi. Bir rivayete göre padişah Mahmud tarafından Bektaşîler'in öldürüldüğünü işiden Esad Baba bu katl keyfiyetini işidince hemen evine giderek Bektaşî kıyafetine aid cihazlı elbise ve tacını giyerek sokağa çıkmıştır. Bu

halini gören ve kendisini sevenler “Aman Esad Baba ne yapıyorsun? Bektaşîleri öldürüyorlar. Neden bu kıyafetle sokağa çıktın?” diyenlere “Ben bu gün için Bektaşî oldum. Kıyafetimi saklayamam!” cevabını vermiş ve tabi kendisini de Aksaray Camii civarında öldürmüşlerdir. Elimize geçen bir iki şiirini aşağıya derc ediyoruz. B. Ş. Sayfa, 116 (Sayfa: 326, 1036).

(827a)

ENVERÎ: Aslen Bursalı olup ismi Mehmed, mahlası da Enverî’dir. Uzun seneler İstanbul’da Kara Ağaç Bektaşî Dergâhı’nda mecmua sahibi Kadimî ile beraber dervişlik yapmıştır. Güzel kemençe çalardı. Bir müddet Anadolu’da ve İstanbul’da Âşık Çınarî vesaire birçok saz şairleri ile dolaşmış ve birçok yerler dolaşmıştır. 1356 hicrî de vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç şiirinin Sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 320, 321, 646, 647, 647, 647).

İLBASANÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan İlbasanî, aslen İlbasanlıdır. Asıl adı Hafız Hüseyin olan bu zat, medrese tahsili görmüştür. Kara Ağaç Dergâhı mensubîndendir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 646).

İHSAN MAHVÎ: Aslen İstanbulludur. Evvela Mevlevî tarikatına intisab etmiş, sonradan Bektaşî olmuştur. Şiiri evvelen Edib Harabî’den öğrenmiş ve Harabî’nin çok samimi arkadaşı olmakla beraber İhsan Mahvî’nin şiire pek çok istidadı mevcut

idi. Hulus ve çok kibar bir genç olan İhsan Mahvî, kırk sekiz sene evvel Kırk Ağaç Dergâhına sık sık gelir, o zaman Kırk Ağaç Dergâhı’nda derviş mecmua sahibi Kadimî ile tanışmış ve pek çok söyleşmişler ve beraberce iki defa da Harabî’ye Derviş Kadimî ile geçmişlerdir. Bir müddet sonra Derviş Kadimî’nin Kalkandelen Bektaşî Dergâhı’na gitmesini müteakib birbirlerini gaib etmişler. İhsan Mahvî, Kadı Köy orta mektebi ve Hüseyin Paşa liseleri edebiyat muallimi iken yedi sekiz sene evvel vefat etmiştir. İhsan Mahvî’nin ölümü Kadimî’yi müteessir etmiştir. Elimizde mevcut şiirleri sayfa numrolarını derc ediyoruz (Sayfa: 647, 647, 648, 648, 648, 649, 649, 649).

(827b)

EDİB: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerindedir. Aslen Yanyalıdır. Abdülhamid devrinde adliye hukuk müşaviri idi. Bu zat hakkında fazla malumata sahip değiliz. Binbir Direk civarında ikamet etmekte idi. Kara Ağaç Dergâhı mensubîni idi. Elimize geçen bir şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 650).

İDRİS: Yunus Emre üslubu üzere şiir söyleyen bir şair ise de kim olduğu ve hangi asırda yetiştiği ve hayatı hakkında bir malumat elde idilememiştir. Tasavvufî şiir söyleyen bu şairin bir tek manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 652). İdris Muhtefî ve İmam Aliyy-i Rûmî, kısa şöhret bulan ve 1024 Rebiülevvelî sonunda vefat idüp Kasım Paşa’da tersane arkasında defn edilen Kazviye Piri Hacı Ali Beğ’dir.

ESRARÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Esrari'nin hayatı hakkında bir malumat elde idilememiştir. Elimize geçen bir şiirinin Sayfa numaralarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1036).

BALIM SULTAN: Balım Sultan'ın pederleri, Pir-i tarikat Hacı Bektaşî Veli Hazretleri'nin sülb-i manevisinden gelen Yusuf Bâlî Sultan'ın oğlu Mürsel Baba'dır. Mürsel Baba, Horasan erenlerinden Seyyid Hasan Ata'nın mahdumu Seyyid Ali Sultan ile birlikde Rumili'ye seyahat itmişler ve Dimetoka'daki dergâh-ı şerifi inşa ederek neşr-i tarikatle evkat-güzar iken Mürsel Baba da kendi namına mersum zaviyede bast-ı seccade-i tarikat itmişlerdir. Bir zaman sonra Seyyid Ali Sultan tarafından vuku bulan işaret-i aliyeye üzerine doksan yaşlarında olduğu halde tehhül itmişler ve izdivacdan Balım Sultan Hazretleri husule gelmiştir. Balım Sultan sinn-i sabaveti ikmalden sonra kendilerini cezbe-i rahman

(828a)

zuhur iderek aşk-ı ilahiye müstağrak derya-yı irfan olmuşlar ve Seyyid Ali Sultan Hazretleri tarafından manen vaki olan işaret-i irşad üzerine İstanbul'a gelerek padişah tarafından izaz ü ikram görmüşler ve irade-i padişahî üzerine hankâh-ı Hazret-i Pir'e tevcih-i inan ile hicrî 922 tarihine kadar orada irşad-ı salikan ile meşgul olmuşlar ve tarih-i mezkurde alem-i fenaya feda eylemişlerdir. Miratü'l-Makasid'da Balım Sultan Hazretleri'nden bahs eylediği sırada, Hızır Lala kuddise sırruh hazretlerinin vasiyet-i

alileri üzere kendilerinden sonra dergâh-ı şeriflerinde kaim-makam olmakla ol vakt-den beri dergâh-ı şerifde şeyh olan zevat-ı kiram hazeratı bu silsileden neşet itmiştir. Balım Sultan, tehhül itmedikleri için silsileleri yürümemiş, münkati olmuşdur. Balım Sultan'dan silsile teselsül itmemiş, belki Balım Sultan Hazretleri'nin dedeleri olan Yusuf Bâlî Sultan'dan teselsül itmiştir. Balım Sultan Hazretleri'nin birkaç nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 325, 164, 1164).

BEDRÎ: Aslen Tekirdağlıdır. Babası Keçeci Hasan Efendi dinilen ve hayatının son zamanlarında Tekirdağ belediye komiserliğinde bulunan, Bektaşî tarikatına mensub, hoş sohbet bir zat idi. Oğlu Bedrî yüzbaşı idi. 1879 milâdî senesinde Tekirdağ'nda doğmuştur. Bedrî Beğ ilk tahsilini Tekirdağ'nda yaptıktan sonra askerî mektebe girerek 1900 tarihinde subay çıkmıştır. Bir oğlu kalmıştır. O da Gelibolu ortaokulu direktörü Haydar İdikut'dur. Hasan Efendi'nin büyük oğlu Tevfik Beğ bahriye albayı idi. Gerek Tevfik Beğ gerekse Bedrî Beğ Bektaşî tarikatına intisab itmiş kıymetli insânlar idi. Bedrî Beğ Balkan Harbinde Edirne'de muhasarada kalarak şehid olmuşdur. Bedrî Beğ muharebâtın bütün

(828b)

safahat-ı muhtelifesinde metanet ve cesareti ile temayüz itmiş, alayında o kadar hürmetle anılmakda idi ki, kendisine şecatin timsali dinilirdi. Bedrî Beğ, ağabeyisi Tevfik Beğ ve babası Hasan Efendi mecmua sahibi Kadimî ile birçok sohbetlerde bulun-

muşlardır. Her üçü de insanlığın zübdesi olan bir numune-i hamiyet idiler. Elimize geçen birkaç nefesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 662, 1038, 1224).

BURHANÎ: Sinob'da yetişmiş on dokuzuncu asır saz şairlerinden ve Bektaşî tarikatından olup bu zatın hayatı hakkında fazla malumata malik değiliz. Elimize geçen iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 115, 1063).

BESÎM ATALAY: Son zamana kadar her devrede mebus olan Besim Atalay'ın küçük bir divançesi vardır. Bektaşî geçinen bu zatın tarikata intisabı meçhul add edilir. Elimizde bulunan bir nefesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 334).

BEHCETÎ: On dokuzuncu asır saz şairlerinden ve Bektaşî tarikatına mensub olan Behcetî'nin hayatı hakkında hiç bir malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 662).

BUHARÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Buhârî hakkında bir bilgiye sahib değiliz. Bazı seyyar saz şairlerinden ve âşıklarından Buharî'nin âşık Enverî ve Çınarî ile Anadolu'da seyahat itdiği öğrenilmiştir. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 943).

(829a)

BUDALA-KUL BUDALA: Budala, Kul Budala namlarıyla şiir yazan bir Bektaşî şairi olan Budala on sekizinci asırda yetişmiştir. Hayatı hakkında fazla bir malumata malik

değiliz. Elimize geçen iki şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 325, 527, 1202).

BOSNEVÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Bosnevî, mahlasından da anlaşılacağı üzere Bosnalıdır. Hayatı hakkında fazla malumatımız yoktur. Şu kadar ki, Bosnevî'nin nefesleri Bektaşî dergâhlarında büyük bir zevkle okunmaktadır. Bu zatın elimize geçen şiirlerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 325, 326, 326, 327, 327, 327, 328, 328, 329, 329, 329, 661, 1168, 1224, 1426).

BEHLÜLÎ: Behlül, Şebn Karahisar civarında Barugûn'da medfun olan Semerkandî (Behlül) isminde olan bu zat Bektaşîler arasında fevkal-ade şöhret sahibi olmuştur. Elimize geçen iki şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 324, 324). B. Ş. Sayfa, 32.

BALLI BABA: On yedinci asırda yaşadığını tahmin itdiğimiz Bektaşî şairlerinden olan Ballı Baba'nın hayatı hakkında fazla bir malumatımız yoktur. Ancak Filibe civarında bir yerde Ballı Baba namında bir azizin yetiştiğinden haberdarız. On yedinci asırda yaşadığı tahmin edilen Ballı Baba hakkında bir menkıbede şöyle bir rivayet vardır. Mualim İhsan Tanaltay'ın virdiği malumata göre Ballı Baba Filibe civarında bir tekkenin babası imiş.

(829b)

Birgün tekke civarından geçen bir kervana yüklerinin ne olduğunu sormuş. Onlar da pekmez olduğunu söylemişler. Baba da "Yükünüz baldan kıymetli olsun" diye dua etmiş. Bunlar her zamankinden fazla fiyatla

pekmezlerini satmışlar, dönüşlerinde tekkeye uğrayup babanın elini öpmüşler ve teşekkür itmişler. Bu hadise şâyi' olunca bu Bektaşî de "Ballı Baba" adıyla şöhet bulunmuş. Ballı Baba'nın elimize geçen bir şiirini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 330).

BASİRÎ BABA: Aslen İstanbulludur. 1290 hicrî tarihinde Üsküdar'da doğmuştur. İdadı tahsili görmüş, ayrıca uzun müddet tebbullarda bulunmuştur. Evvelce Kapalı Çarşı'da yağcılık yapmıştır. Bir müddet de Erdek civarında zeytün ve zeytün yağı ticaretiyle meşgul olmuştur. Pir evine de gitmiş, orada bir müddet hizmetde bulunmuştur. Kadirî, Rufaî, Uşşakî gibi birçok tarikatlara girmiş, nihayet Bektaşî olmuştur. İntisabı Hasan Baba isminde bir Bektaşî babasıdır. Şiirlerinde tasavvufi telkinlere ve Bektaşî şairlerinde görülmeyen fikirlere tesadüf olunmaktadır. Çok nazik, şen, âlim ve mütevazı bir zat olup her görüştiği insan üzerinde derin bir hürmet tesiri bırakmaktadır. Halen Üsküdar'da Solak Sinan Mahallesi'nde Gümüş Arabacı Sokağı'nda 16 numrolu zaviyesinde ihtiyar-ı ikamet itmekte idi. Üç sene evvel 1949'da vefat itmiştir. Elimizde mevcut şiirlerinin kaydı bulunduğu Sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 330, 331, 331, 331, 332, 332, 333, 333, 333, 334, 663, 663, 663, 663, 664, 664, 664, 664, 665, 665, 943, 944, 944, 945, 945, 945, 946, 947, 1061, 1061, 1061, 1062, 1062, 1062, 1062, 1062, 1063, 1063, 1063, 1143, 1143, 1164, 1164, 1165, 1165, 1165, 1166, 1166, 1166, 1166, 1167, 1167, 1167, 1168, 1222, 1222, 1222, 1222, 1223, 1223, 1223, 1223, 1224, 1326, 1327, 1327).

(830a)

PİR SULTAN ABDAL: Sivas'ın Banaz köyündendir. Alevî Kızılbaşlar yedi-sekiz dane büyük şair tanır. Bunlar da Nesimî, Misalî, Fuzulî, Hatayî, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Viranî, Yeminî'dir. Bunlar Alevîliğin ve Kızılbaşlığın arasında büyük bir şöhet kazanmışlardır. Hızır Paşa Sivas'la Hafik arasında kâ'in Sofiler köyünden imiş. Bu köy eskiden Alevî köyü imiş. Sonra ahalisi artmış, Hızır Paşa köyünden Banaz'a gelmiş, Pir Sultan'ın müridi olmuş. Bir zaman Banaz'da kalmış. Birgün Hızır, Pir Sultan'a dimiş ki, "Pirim bana himmet vir de bir makama geçeyim. Büyük adam olayım." Pir Sultan da "Ben dua iderim. Sen büyük adam olursun. Paşa, vezir olursun. Gelir beni asarsın!" dimiş. Hasılı Pir Sultan'ın himmetiyle Hızır İstanbul'a gitmiş, orada terakki itmiş. Nihayet paşa olmuş ve Sivas'a vali gelmiş. İlk işi Pir Sultan'ı Sivas'a, huzuruna çağırarak olmuş. Hızır Paşa eski şeyhine hürmetde kusur itmemiş. Nefis yemekler ikram itmiş. Pir Sultan bu yemekleri yememiş. Paşa, bunun sebebini sorunca Pir Sultan da "Sen zina itdin, haram yedin, yetimlerin ahını aldın. Haram para ile yapılmış yemekleri ben değil benim köpeklerim bile yemez." deyince paşa hiddet itmiş. Pir Sultan Sivas'dan, paşanın konağından Sivas'a altı saat mesafede Banaz köyündeki köpeklerine seslenmiş. İki köpek gelmiş. Önlere Pir Sultan yemek tepsisini sürmüş, köpekler koklamışlar, yemeklere dokunmuşlar bile. Bu harekete paşa çok kızmış. Pir Sultan'ı Sivas'ın Toprak Kalası'na habs itmiş. Lâkin yine ne olsa eski şeyhine kıymak

istememiş. Haber göndermiş. Huzuruna çağırılmış. “Eğer içinde şahın adı geçmeyen üç deme söylersen, seni avf iderim.” demiş. Pir Sultan da üç şiir söylemiş. Üçünde de Şahın ismini söylemiş. Pir Sultan’ın böyle meydan okuması Hızır Paşa’yı büsbütün gazaba getirmiş. Pir Sultan’ın asılmasını emr itmiş. Bir gece Pir Sultan’ı asmağa götürmüşler. O, dar ağacına giderken “Bize de Banaz’da Pir Sultan dirler!” şiirini söylemiş. İrtesi sabah kahvede ahali toplanmış, konuşuyorlarmış, biri demiş ki, bu gece Pir Sultan’ı Hızır Paşa asdırdı.

(830b)

Başka birisi atılmış, “İmkânı yok!” demiş. Çünkü ben, bu sabah onu Koçhisar yolunda Seyfe Belinde gördüm demiş. Diğer bir adam da, “Senin yanışın var. Ben onu Malatya yolunda gördüm. Kardaşlar Gediği’nden gidiyordu.” Bir üçüncüsü, “Seninki de yanış. Ben onu Yenihan yolunda, Şahna gediğinde gördüm.” demiş. Bir dördüncüsü de “Ben onu Tavra boğazında gördüm.” demiş. Herkes şaşırılmış. Kalkmışlar, darağacının olduğu yere gitmişler. Bakmışlar ki, Pir Sultan hırkasını dara ağacına asmış, kendisi gaib olmuş. Darağacından inüp yola düşen Pir Sultan’ın arkasına kassas (ases) lar düşmüş, onu yakalamak istemişler. O sırada Pir Sultan, Kızılırmak köprüsindeki köprinin öte başına geçmiş bulunuyormuş. Öteye geçince, “Eğil köprü!” demiş. Köprü eğilmiş, suya batmış, asesler köprinin bu tarafında kalmışlar ve bu kerameti gördükten sonra daha yapacakları kalmamış, geri

dönmüşler. Pir Sultan çekmiş Horasan’a gitmiş. Oraya şahın huzuruna varınca “İbtida bir sufi şaha varınca” mısraıyla başlayan nefesi söylemiştir. Pir Sultan’ın üç oğlu bir kızı var imiş. Oğullarından Seyyid Ali, Banaz’ın üst yanındaki çam korusunda yatar. Pir Mehmed, Tokat’ın Daduk köyünde, Er Gaib de Dersim’de yatar. Kızı Sanem’dir. Pir Sultan asıldığı zaman, “Dün gece seyrimde coşdıydı dağlar.” mısraıyla başlayan nefesini söylemiştir. Pir Sultan’a aid nefeslerin Sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz. (Sayfa: 116, 292, 334, 335, 335, 335, 336, 336, 337, 337, 338, 338, 338, 339, 339, 339, 340, 340, 341, 341, 342, 343, 343, 344, 344, 345, 345, 346, 347, 347, 347, 348, 348, 349, 349, 350, 350, 351, 351, 352, 352, 352, 353, 353, 354, 354, 354, 355, 355, 356, 356, 356, 357, 357, 358, 358, 359, 359, 359, 360, 360, 361, 361, 362, 362, 362, 363, 363, 363, 363, 364, 364, 365, 365, 366, 366, 367, 367, 368.

(831a)

1064, 1064, 1064, 1064, 1065, 1065, 1065, 1065, 1066, 1168, 1169, 1169, 1169, 1170, 1170, 1170, 1171, 1172, 1172, 1172, 1172, 1173, 1173, 1173, 1174, 1174, 1174, 1174, 1174, 1175, 1175, 1175, 1175, 1176, 1176, 1176, 1176, 1177, 1177, 1177, 1177, 1177, 1340, 1519.

PERİŞAN BABA: On dokuzuncu asrın meşhur Bektaşî babalarındandır. Maruf Bektaşî babası ve dede-baba olan Türabî Hacı Ali Dede Baba’ya intisab itmiş ve hayatının mühim bir kısmını Kırşehir’inde Hacı Bektaş Dergâhı’nda geçirmiştir. Babalık icazetnamesi aldıktan sonra İstanbul’a gelen

ve Kazlı Çeşme’de Eyrek Baba Dergâh’ını uyandıran Perîşân Baba hicrî 1283’de vefat etmiş. Mezkûr dergâhda medfundur. Perîşân Baba Hacı Bektaş’da medfundur. Yahya Dağlı’nın Bektaşî Tomarı’nda “Esef itme teselli bul, neşr-i haşre delaletdir.” diye başlayan manzumesinde vefat tarihi kayıtlıdır. Perîşân Baba, son zamanlarında yemek ve içmeği terk etmiş, bir kadeh et suyu biraz şarab ile iktifa etmiştir. Kendisini ziyaret edenlere “Delikli taşlar doldu, taşdı.” Boğazını göstererek “Bura dolmadı!” demiştir. Devrinin en iyi saz çalanlarından olan Perîşân Baba’nın vücuda getirdiği nefesler, Bektaşîler arasında büyük bir mevki’ almış, bunlardan bir kısmı bestelenerek uzun zamanlar okunmuştur. Bilahare dede-baba da olmuştur. Elimize geçen nefeslerini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 368, 369, 369, 665, 1328, 1178, 1178).

PİR ALİ: On yedinci asırda yaşayan kızılbaş şairlerindendir. Menkıbeye göre Pir Sultan’ın oğlu Pir Mehmed’in küçük kardeşidir. Bu zat hakkında fazla malumat elde edilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 371).

(831b)

PÂKÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Pâkî’nin hayatı hakkında bir malumat elde edilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz. (Sayfa: 373).

PİNHAN ABDAL: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Bu zat hakkında

fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen bir manzumesinden âteşin bir Bektaşî olduğu meydana çıkar. Elimizde mevcut bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 370).

PİR GAİB: On sekizinci asır ibtidalında yetişen Bektaşî şairlerinden olan Pir Gâib’in Gül Baba dergâhına mensub olduğu şiirlerinden anlaşılabilir ise de fazla malumat elde edilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 372).

PERTEVÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir müstezadını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1082).

PÜRYANÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Püryanî, tek Ermeniden dönme Müsliman ve Bektaşî olduğu rivayet edilmektedir. Püryanî, Âşık Enverî, Çınarî, Hüsni ve sair saz şairleriyle birçok zamanlar Rumili ve Anadolu’da dolaşmıştır. Hayatı hakkında Derviş Enverî tarafından öğrendiğimiz malumat bu kadardır. Elimize geçen bir koşmasını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1066)

(832a)

PİR MEHMED: On altıncı asır saz şairlerinden Bektaşî tarikatına mensub Ali sevenler arasında şiirleri öz Türkçe olan ve nefeslerden ‘ibaret bulunan şiirleri Ankara Ma’arif Kütüphanesi’nde bir mecmuada Pir Mehmed namına yazılmış birtakım şiirler mevcut olduğu gibi on yedinci asır Kızılbaş-

larından diğeri bir "Pir Mehmed" namında bir şair daha mevcut olup menkıbeye ve vücuda getirdiği bir manzumeye nazaran meşhur ve maruf Pir Sultan'ın oğludur. Yine bin iki yüz yigirmi yedide yazıldı "Allah bir, Muhammed, ali" diyerek matlâyla başlayan bir manzumesinden anlaşılır ki, 1227 tarihinde yaşayan ve hayatta olan bir Bektaşî imiş. Terceme-i hâline vakıf olduğumuz Mehmed'in bazı manzumeleri Ankara Maarif Kütüphanesi'nde 2, 115 A numrolu mecmuada mukayyedir. Mamafih Pir Mehmedler birkaç dane olduğundan bunların tefriki kabil olamamaktadır. Yine Çanak Kalalı Mehmed Beğ Baba isminde bir zat daha mevcut olup İstanbul'da Deniz Abdal Mahallesi'nde bir ev alarak burada babalık yapmıştır. Vefatı 1313 hicrî tarihindedir. İki oğlu vardı. Hamza ismindeki oğlu Uzun Çarşısı başında ud yapmakla meşgul idi. Elimize geçen ve her dördüne aid olduğunu tahmin ettiğimiz nefes ve manzumeleri buraya derc ediyoruz (Sayfa: 371, 372, 527, 577, 577, 578, 579, 579, 1179, 1179, 1206, 1207, 1412, 1413, 1413, 1422)

TEVFİK: Derviş Tevfik, on dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Kendisi İstanbulludur. Muzika-i hümayun mensublarından olup Çamlıca'da Nurî Baba'nın muhiblerindedir. Vefatı 1305 hicrî tarihindedir. Çok güzel şiirler yazmakda ve oldukça tasavvufî şiirler söylemiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd derc ediyoruz (Sayfa: 383, 383, 384, 384, 384, 385, 385, 386, 679, 679, 1179).

(832b)

TİLEMSÂNÎ BABA: On sekizinci asır Bektaşî şairlerinden olup Dimetoka'da Seyyid Ali Sultan dergâhı mensublarından. Hayatı hakkında fazla bir malumat elde edilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya kayd ediyoruz (Sayfa: 386).

TESLİM ABDAL: On yedinci asrın ilk yarısında yaşadığı Bektaşî şair ve azizlerindedir. Dördüncü Murad devri şairlerinden Kul Mustafa da bir manzumesinde bu şahsiyetden bahs eder. Denizli'de namuna izafe edilmiş bir Bektaşî tekkesinde medfun olan Teslim ABDAL'ın bu şair olup olmadığı hakkında sarih bir fikir yürütemeyeceğiz. On yedinci asırdan itibaren yazılan birçok mecmualarda şiirlerine rastladığımız bu meşhur Bektaşî'nin elimize geçen bazı nefeslerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 387, 387, 388, 388, 389, 389, 389, 390, 390, 1066, 1340, 1422).

TÜRABÎ ALİ DEDE BABA: Kendisi aslen Bulgaristan'ın Yanbolı kasabasında doğmuştur. Hicrî 1266 tarihinde Pir evinde postnişin olup 1285 hicrîde vefat etmiştir. Bağdad'da Görgör Baba Dergâhı postnişini iken 302 tarihinde göçmüş olan Hacı Hüseyin Mazlûm Baba, Tûrabî Dede Baba'nın hazret-i Pir postnişini bulunduğu zamanda, atebat-ı saadeti ziyaret itmek üzere Tûrabî Dede Baba'ya veda için niyaz itdiğinde Tûrabî Dede Baba'nın "Hüseyin oraya ateş almağa gider gibi gitme." buyurdıklarını ve bu nutk-i 'âlînin ileride semarat-ı keramât-ı gaibatı zuhurını gördüklerini söylemiştir.

(833a)

Hakikat Hüseyin Mazlum Baba sa'ir dervişler gibi bade'z-ziyâre dönmeyüp Necefü'l-Eşrefi ziyaretlerinde ol-vakt Necef dergâhı postnişini merhum Sükûtî Baba zamanında dergâh-ı mezkûrde yedi sene kahvecilik hizmetinde bulunduktan sonra Bağdad'a gelerek 1241 vak'a-i malumesinde harab ve evkâfı zabt idilen Görgör Baba Dergâhı'nı yeniden inşa ve dergâhın idâresi için de şehriye otuz beş kırk lira irad teminine muvaffak olmuştur. Türebî Dede'nin elimizde bulunan mevcut nefeslerini aşağıya Sayfa numrolarıyla kayd ediyoruz. (Sayfa: 116, 117, 290, 293, 294, 373, 373, 374, 374, 375, 375, 375, 376, 376, 377, 377, 378, 379, 379, 380, 380, 380, 381, 381, 381, 382, 382, 383, 666, 666, 666, 667, 667, 667, 648, 669, 669, 669, 670, 670, 670, 671, 671, 671, 671, 672, 672, 673, 673, 674, 674, 675, 675, 675, 676, 677, 677, 677, 678, 678, 678, 947, 947, 947, 948, 948, 948, 949, 949, 949, 950, 950, 951, 951, 951, 952, 952, 952, 953, 953, 1038, 1038, 1039, 1039, 1039, 1066, 1082).

SENÂÎ: Bektaşî saz şairlerinden olan bu zat Azbî Baba devrinde yaşamıştır. Azbî Baba Sena'î'nin terci-i bendine bir nazire de yazmıştır. Bu zat hakkında fazla malumat elde idemedik. Güzel bir terci-i bendi vardır. Sayfa numrosunu aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 680, 1484).

SEBÂTÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Amasyalıdır. Matbu bir divanı vardır. Hicrî 1319'da vefat etmiştir. Bu zat hakkında daha fazla malumat elde idilememiştir. Elimizde mevcut iki manzumesinin

kaydı bulunduğu Sayfa numrosunu buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 953, 1224, 1346).

(833b)

SÜREYYA KEŞFÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Süreyya Baba'nın mahlası "Keşfi'dir. Eserlerini "Keşfi" mahlasıyla yazmıştır. Aslen İstanbulludur. Kasım Paşa da Kulaksız'da Kardı Dergâhı şeyhi idi. Bilahare Kara Ağaç Dergâhı postnişini Hüseyin Zeki Baba'dan nasib alarak Bektaşî olmuş ve sonra da Çamlıca'da Ali Nutkî Baba'dan icazet alarak baba olmuştur. İyi topuz çalar ve şiir söylerdi. Her sene Muharrem'de Kara Ağaç Dergâhı'nda "Safi" mersiyesini okur, oldukça sesi de güzel idi. Elimizde bulunan birkaç nefesinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 391, 391, 679, 679, 1009, 1524).

CEMALÎ BABA: 1247 hicrî yılında Tekirdağı'nın Hacı Mehmed Mahallesi'nde doğmuştur. 75 yaşında iken Tekirdağı'nda vefat etmiştir. İstanbul'da Rumili Hisarı'nda "Şehidlik" namıyla maruf Bektaşî tekyesi şeyhi Nafi Baba'dan icazet alarak baba olan Hasan Cemalî Baba Tekirdağı'nda uzun müddet belediye reisliği yapmış, herkesin hürmet ve muhabbetini kazanmıştır. Arabî ve Farisî lisanlarına bi-hakkın vakıf olan Cemalî Baba'nın güzel bir divanı vardır. İyi saz çalan ve iyi nefes okuyan Cemalî Baba "Risale-i Âgâhdil" adında sülûke aid manzum bir eser de yazmıştır. Cemalî Baba, Tekirdağı'nda resmi merasimlerde kendi yazdığı şiirleri okur ve umumun takdirini

kazanırdı. Şiirleri o asırdaki şairlerin yetişemeyeceği bir payeye varmışdır. Kudretli bir şair olan Cemalî Baba'nın elimizde bulunan eserlerinin kaydı bulunduğu Sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 117, 119, 120, 124, 125, 391, 392, 392, 393, 393, 394, 394, 394, 395, 396, 396, 684, 684, 685, 686, 688, 688, 689, 689, 690, 690, 691, 691, 692, 693, 954, 955, 955, 955, 956, 956, 956, 1040, 1040, 1082, 1417).

(834a)

CESARÎ: Cesarî'nin yazma divanı Ankara Ma'arif Kütüphanesi'nde 3, 58 numroda mahfuzdur. Cesarî on sekizinci asır içinde yetişen Bektaşî saz şairlerindedir. Bender'de doğdu. Bu şehir hakkında yazdığı bir manzumede Bender hakkında bir medhiyesi vardır. Bender harbi hakkında yazdığı bir manzumesinin sonunda maktu beytini şöyle bitiriyor:

Kimi şehid, kimi Gazi, kimi esîr düşüp
çıkdı,

Nice vasf itsün anı Cesarî, kendi Benderlıdır.

Asıl adı Hasan olan Cesarî genç yaşında hıfza çalışmış, sonra bir aralık müezzinlik ve kâtiblik itmiştir. Şiirlerinden onun orduya intisabı olan bir yeniçeri bulunduğu da anlaşılmaktadır. Asıl adı "Halil" olan Benderli Vehbî'den istifade itmiştir. 1190-1194 yılları arasında hâcesine nazireler vücuda getirmiştir. Onunla müşterek manzumeler kaleme almıştır. Sonra muhtelif şehirlerde dolaşmış, Mevlevîliğe ve nihayet Bektaşili-

ğe intisab itmiştir. 1245 hicrî tarihinde vefat itmiştir. Cesarî'nin elimize geçen birkaç manzumesinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 682, 1040).

CAFEROĞLU / CAFER ABDAL: On beşinci asırda yaşamış tasavvuf şairlerinden "Caferî" ile alakası yoktur. Bu Caferî on altıncı asırda yaşamış, müfrit Alevîlerdendir. Bu Caferî'nin hayatı mazbut değildir. Şiirleri dağınık haldedir. Zamanında yazılmış risalelerden elde idilenler pek mahdududur. Caferoğlu, şiirlerini Bazen "Caferî" Bazen de "Cafer Abdal" mahlaslarıyla yazmıştır. Hayatı hakkında fazla bir malumat elde ideemedik. Elimizde mevcut manzumelerinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 398, 398, 1180, 1328).

(834b)

CEZBÎ: On dokuzuncu asrın sonlarında yetişmiş olan Cezbî Âşık Enverî ile Anadolu'da birçok yerler dolaşmış bir Bektaşî saz şairidir. Bu zatın hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir manzumesini kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 1040).

CEYHUNÎ: On dokuzuncu asır saz şairlerinden olup Erzurumludur. Bektaşî tarikatına mensub olan Ceyhunî, güzel saz çalar ve irticalen şiir söylemekte pek mahir idi. Ceyhunî'nin şiir mecmuası "Âşık Mahmud" isminde bir çırağının elinde kalmıştır. Ceyhûnî İstanbul'a gelmiş, yerleşmiş. Âşık kahvelerinde saz çalar ve söylerdi. Bu itibarla o zamanlarda pek rağbetde olan

saz âşıkları ve heves-karlarının hfcesi idi. Ceyhunî'nin en kıymetli ve en çok sevdiği talebesi Çınarî idi. Yüz yaşına kadar yaşayan Ceyhunî, son zamanlarında pek fazla içki içerdi. Çınarî'nin oğlu Hacı Hâşim ona, son zamanlarında bî-tâb bir vaziyetde bulunduğu sıralarda ve ağzına kaşıkla çorba akıtmışdır. Vefatı 1304 hicrî senesindedir. Bektaşîliğe intisabı Yedikule'de Kazlı Çeşme Dergâhı postnişini Hacı Hasan Baba'yadır. Ceyhunî'nin elimize geçen birkaç manzumesinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 126, 398, 1067, 1067, 1067, 1082).

(835a)

CEYHUNÎ: Çorumlıdır. Alevî olan Ceyhnî, beyaz sakallı, müşekkel, beyaz külah ve abânî sarıklı 65'lik bir âşık olup on iki telli çöğür çalardı. Sesi gür ve dinç olup 318 senesinde Cemalî ile birlikde Çankırı'ya gitmişler, Elfazî Nailî'yi de aralarına almışlardır. Çorumlu Ceyhunî'nin elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1066, 1066).

CEVABÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Gedayî'nin muasırı âşıklardan bahs itdiği manzumesinde bu saz şairinin de ismi zikr idiliyor. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Mecmualarda mahdud bazı âşıkane şiirlerine tesadüf idilir. Bektaşîliği terennüm iden manzumeleri de kendisinin olgun bir Bektaşî olduğunu göstermektedir. Elimize geçen şiirlerinden birkaçını buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 126, 1180, 1328).

CEHDÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairidir. Hayatı hakkında bir bilgimiz yoktur. Elimize geçen bir şiirini aşağıya derç ile iktifa ediyoruz (398).

CÂDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Câdî hakkında bir bilgimiz yoktur. Ancak manzumelerinde âşıkane ve tasavvufî sözleriyle kuvvetli bir şair olduğunu göstermektedir. Fazla malumat alamadığımız bu zatın elimize geçen birkaç şiirinin Sayfa numrolarını aşağıya derç ediyoruz (Sayfa: 682, 682, 683, 683, 683, 683, 684, 684, 954, 954, 1039).

(835b)

CEVHERÎ: Asıl ismi Mustafa olan Cevherî'nin ne zaman, nerede doğduğunu bilemiyoruz. Yalnız daha on yedinci asrın nisfında şöhret kazanmışdır. 1127'den sonra ölmesine ve bazı manzumelerinde saçlarının ağardığını ve belinin büküldüğünü söylemesine nazaran on yedinci asır ortalarında doğduğuna hüküm idebiliriz. Saz şairleri arasında son zamanlara kadar devam iden bir anane, onu Kırmımlı add ediyor. Bunun ne dereceye kadar doğru olduğunu bilemiyoruz. Yalnız Kırmımlı Han'ı Birinci Selim Giray'ın 1100 senesinde İstanbul'a gelmesi münasebetiyle yazdığı bir manzumede kullandığı hürmetkar lisân bu ananeyi bir dereceye kadar teyid idebilir. Cevherî nasıl yetişti? Nerede doğdu ve yaşadı? Bu hususdaki malumatımız gayet noksandır. Bir manzumesinde Şam'a, arabistan'a gitdiğini merhum Sadeddin Nüzhet'in söylediği gibi Temeşvarlı Hacı İbrahim Nimeddin de "Hadikatü's-Şühedâ"

adlı pek mühim eserinde onun bir aralık Rumili serhadlerinde bulunduğunu, hatta Eğri Kalası'nın sağ kolağası ve alay beği olan büyük pederi Ahmed Ağa'nın şehadeti münasebetiyle o sırada Ekede'de bulunan bu şairin manzum bir mersiye söylediğini kayd ediyor ve bu mersiye de eserleri arasına derc ediyoruz. Meşhur Müstakîmzade'nin "Tuhfetü'l-Hattât"ında mevcut bir kayda nazaran Cevherî 1112 Rebiülevvel'inde İstanbul'da vefat iden şair ve hattat Mehmed Bahrî Paşa'nın divan kâtibi imiş ve Tanburî Âşık Ömer'le hem-'asır olan Cevherî'nin Şam'a, Arabistan'a ve Rumili serhadlerine olan seyahati Mehmed Bahrî Paşa'nın maiyetinde olmuşdur. Cevherî'nin şiirlerinin ele geçen kısmının yazılı bulunduğu Sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1225, 1340, 1341, 1341, 1341, 1341, 1342, 1342, 1346, 1346, 1346, 1347, 1347, 1347).

(836a)

ÇINARÎ: Bulgaristan'ın Çarpan Kasabası'nda doğmuşdur. Asıl ismi Mehmed, mahlası "Çınarî"dir. On telli saz çaldı. Erzurumlu Ceyhunî'nin çırağı idi. İntisabı Südllice Bektaşî Dergâhı postnişini Münîr Baba'ya idi. 1317 hicrî tarihinde 75 yaşında olduğu halde vefat itmiştir. Oğlu Hacı Hâşim Yeni Cami'de berberlik ider. Bir kahvehanesi vardı. Bektaşîlerin mecmaı olan bu kahve son zamanlarda yıkılmış, orası park hâline getirilmiş olduğundan Bektaşîlerin toplantı yeri de bu suretle ortadan kalkmış bulunuyordu. Haşim Baba da Südllice'de Münîr Baba'ya intisab itmiş bir Bektaşî idi.

1945 senesinde Üsküdar'daki evinde vefat itmiştir. Çınarî'ye aid elimize geçen iki manzumesinin Sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 397, 397).

HAFIZ BABA: İstanbulludur. İsmi Salih olup mahlası Hafız'dır. Medrese tahsili görmüştür. Eyüb'de Bektaşî Karyagdı tekkesinde postnişin baba idi. Gayetle şen, hoş sohbet, bir zat idi. Bir gün başında tacı olduğu halde Eyüb Camii'nde cemaate namaz kıldırmak üzere İmamate geçmiş namazı kıldırılmış. Bunu gören bazı mutaassıb hâceler şeyhülislâma giderek "Eyüb'deki Bektaşî babası bize başında tâcî ile İmamlık idüp namaz kıldırdı." diye şikâyet idince, Şeyhülislam'da cevaben "İyi ya daha ne? İstiyorsanız o baba, Bektaşîler namaz kılmaz, diye şayi olan rivayetin asılsız olduğunu size isbat ediyor." demiş, bu cevab üzerine halk Hafız Baba'nın arkasında namaz kılmağa başlamışlardır. Vefatı hicrî 1329 tarihinde dir. Baba bulunduğu Karyagdı dergâhında medfundur. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 128, 401, 401).

(836b)

HÜSEYİN ZEKÎ BABA: İstanbulludur. Kara Ağaç'da Bektaşî dergâhı şeyhi olan Hüseyin Baba'nın hafidi olup pederi Hakkı Baba'nın vefatı üzerine bu dergâha postnişin olmuş, birçok sene postnişinlik itmiş alim, fazıl, kâmil, nazik bir Bektaşî babası olup İstanbul'daki bütün babagân, dervişan ve muhibbânın celb-i külubuna muvafık olmuş ve her taraftan kendisine karşı derin bir sevgi, hürmet ve muhabbet hisleriyle muhasses

bulunuyorlardı. 1284 hicrî senesinde doğmuş ve 1341 senesinde 57 yaşında olduğu halde vefat etmiştir. Kara Ağaç Dergâhında büyük babası, babası ve validesi yanında medfundur. İntisabı Çamlıca'da Nurî Baba'ya olup icazeti Merdiven Köyü'nde Mehmed Ali Hilmî Dede Baba'dandır. Küçük oğlu Hakkı Şinâsî 25 sene kadar evvel pek feci bir kazaya kurban gitmiştir. Halen bacısı ve büyük oğlu Ali Naci Pektaş ile Beşiktaş'da Abbas Ağa Mahallesi'nde Abbâs Ağa Parkı karşısından Kapancı Sokak numro: 1'de ikamet etmektedirler. Hüseyin Zekî Baba'nın bir nefesini buraya kayd ediyoruz (399, 400).

HAKKI: Edirnelidir. Çamlıca'da Ali Nutkî Baba'dan nasib almıştır. Edirne reji idaresinde muhakemat başkâtibi iken hicrî 1320 senesinde vefat etmiştir. Hayatı hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 128, 411, 412, 644).

HAMDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Hamdî, Seyyid Ali Sultan dergâhına mensub bir Bektaşî şairi olduğu nefeslerinden anlaşılmaktadır. Bu zat hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 137, 512, 1067, 1068).

(837a)

HIFZÎ: Aslen Bolvadinlidir. Üsküdarlı şair Firakî Efendi'den alınan malumata göre tahminen 150 sene evvel yaşayan ümmi bir Bektaşî ve çoban imiş. Hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Yalnız on doku-

zuncu asır içinde yazılan bazı mecmualarda "Âşık Hıfzî" başlığıyla bazı manzumelerine tesadüf idilmektedir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 129, 1226, 1226, 1526).

HASÎB BABA: İstanbulludur. İstanbul'da Kara Ağaç Dergâhı babalarından ve o dergâhın banilerindedir. Kara kazanı kaynatmış, suretiyle halifelik icazetini hazret-i Pir'den almıştır. 1240 hicrî tarihinde vefat etmiştir. Kabri Kara Ağaç dergâhındadır. Çok nazik ve tarikatına karşı mutaassıb bir zat olup sübut-ı babagân, dervişan ve muhibbân tarafından sevimde ve hürmet görmekte idi. Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın bu zat hakkında bir nefesi vardır. Hüseyin Zeki Baba'nın da büyük babası idi. Elimize geçen bir nefesi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 694).

HADDÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindedir. Hayatı hakkında sarıh bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir şiirini aşağıya kayd ediyoruz (Sayfa: 1041).

HASBÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerinden "Hasbî" uzun müddet Anadolu'da saz çalarak dolaşmıştır. Hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir şiirini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1068).

(837b)

HAZENÎ: Aslen Kayserili olan Hazenî, on dokuzuncu asır saz ve Bektaşî şairlerindedir. Öz adı İbrahim'dir. Güzel kanun ça-

lardı. 1877'de Konya'yı da ziyaret etmiştir. Hazret-i Mevlana'nın türbesini ziyaret ettiği irticalen şu beyti söylemiştir:

Sana tazimen istikbal durur, uçar huzurunda,

Bu Hazenî bendeni memnun it Sultan Mevlana.

maktanı havi bir şiirle medh etmiştir. Hazenî'nin elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1067, 1484).

HÜSEYİN HÜSNÎ BABA: Bektaşî şairlerinden olan Hüseyin Hüsnî Baba, 1288 hicrî tarihinde Yunanistan'ın Yenişehir'inde dünyaya gelmiştir. Yenişehir meclis idaresi baş kâtibi Ahmed Besim Efendi'nin oğludur. Validesi Eğribozlu Hasan Ağa kerimesi Şerife Bacı'dır. Yenişehir'de ibtidai, rüşdî tahsilini ikmal ile İzmir'de de idadiyi tahsil etmiştir. 1308 senesinde İzmir'de Rûhî Beğ Baba'dan nasib alarak Bektaşî olmuş ve 1318 sene Muharrem'inin on ikinci günü Rûhî Beğ Baba'nın yerine geçen Edirneli Kâzım Baba'dan tac ve hırka giyerek derviş olmuşlar ve birçok seyahatlardan sonra Niğde'de ihtiyar-ı ikamet etmiş olan Hacı Mehmed Mecdî Baba'dan icazet alarak baba olmuştur. Halen İzmir'de Karşıyaka Karakol Sokak 1869 numro 3'de ikamet itmektedir. Elimizde mevcut şiirlerinin sahife numaralarını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 311, 408, 408, 408, 409, 409, 410, 410, 411, 411, 701, 702, 704, 704, 704, 705, 705, 705, 706, 706, 706, 706, 1157, 1157, 1181, 1181, 1225, 1225, 1338, 1412, 1160, 1160, 1324, 1324, 1325, 1325, 1338, 1380,

1380, 1381, 1399, 1468, 1468, 1472, 1474, 1481, 1482, 1525).

(838a)

HİKMET: On dokuzuncu asır saz şairlerinden olan Hikmet'in hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya derc ediyoruz (957).

HATAYÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Hristiyan Bektaşîlerdendir. Hatayî aslen Niğdelidir. Rum iken Müsliman ve Bektaşî olmuştur. Rum iken ismi "Manol" olan Hatayî'nin ayrıca şiirleri var ise de mecmuanın 413'üncü sayfa sindeki bir iki beyti şayan-ı dikkatdir. Elimize geçen bir iki manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 413, 1431), (1784 Sayfa ye bakınız).

HABBÎ: Aslen Bulgaristanlıdır. İsmi Hafız İsmail, olup mahlası "Hubbi"dir. İntisabı Kara Ağaç'da Bektaşî dergâhu postnişini Hüseyin Zekî Baba'yadır. Uzun yıllar İstanbul'da o vakit intişar İkdâm gazetesinde muhbir ve muharrirlik etmiştir. Tarikata pek bağlı bir muhibb-i Ehl-i beyt idi. Yiğirmi beş sene evvel vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 400, 695, 695, 696, 696, 696, 697).

HÂKÎ: On dokuzuncu asrın son yarısında yetişen Bektaşî saz şairlerindendir. Hayatı hakkında fazla malumata malik değiliz. Ancak Gedâyî'nin muasırı âşıklardan olduğu gibi Âşık Enverî, Gümülcineli Âşık Hüsnî ile birçok yerler dolaşmışlardır. Bu zatın elimize geçen birkaç manzumesini buraya

derc ediyoruz. İzmir’de de bir “Hâkî Baba” mevcut ise de bu “Hâkî” ile hiç bir münasebeti yoktur (693, 693, 1041).

(838b)

HULKÎ BABA: Edirnelidir. Çamlıca’da Nuri Baba’ya intisab etmiş bir Bektaşî idi. Edirne’de kendi evinde Bektaşî ayini yapardı. Vefatı 1316 hicrî senesindedir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 412, 1068).

HULÛSÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir iki manzumesini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 405).

HÛSNÎ BABA: Perişân Baba’dan nasib almış bir Bektaşî olup babalık icazesini de Kırşehir’inde Hacı Bektaş-ı Velî dergâhından almıştır. Menfi olarak bulunduğu Trablusgarb’da hicrî 1318 senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 410, 1225).

HÛSNÎ BABA: Çanaklalıdır. Kilidü’l-Bahr İrşâdî Tekkesi’nde baba idi. İrşadî Baba’dan icazet almış 67 yaşında olduğu halde 1341 hicrî senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini kayd ediyoruz (Sayfa: 405, 406, 407, 407, 410, 411, 411, 701, 702, 1068).

HAYRÎ: On dokuzuncu asrın ilk ortasında yaşamış bir Bektaşî şairidir. Hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Eli-

mize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (700).

(839a)

HAMÎD BABA: Aslen Debreli olup mücerred babalarındandır. 1325 hicrî senesinde Kalkandelen Harabatî Dergâhı’nda postnişin idi. Sık sık Malkara’ya gelir, orada birçoklarına nasib virirdi. Şair ve oldukça güzel şiirler söylerdi. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 294, 695).

HATÂÎ: Asıl ismi İsmail, lakabı Safevî’dir. Babası Cüneyd oğlu Haydar; annesi Uzun Hasan kızı “Aleşah Begüm”dür. O asırda Türklere beğ kızlarına virilen ünvanıdır, “Hanım” gibi. Şah İsmail soyadını büyük dedesi “Safiyüddîn”in adından almıştır. Hatâî asrının en ateşin şairlerinden olduğu gibi matbu bir divanı da Fatih Kütüphanesi’nde mevcuttur. Çocukluğunda birçok sıkıntılar geçirmiş, dayısı tarafından zindana atılarak üç dört sene zindanda kalmış ve birçok cevr ü cefa görmüştür. Nihayet büyük bir hükümet kurmuş, milyonlarca müridi bulunmuştur. Şiirleri o kadar canlıdır ki, her Bektaşî dergâhında okunmakta idi. 930 hicrî senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen manzumelerinin kaydı bulunduğu sayfa numaralarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 431, 431, 432, 432, 433, 433, 433, 434, 434, 434, 435, 435, 435, 436, 436, 437, 437, 437, 438, 438, 439, 439, 439, 440, 440, 441, 441, 442, 442, 442, 443, 443, 444, 444, 444, 445, 446, 446, 1080, 1181, 1181, 1182, 1433, 1433, 1300, 1301, 1434, 1435, 1435, 1435, 1436, 1436,

1437, 1437, 1437, 1438, 1438, 1438, 1438, 1434, 1427, 1429, 1473, 1519, 1440, 1440, 1441, 1439, 1439, 1439, 1445, 1445, 1445, 1446, 1431, 1431, 1431, 1301, 1433, 1434, 1435, 1440).

HÂFÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Hâfî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1067).

(839b)

HİCABÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan "Hicabî"nin hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 404).

HİSÂRÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan "Hisârî"nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 404).

HAYDAR BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şair ve babalarındandır. Aslen Arnavud'dur. Haydar Baba'nın hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 404).

HAYRETÎ: Asrının en kuvvetli ve muvaffak olmuş şairlerinden diyebileceğimiz "Hayretî" on beşinci asır sonlarıyla on altıncı asrın ilk yarılarında yaşamıştır. Doğum tarihi bilinmiyorsa da 1534'de vefatı bunu gösterir. Bektaşî tarikatına mensub söylenmekle beraber şiirlerindeki tarz-ı ifade de bunu göstermektedir. Doğum yeri de Yeni-

ce Vardar'dır. Fakat onun şiirlerine bakılırsa daha ziyade Alevî olduğuna hükm idilir. Son zamanlarda gözleri a'mâ olan şairin divanı vardır. Matbu değildir. El yazılarının Kütüphanelerde bulunduğu rivayet idilirse de umumi Kütüphanelerde değil hususi Kütüphanelerde vardır. Bazı mecmualarda şiirlerine tesadüf olunmaktadır. Tab'an halim, fikren Selim olan şair biraz da hayalperest imiş. Hayretî'nin "Ali Medhiyesi" ile beraber Alevîliğe olan bağ ve sevgisini gösteren bir manzumesiyle birkaç eserini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 694, 1228, 1228, 1183, 1417).

(840a)

HALİL: On yedinci asırda yaşamış bir şairdir. Manzumelerindeki edebi kudreti, onun muasırları arasında kuvvetli bir şahsiyet olduğunu gösterir. Şiirlerinde sofîyâne bir eda vardır. Cevherî ve Âşık Ömer'in tesiri altında kalmış olduğu da görülmektedir ki, bu eserleri kuvvetlidir. Tekke tesiri ile yazdığı manzumelerde kendisinin ehl-i tarik olduğu görülür. İyi saz çalan Bektaşî şairlerindedir. Çünkü burada Halil'i tarikatlar içinde Bektaşîlikde görüyoruz. Bektaşîlik ise bir Türk tarikatı olmak itibarıyla edebiyatında heceden başka vezn kullanmamıştır. (Alevî Şairleri, Sayfa, 76).Elimize geçen şiirlerinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1182).

HÜKMÎ: On sekizinci asrın ilk yarısında yetişen saz şairlerindedir. 1126'da yazdığı tarihi mahiyeti haiz iki manzumesini evvelce Profesör Fuad Köprili neşr it-

mişdi. Bu şiirlere Millet Kütüphanesi'ndeki bir mecmuada da tesadüf idilmektedir. (Numro: 580). Yeniçeri saz şairlerinden olan Hükmi'nin Bektaşîliğe intisabı bulunduğu dair kat'i bir vesikaya sahip değiliz. Fakat âşıkların ekseriyetle Bektaşî oldukları veya hiç olmazsa bu tarikata karşı muhabbet besledikleri düşünülürse Hükmi'nin de Bektaşî olmak ihtimâli ileri sürülebilir. Elde ittiğimiz bir manzumesi de bu tahminin yersiz olmadığını gösterecek mahiyettedir. Şiirlerini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1226).

(840b)

HASAN DEDE / ÂŞIK HASAN / KUL

HASAN: âşık Hasan ve Hasan Dede'ye (Temeşvarlı Âşık Hasan) dirlerdi. Kendisi şiirlerinde, "Hasan, Âşık Hasan, Kul Hasan, Hasan Dede" mahlaslarını kullanmıştır. Harb-cû bir zat idi. Gaziliği harblere iştirakinden gelmiştir. Harbe gitmediği zamanlarda bağçe eker, bostancılıkla meşgul olurdu. Yetiştirdiği karpuzların iriliği ve güzelliği dolayısıyla da şöhret almış, "Karpuzu Büyük Hasan Dede" diye dahi anılmıştır. Evvelce serhad şairi olan Hasan, yeniçeriliğin icabı Bektaşîliği kabul itmiş olması onu Bektaşîliğe hayli karışmış, Alevîliğe kadar sürüklemiştir. Aşağıya derc ettiğimiz şiirleri onun Bektaşîliğe nasıl geçtiğini göstermektedir. "Karpuzu Büyük Hasan Dede" on yedinci asrın son yarısında doğub on sekizinci asrın ilk yarısına kadar yaşamıştır. Fuad Köprülü on altıncı ve on sekizinci asır saz şairlerinden Âşık Hasan için şunları yazıyor: İmparatorluğun on yedinci asırda daima bir

ceng hayatı yaşayan serhadlerinde, bilhassa Rumili'nin askerî merkezlerinde yetişmiş saz şairlerinin çok tipik bir numunesi olan Temeşvarlı "Gazi Âşık Hasan"ı unutmamak lâzımdır. Eserleri ve şöhreti asır sonlarına kadar serhadlerde unutulmayan bu şair hakkında tarihi kaynaklar kat'i malumat vermiyorlar. Bu Temeşvarlı şair, cengâver bir derviş idi. Hudud harblerinde bulunur ve şiirleriyle Gazileri ve serhad halkını teşci iderdi. Ekseriya serhad cenglerine aid ve onlara sazıyla türküler terennüm iderdi. İkinci Viyana muhasarasını takib iden bozgunlar esnasında harbelere iştirak itmiş ve müessir türkülerıyla serhad halkının derin elemelerini yatıştırmıştı. 1686'da Budin'in sukutu hakkında yazdığı şiir imparatorluğun her tarafında ve hatta şehzadelerin meclislerinde okunuyordu. Yine aruz ile divan şeklinde Belgrad'ın 1688'de sukutuna dair yazdığı "Belgrâd Türkisi" ile hece ile koşma tarzında yazdığı Temeşvar türkisi de çok müessirdir. 1695'de Sultan Mustafa Lugus Kalası'nı zapt ettiği sırada (silik) şairi huzuruna çağırarak şiirlerini sazla terennüm itdirmiş ve çok takdir iderek

(841a)

bir hayli para vermiş ve Temeşvar'ın gönüllü ocağından kırk akçe yevmiye tekaüd akçesi ihsan itmişdi. 1699 musalahasından sonra artık Gazi'nin hayatından çekilen ve galiba yaşı da oldukça ilerlemiş olan derviş, şair, Temeşvar civarında bir köye çekildi ve tarlasında karpuz yetiştirmekle meşgul oldu. Ölünceye kadar iki senede bir hacca giden

bu derviş şairi Bektaşî ananesi, kendi evliyalari arasına, idhal itmiş ve ona birtakım menkıbeler isnad eylemiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 699, 536, 1180, 1203, 1203, 1341).

DELİ ŞÜKRÎ: Profesör Köprilizade Fuad Beğ'e göre Kütahyalı "Deli Şükrî" isminde bir halk şairi mevcut olduğu gibi bir de Ramazan'da oruç yediği için boğazına kurşun akıtılmak suretiyle şehid idilen ve kuvvetli bir ihtimâl ile Selanik'de doğan "Deli Şükrî" isminde bir zatın mevcut olduğu söylenmektedir. Topkapu'daki Abdullah Baba merhumun rivayetine nazaran da Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hüdivliği zamanında Gaygusuz Dergâhı postnişinliği itmiş "Deli Şükrî - Kul Şükrî" gibi muhtelif mahlaslar taşıyan bir "Deli Şükrî" daha olduğu söylenmektedir. Rivayete göre bu "Deli Şükrî"lerden birisi daima seyyah gezermiş bir gün Rumili'de gezerken daima yanında da bir merkebi bulunmuş. Bir kasaba kenarında kalbi dinlendirmiş. Bunu görenler kasabaya gidüp "Kasaba kenarında bir fakir ölmüş" diye haber vermişler. Alakadarlar bu fakirin cenazesini yıkamış ve defn itmek üzere bir İmam göndermişler. İmam gelüp fakirin cenazesini görünce üst baş kir içinde, tırnaklar, saçlar uzamış, elbiseler parça parça. Bu vaziyeti gören hâce "Be adam! Dünyada hiç de mi kendine bakmadın. Nedir bu pislik!" deyince Deli Şükrî heman "Destur Ya Pir!" diyerek ayağa kalkmış, İmamın bu sözlerine karşı şöyle cevap vermiş.

(841b)

"Ben dünyada içimi temizlemekle meşgul idim. Dışımı temizlemeğe elim ve vaktim irmedi." diyerek merkebini alarak yürümeğe başlamış. İmam da bu vaziyetden korkarak hayretler içinde kasabaya avdet itmiş. Bu zatın birkaç yerde makamı olduğu söylenir. İlk kalbi dinlendirdiği yerden kalkup gitdikden sonra orada "Deli Şükrî"ye bir türbe inşa itdirildiği de mervidir. Deli Şükrî'nin "Kul Şükrî" ve "Şükrî" mahlaslarıyla da şiirleri vardır. Elimize geçen bir şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 449).

DETLİ: Halk şairleri arasında yüksek bir mevki ihrâz iden ve yarım asırdan beri şiirleri Anadolu'nun her köşesinde zevkle okunan Dertli Bolu'ya sekiz; Gerede'ye bir saat mesafede Çaga Nahiyesi'nin "Şahnalar" köyünde Kara Hüseyinoğullarından Bayrakdar Ali Ağa isminde bir rençberin oğludur. 1182 hicrî de doğmuşdur. İsmi "İbrahim"dir. İstanbul ve Konya'da bulunmuş, Mısır'a gitmiş, Haymana aşireti beğlerinden alışan Beğ ile Bolu beğlerine intisab itmiş, son defa da Ankara'ya gitmiş, orada iken 1263 hicrî tarihinde vefat iderek Koyun Bazarı'ndaki camiin kabristanına defn edilmiştir. Şimdiye kadar pek hatalı olarak birkaç defa tab olunan "Dertli Divanı" nı Çankırılı Ahmed Talat Beğ mufassal bir tercüme-i hal ile tashih olunmuş bir şekilde neşretmeğe muvaffak olmuşdur. Şu kadar var ki, Tal'at Beğ Dertli'nin hangi tarikata mensub olduğunu kat'i suretde tayin idememiştir. Evvelce halk bilgisi mecmuası numro: 1, Sayfa 162'de neşrettilen bir tenkidde de söylendiği gibi Dertli bidayetde "Halvetî" tarikatına

mensub olmuş sonra bazı Bektaşî saz şairleriyle düşüp kalktığından yavaş yavaş ehl-i sünnet ak'â'idinden soyunmuş ve Bektaşî olmuşdur. "Ayb görmen Dertli'nin Kızılbaş olduğın" mısraı bunu isbat itdiği gibi divanında hulefa-yı selaseye dair ufak bir kayd olmaması, Ali ve evlâd-ı Ali'ye ifrat derecede muhabbet izhar itmesi, nefesler söylemesi dahi kanaatimi teyid eylemektedir.

(842a)

116 numrolu "Hayat Mecmuası'nda" Kırklarili halk musiki cemiyeti reisi ve muallimi Vahid Beğ'in, Ahmed Talat Beğ'in "Dertli Divanı" hakkında neşr itdiği bir tenkidde şu kaydlara tesadüf olunur ki, bu da nokta-i nazarımızı takviye itmektedir. âşık Dertli, evvelce Halvetîye tarikatından olduğu halde sonradan Mustafa Baba isminde bir zatdan nasib alarak Bektaşî olduğu muhakkaktır. Fi'l-hakika.

Söyleme ey zahid yalan dinlemem,

Bir pâk mürşide bağlı destim benim.

Sen gibi günde beş vakt kirlenmem,

Bir vakt bozulmaz abdestim benim.

diyen Dertli'nin Halvetîlikden uzaklaşmış olmasına imkân yoktur. İşte bu itibardır ki, Dertli'yi Bektaşî şairlerine idhal itdik. Dertli Anadolu'nun en kıymetli saz şairlerinden biridir. Fuzulî'den ilham aldığı divanında bariz bir surette görülmektedir. Profesör Köprili Fuad Beğ 17 Teşrin-i Evvel

1928 tarihli İkdâm Gazetesi'nde "Dertli Divanı" hakkında neşr itdiği bir tenkidde diyor ki, "Dertli'de Fuzulî tesiri olması da pek tabiidir. Çünkü bilhassa Âşık Ömer'den beri saz şairlerinin aruz ile yazdıkları parçalarda Fuzulî tesiri daima görünür. Bence Dertli'de en çok "Cevherî" ile âşık Ömer'in tesirâtı mahsusdur. Mamafih halk vezniyle parçalar da eksik değildir." Ahmed Talat Beğ'in kitabında Dertli'ye dair kâfi derecede malumat olduğu cihetle bu hususda yazılmış şeyleri tekrar itmek istemedik. Yalnız evvelce Bektaşî tekkelerinde okunan nefeslerini ve diğer eserlerinden bir kısmını derc itmekle iktifa ideceğiz. (B. Ş. Sayfa, 53). Dertli'nin eserlerinin yazılı bulunduğu sayfa numaralarını buraya derc ve kayd idiyoruz (Sayfa: 446, 447, 447, 448, 448, 449, 707, 707, 707, 707, 708, 958, 1185, 1185, 1185, 1185, 1185, 1209, 1229, 1399).

(842b)

DERUNÎ ABDAL: On sekizinci asırda yaşadığı tahmin idilen Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Ancak on sekizinci asırda yazılan mecmualarda tesadüf itdiğimiz bir iki şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 405, 1521).

DÎDÂRÎ: On dokuzuncu asırda yaşayan Bektaşî şairlerindedir. Âşıklar tarafından eserleri çokça okunmaktadır. Kayserilidir. Borlı şair Vahidî Efendi'nin ifadesine nazaran saz çalmakta pek mâhir olan Dîdârî, 80 yaşını tecavüz itdiği halde seksen beş sene evvel vefat etmiştir. Tarih-i vefatı 1870 senesindedir. Elimize geçen birkaç manzumesini

buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 295, 449, 450, 1426).

DEDEMOĞLU: On sekizinci asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak şiirlerine nazaran Bektaşîliğe kuvvetli bağlarla bağlı olduğu anlaşılmalıdır. Elimize geçen bir iki şiirinin buraya sayfa numrolarını kayd idiyoruz (Sayfa: 451, 451).

DERYABÎ: Eskişehir yakınlarından "Kırka" köyündendir. Aslen Ermeni olup Müslüman olmuş ve Bektaşî tarikatına intisab itmiştir. Güzel nefesler söylemiştir. Kırka Köyü'nde torunları mevcuttur. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1414).

(843a)

DEHRÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan "Dehrî"nin hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd idiyoruz (959).

DETLİ KÂTİB: Bulgaristan'ın Şumnu kasabasındandır. Deliorman'da Bektaşî tekkesi babası "Demir Baba"nın müridlerindendir. Ali Nutkî Baba'nın virdiği malumata göre tahminen hicrî 1110 tarihinde hayatda imiş. Hayatı ve vefatı hakkında fazla malumata sahib değiliz. Bektaşî şairlerinden olan "Dertli Kâtib"nin bazı şiirlerinde yalnız "Kâtib" mahlası kullanıldığı da görülmektedir. Burada elimize geçen birkaç manzumesini kayd idiyoruz (Sayfa: 625, 1184, 1204, 1204, 1422).

ZİKRÎ BABA: 1242 tarihinde Tekirdağ'ında doğmuş olan "Zikrî Baba" Tekirdağlı şair-i şehid Cemâlî Baba'nın derişlerinden olup uzun müddet Trakya'da yaşamıştır. Bektaşîlerin mühtedî olduğunu söyledikleri "Zikrî Baba" 1314 senesinde Yunan harbinden evvel Tırhala civarında vefat itmiştir. Âteşin bir Bektaşî şairi olan "Zikrî Baba"nın elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 452, 453, 453, 709, 965, 1045, 1068). (Tekirdağ Şairleri, Sayfa, 163).

ZEKÂÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. İmam Hüseyin hakkında pek müessir mersiyeler yazmıştır. Hayatı hakkında fazla bilgimiz yoktur. Zekâî'nin bir de divanı vardır. Elimize geçen manzumelelerini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 132, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 708, 1048).

(843b)

ZİHNÎ: 1800 milâdî senesinde Bayburd'da doğmuş Bektaşî şairlerindendir. Babası Bayburdlu Hacı Osman Efendi'dir. Bir müddet Bayburd medreseleirnde okuyan Âşık Zihnî, bir müddet de Erzurum ve Trabzon medreselerinde okuduktan sonra İstanbul'a gitdi. 1826'ya doğru memleketine döndü. Bayburd'da Rus Harbi'nin 1828 felaketini gördü. 1832'de hacca gitdi. Avdetde Mısır ve İstanbul'a uğradı. Birinci Abdülmecid'e 1839'da bir cülûsiye sundu. Akka meselesi münasebetiyle oraya giden donanmada bulundu. Reşid Paşa'nın ölümünde divan kâtibliğini yaptı. Hopa, Of,

Kara Ağaç, Erzincan'da memuriyetlerde bulundu. 1854'de Trabzon'dan Bayburd'a dönerken yolda öldü. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 454, 709, 709, 1485).

ZATÎ: On dokuzuncu asırda yetişen meşhur Bektaşî şairlerindedir. "Zatî" âteşin bir şairdir. Matbu bir de divanı vardır. Fakat hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Ancak elimizde mevcut şiirlerinin kaydı bulunduğu Sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 454, 455, 455, 455, 455, 456, 709, 710, 710, 710, 710, 711, 711, 711, 712, 712, 712, 713, 713, 713, 713, 714, 714, 714, 715, 715, 715, 959, 960, 960, 960, 960, 961, 961, 961, 962, 962, 962, 962, 963, 963, 963, 964, 964, 964, 964, 965, 965, 965, 1046, 4046, 4046, 1069, 1069, 1069, 1069, 1070).

(844a)

RÛHÎ-İ BAĞDADÎ: 950 hicrî senesinde Bağdad'da yaşamış büyük bir şairdir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Şu kadar ki, büyük şairin Fuzulî ile hem-'asır olduğu rivayet idilmektedir. Rûhî-i Bağdadî'nin matbu bir divanı vardır. Bursa'da Orhan kütüphanesindedir. Elimizde mevcut birkaç manzumesinin kaydı bulunduğu Sayfa numrolarını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 147, 716, 716, 717, 967, 967, 1145, 1146, 1158, 1158, 1159, 1531, 1231, 1231, 1231, 1328, 1557, 1566, 1568, 1568, 1568, 1569).

RÛŞDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Rüşdî'nin hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 147).

RIZA: Muallim Baki Beğ'in virdiği malumata göre bu şairin ismi "Ali" mahlası "Rıza"dır. Rahovalıdır. Mecmuamızın 511'inci Sayfa sinde bir nefesi yazılı bulunan Ârife Bacı'nın dayısıdır. Mülkiye memurlarından idi. Hicrî 1324'de vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (456, 457, 457, 720).

RIZA TEVFİK BABA: Herkesce tanınmış olan feylesof Rıza Tevfik Baba'dır ve Bektaşî'dir. İstanbul'da ikamet itmekte idi. Üç sene evvel vefat etmiştir. Elimizde mevcut şiirlerinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 458, 459, 460, 460, 461, 461, 462, 463).

(844b)

RÛHÎ BEĞ BABA: Bektaşîler arasında nükteperdazlığı ile tanınmış şahsiyetlerden biri de Rûhî Beğ Baba'dır. Bu hoş-gû, hazır-cevab Bektaşî asil bir aileye mensub olan Şeyhülislâm Zeynel-abidin Efendi'nin neslindedir. Daha beşikde iken monlâlık payesine nâ'il olmuş, fakat bu fâ'idesiz ünvanla iktifa itmeyerek usulü veçhile medrese tahsili de ikmal etmiştir. İcâzetnamesini aldıktan sonra müteaddid kaza ve livalarda ve hususiyle Edirne, Bağdad gibi mühim vilâyet merkezlerinde kadılıklarda bulunmuşdur. O zaman kadılıklar muayyen bir müddete tâbi' idi. Rûhî de son vazifesini ikmal idince İstanbul'a dönmüşdür. Beşinci Murad'ın iltifatına mazhar olmuşdur. Zira Zeynelabidin Efendi'den ilmi istifadeler Murad gerek efendiliği ve gerek padişahlığı zamanında Rûhî'yi kıymetli atiyelerle taltif

itmişti. Fakat bu ihsan ve lütf lar temadi ide-
medi. Murad'ın Çırağan Sarayı'nda mahbus
bulduğu bir zamanda şüpheli bazı vaziyet-
leri hiss idilen Rûhî derhal İzmir'e nefy idil-
mişti. İstanbul'da bulunduğu sırada o zaman
Kara Ağaç Dergâhı postnişini olan merhum
Hasib Baba'dan nasib alarak Bektaşî olmuş-
du. Rûhî İzmir'e geldikten sonra tamâmen
İzmirli olmuş ve bir taraftan hazine dava
vekâleti ile meşgul olur, diğer taraftan
İzmir'in Karataş Mahallesi'nde yapırdı-
ğı konağında Bektaşî sohbetleri yapardı.
İzmir'e ilk gitdiği tarih hicrî 1297'dir. Rûhî
yalnız bir Bektaşî muhibbi idi. Bu tarika-
tın kendisine virdiği hararet ona hakiki bir
baba olmak ihtiyacını duyurdu. Bu saikledir
ki, hicrî 1302'de bir fırsat bularak İstanbul'a
geldi. Rumili Hisarı'nda postnişin Nafi
Baba'dan icazet alarak tekrar İzmir'e dön-
dü. Artık tam manasıyla bir Bektaşî babası
olmuşdu. Tarikatı istediği veçhile neşre ça-
lışabiliyordu.

(845a)

İzmir'in ne kadar rind ve kalender meş-
reb adamı var ise onun başına toplandı.
Kırk Ağaçlı Eşref gibi meşhur şairler, Nev-
zad Beğ, Bıçakçı-zade Hakkı Beğ gibi mu-
harrirler, zekâsından dolayı "Cin Ahmed"
şöhretini kazanmış olan İstanbullu Ahmed
Beğ gibi dava vekîlleri hep onun dervişleri
olmuşlardı. Bunlar her gece Rûhî'nin evinde
toplanır, birlikde muhabbet iderlerdi. Bir
gün Karataş'daki evini yapırdırken "Canım
efendim, buraya bu kadar para sarf ideceği-
ne Hicaz'a git sene!" diyen bir adama derhal
"Hacerü'l-Esved'e yüz sürmemize parasız-

lık mani oluyor. Ancak karataş üstüne bir
beyt-i şerif yapabiliyoruz." tarzında bir ce-
vab virmiştir. Bu zarif cevabı işiden Şair Eş-
ref, Rûhî lisanından şu kıtayı söylemiştir:

Hâlîmi mevkiimi bilmeden itme ta'riz,
Tarz-ı teklif-i ilahîyi düşün eşşek herif

Parasızlık Hacerü'l-Esved'e sürdürmedi
yüz,

Yapdım ancak Karataş üstüne bir beyt-i
şerif

Rûhî Bektaşî şairleri arasında mümtaz
bir mevki' ihraz itmiş, bulunduğu muhitde
ilm ü irfanıyla tanınmıştır. 73 sene yaşa-
yan Rûhî Beğ Baba hicrî 1316'da vefat it-
miştir. Vasiyeti mucibince Mızraklı Dede
hazîresine defn olunmuştur. Elimize geçen
birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz.
(Sayfa: 467, 468, 468, 469, 716). (B. Ş. Sayfa :
18).

RAİF: On dokuzuncu asır Bektaşî şair-
lerindedir. Hayatı hakkında malumatımız
yoksa da elimizde mevcut bir mersiyesine
nazaran âteşin bir Bektaşî şairi olduğu anla-
şılmaktadır. Elimize geçen bir mersiyesini
buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 145).

(845b)

RÂZÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz
şairlerindedir. Enverî, Hasan ve sair birta-
kım saz şairleri ile Anadolu'da ve Rumili'de
dolaşmışlardır. Hayatı hakkında fazla malu-
mata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzu-
mesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 823).

RÛZÎ: Rûzî'nin on dokuzuncu asır Bektaşî ve saz şairlerinden olduğu Âşık Enverî, Çınarî, Hasan ile Rumili ve Anadolu'da dolaşdıkları Bursalı Derviş Enverî'nin rivayetine atfen malum ise de hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 464, 465).

REMZİYE BACI: İzmir'de Karşıyaka'da Karakol Sokak 1869'da ikamet iden Yunânistan'ın Yenişehir'inden Hüseyin Hüsnî Baba'nın bacasıdır. Bektaşî tarikatına mensub olan bu kadın şairin elimizde mevcut bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 715).

RÂGİB: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında kat'i bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz. Bu zatın Bektaşî olduğuna dair sarih bir kayda da tesadüf idemedik (Sayfa: 723).

(846a)

RÂSÎH: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Saz şairleri Enverî, Çınarî ve diğer saz arkadaşları ile Anadolu'da bir hayli dolaşmıştır. Hayatı hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd itdik (Sayfa: 464, 723).

REFÎ'Î: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Refî'î'nin hayatı hakkında malumat elde idemedik. Ancak aşığıya kayd ittiğimiz bir mersiyesine nazaran âteşin bir Bektaşî olup Ehl-i beyte karşı derin bir mu-

habbet ve sevgi beslemekte olduğu tezahür itmektedir. Mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 148).

RÜŞDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Rüşdî'nin hayatı hakkında bir bilgimiz yoktur. Ancak elimize geçen bir mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 147).

RESMÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Girid'de doğmuştur. Asıl ismi "Ali"dir. Üsküdar'da Selim Ağa Kütüphanesi'nde yazma bir divanı vardır. (numro: 85). Münhasıran aruzla yazılmış şiirleri ihtiva iden bu nüshada Hacı Bektaş-ı Velî ve Seyyid Ali Sultan haklarında medhiyeler kaleme almış olan Giridli Ali (Resmî Baba)'nin elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz. Doğuşu ve vefatı hakkında bir malumat elde idemedik. (Sayfa: 722, 1232, 1233). Giridî Resmî Baba, "Uyunü'l-Hedâye" namındaki İmam Ca'fer-i Sâdık Hazretleri'nin bir eserini tercüme etmiştir. 'Âlim, fazıl, kâmil bir zattır ve Seyyid Ali Sultan dergâhına intisab iderek Bektaşî olmuştur.

(846b)

RIFKI: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Çınarî, Hasan ve Enverî ile birçok seyahatler yapmış ve şiirler söylemiş, birçok yerlerde mu'ammalar asmuştur. Hayatı hakkında fazla malumat elde idemedik. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 721, 721, 721, 722, 966).

RİYAHÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında malumata sahip değiliz. Ancak şiirlerine nazaran kâmil ve arif bir Bektaşî olduğu meydâna çıkmaktadır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 723).

RÂMÎ: Aslen İstanbullu ve Üsküdarlıdır. Asıl ismi "Rıza" mahlası "Râmî"dir. Kendisini yakînen tanıyan Farkî Efendi ile Ali Nutkî Baba'dan alınan malumata göre Rumili Hisarî'ndaki Nâfî Baba'nın dervişlerindendir. Gençliğinde bârgîr sürücülüğü ve tulumbacı reisliği gibi işleri meslek idinen Râmî, bir müddet de kalaycılık itdiği için "Kalaycı Rıza Efendi" diye tanınmıştır. Son vazifesi olan Bandırma Rüsûmât memurluğunda iken kendisine nüzul isâbet itmiş, Üsküdar'a avdet mecburiyetinde kalarak bir sene kadar İhsaniye'deki hanesinde yatdıktan sonra 55 yaşlarında olduğu halde hicrî 1339 tarihinde vefat etmiştir. İrticalen şiir söylemekte maharet-i kâmile olan Râmî, hoş-gû, hazır-cevab bir Bektaşî idi. (B. Ş. Sayfa, 340). Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 465, 465, 1070).

(847a)

RAHMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Rahmî, Keşan Kazası'na bağlı Çeltik Nahiyesi'nde kâ'in Gazi Rüstem Baba dergâhına mensub bir Bektaşî olup gerek Gazi Rüstem Baba ve gerek İmam Hüseyin hakkında kuvvetli medhiyeler ve şiirler yazmıştır. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzu-

mesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 146, 466, 466, 466, 467, 470, 470, 471, 966, 1096).

RÛHÎ-RÛHULLAH: On dokuzuncu asır saz şairlerinden ve Bektaşî tarikatındandır. Yazdığı şiirlerde tasavvufî o kadar şayan-ı dikkat sözler vardır ki, asrındaki Bektaşî şairleri arasında temayüz itmiş bir şahsiyettir. Hayatı hakkında maalesef bir malumata sahip değiliz. Elimizde bulunan birkaç şiirini kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 469).

RİCLÎ(?): On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindendir. Aynı asır içinde tertibi dilen bir kısım mecmualarda hece ve aruz vezniyle yazılmış bazı manzumelerine tesadüf idilmektedir. Hayatına aid hiç bir kayda tesadüf idilememiştir. Şairin elimize geçen bir şiirini aşağıya kayd ediyoruz (1425).

(847b)

RECAÎ BABA: Aslen Çanakkalalıdır. Bir müddet İstanbul'da oturmuştur. Mücerredlik aleyhinde yazdığı (Sayfa: 464)'deki manzumede bir kısım Bektaşîlerin mücerred ve bir kısmının müteahhil olmaları hakkında fikr beyan etmiştir. Hayatı hakkında daha fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir maznumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 464). (B. Ş. Sayfa, 314).

RİF'AT PAŞA: Bektaşî şairlerinden olan Rif'at Paşa'nın hayatı hakkında bir bilgiye malik değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 464, 717).

RIZA: Konya'da uzun müddet sandık emniyeti yapan Apalı Halil Baba'nın oğludur. Konya'nın Dinek Nahiyesi'ne bağlı Apa karyesinde hicrî 1274'de doğmuştur. Babası Bektaşî babalarından olduğu cihetle kendisi de bu tarike intisab itmiş, Kırşehir'de Pir evine gitmiş ve orada nasib almıştır. Konya muhâbebe tahrirat kâtibliğinde, Niğde muhasebeciliği vekâletinde ve Konya hukuk muhakemesi azalığında bulunmuştur. Meyi, mahubı sever, saz çalar, rind-meşreb bir zat idi. Hicrî 1315'de vefat itmiş, Şems-i Tebrizî hazîresinde defn edilmiştir. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1186, 1186). (B. Ş. Sayfa. 315).

(848a)

ZAHMÎ: On dokuzuncu asırda yetişen meşhur Bektaşî şairlerindedir. Çankırı'da doğmuştur. Medrese tahsili görmüş ve 1280 hicrî tarihinde vefat itmiştir. Muasırları arasında muvaffakiyetli bir Bektaşî şairi olarak gösterilebilen Zahmî'nin şiirlerini Ahmed Talat ve Tahsîn Nihad beğler toplamışlardır. Hayatı hakkında fazla malumat elde idilememiştir. Elimize geçen bazı manzumelelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 146, 724, 724, 1070).

ZEYNEB BACI: On beşinci asırda yaşamış kadın şairlerindedir. Ölümü bu asrın ikinci yarısına tesadüf ider. Eserleri hakkında heman malumatımız yoktur. Yalnız devrinde yetişmiş kadın şairleri arasında mümtaz bir mevki sahibesi olduğu muhakkaktır. Zeyneb Bacı, "Şücaeddinli" diye anılır. Elimizde bulunan bir nefesine nazaran derviş

merşeb bir kadın olduğu ve Bektaşî tarikatına mensub olduğu görülür. Mevcud bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa, 148).

SEYYİD ALİ SULTAN: Yıldırım Bayezid zamanında Rumili'nin fethi için, Seyyid Ali Sultan'ın reisliği altında Gazi Rüstem Paşa ve daha otuz sekiz Bektaşî uluları kırk kişi olarak Gelibolu karşısında Çardak'dan, Gelibolu'ya geçerek Gelibolu'yu, Bolayır'ı, tâ Bulgaristan içlerine kadar giderek fethidenlerdendir. Seyyid Ali Sultan, fütuhâtdan sonra Dimetoka'da kalmış, Gazi Rüstem Baba da Keşân kasabasına tâbi' Çeltik nahiyesinde kendisine bir dergâh yaparak orada kalmıştır. Seyyid Ali Sultan'ın elimize geçen iki nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 469).

(848b)

SERSEM ALİ BABA: Mîr-i mîrândan, tuğ ve ilm sahibi ve âshâb-ı servetden iken muhabbet tarikiyle terk-i masiva eyleyerek tarikat-i Bektaşîye intisab ve Balım Sultan'ın vefatından pek çok sonra 958 hicrîde Kırşehir'inde mücerred postuna kuûd ve on dokuz sene sonra hicrî 977 tarihinde terk-i alem-i fani eylemiştir. Sersem Ali Baba, Kalkandelen'de "Harâbâtî Dergâhı" namıyla anılan dergâhda medfundur. İhtimal ki, Kırşehir'inde Hazret-i Pir postunda Sersem Ali Baba bir müddet sonra Kalkandelen'e gelmiş ve orada vefat itmiştir. Bu hususta elimizde kat'î delâ'il yoktur. Sersem Ali Baba'ya aid birkaç manzumeyi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 471, 472, 472, 473, 473, 1070).

SEYYİD SEYFİ NİZAMOĞLU: Babasının adı "Nizameddîn", kendi adı Seyfulah. Şiirlerinde "Seyfî" mahlasını kullanırdı. Evvelce Halvetî tarikatına intisab itmiş, bilahare Bektaşî olmuşdur. 1864'de Konya'da doğmuşdur. Saz musiki üstadı ve şiirlerinde kuvvetli tasavvufî sözler söylemiştir. 1910 tarihinde vefat itmiştir. Zamanında hem tarikat şairi olarak büyük bir şöret kazanmıştır. Ayîn-i cemlerde nefesleri, düvazları okunacak kadar olgundu. Bektaşîlerin onun birçok parçalarını daima okurlardı. Nizamoğlu'nun matbu bir divanı vardır. Ayrıca "Mir'âcü'l-Mü'minîn", "Camiü'l-Maârif", "Etvar-ı Seb'a", Silsile-i Tarikat", "Esrârü'l-Ârifîn" adlı eserleri vardır. Şiirlerinin çoğunda "Ali" ve "Hüseyin" sevgisini gösteren şairin bir kısım mersiye, nefes ve divanlarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 174, 174, 174, 176, 484, 487, 487, 488, 488, 488, 488, 489, 489, 490, 490, 491, 491, 492, 492, 492, 492, 731, 732, 732, 733, 734, 734, 734, 734, 735, 735, 735, 736, 737, 737, 738, 738, 738, 739, 970, 970, 971, 971, 971, 972, 972, 972, 973, 973, 973, 973, 976, 976, 976, 977, 977, 1047, 1047).

(849a)

SEYFİ: Bektaşî şairlerinden olan Âşık Seyfî on dokuzuncu asırda yetişen saz şairlerindedir. Seydayî, Enverî, Çınarî ve sair arkadaşlarıyla bir hayli yerler dolaşmış ve birçok yerlerde de muammalar asmıştır. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç eserini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 171, 296, 493, 493, 730, 731, 731, 731, 970, 1084, 1097, 1101).

SACİD: On dokuzuncu asrın son yarısında yetişen Bektaşî şairlerindedir. İstanbul'da doğdu, Fındıklı'da otururdu. Galata'da arab Hacı civarında bir dükkânda makaracılık iderdi. Bundan dolayı muasırları arasında "Makaracı Sâcid" namıyla anılırdı. Rumili Hisarı'ndaki şeyhi Mahmud Baba'dan nasib almışdı. Gice gündüz Galata'da Koyun Baba Meyhanesi'nden ayrılmazdı. 1260 hicrî senesinde vefat itmiştir. Ekseriya aruz vezniyle rindâne şiirler yazan Sacid, bazı manzumelerinde hurufliği tennüm itmiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 470, 730, 969, 969, 969, 1338, 1302).

SEYRANÎ BABA: Asıl adı "Mehmed" olan Seyranî'nin babası Ca'fer olup köy İmamı idi. 1807'de Kayseri'ye bağlı Everek'de doğmuşdur. Biraz medrese tahsili gördükden sonra genç yaşında "Seyranî" mahlasıyla şiirler söylemeğe başlamışdır. Bir aralık İstanbul'a da gitmiş. Ölümü 1866 yılına tesadüf ider. Mezarı köyündedir. Kendisi Bektaşî tarikatına mensub olup dehşetli heccavidir. Köprili Fuad Beğ on dokuzuncu asır saz şairlerinden Seyranî için şöyle demektedir: "Kayserili Seyranî sonradan İspartalı Seyranî'nin şöhretini gölgede bırakacak bir ehemmiyetde şöhret kazanmıştır." Kayserili Seyranî, anlaşılıyor ki, o asrın sâ'ir tanınmış âşıkları gibi klasik edebiyata

(849b)

vakıfıdır. Kayserili Seyrânî'ye aid elimize geçen birkaç manzumeyi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 476, 477, 477, 477, 478, 478,

478, 479, 1070, 1071, 1071, 1071, 1071, 1071, 1072, 1072, 1072, 1072, 1072, 1072).

SEYRANÎ: Ispartalı Seyranî, on dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindedir. Uzun müddet Mısır'da Gaygusuz Dergâhı'nda oturduktan sonra seyahat arzusına kapılmış, Arab illerini ve Anadolu'nun birçok yerlerini gezmiş, nihayet Isparta'da yerleşik olunmuştur. Yeniçeriliğin lağvı hadisesini bir destanla tasvir iden şairin 1260-1265 hicrî seneleri arasında Isparta'da vefat itdiği anlaşılmıştır. Atabeğli Nacî merkum tarafından elde edilmiş olan üç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1187, 1187, 1233).

SEYYİD NESİMÎ: Azeri şairlerinden olup "Ene'l-Hak" diyen Mansûr'un arkadaşlarından olup 807 hicrîde derisi yüzilen Seyyid Nesimî'dir. Elimize geçen eski bir kitabda Seyyid Nesimî hakkında şu malumata tesadüf edilmiştir. Asıl ismi "Seyyid 'Îmâdeddîn Nesimî" olan "Nesimî" şu'arayı mutasavvifinin en büyüklerinden olan bir cevher-i fitratdır ki, Haleb civarında "Nesîm" adlı bir nahiyede zuhur itmiş ve idâresinde bulunan kabilenin 'imâretini biraderi Şah Handan'a terk iderek hırka-i tasavvufu giymiş ve diyâr diyâr seyahat ile 'uşşâk-ı zamanı, mutasavvıfîn-i devranı, ziyaret eylemiştir. Daima cezbe ve istiğrak ile imrar-ı zaman iderek birçok eş'âr-ı bergüzide meydana getirmiştir. Bu gün taklidi, tanziri, gayr-ı kabil bir mertebededir. Nesimî bu suretle diyâr diyâr gezerek Haleb'e gelir, biraderi Şah Handan'a gönderdiği bir mektubda kullandığı lisânı

(850a)

ve bil-hassa divanında bulunan eş'âr-ı vahdet-guyanesi, ulema-yı hazır ve zahirce mucib-i töhmet add olunarak katline fetvâ virilir. Siyasetgâha götürülürken müfti dir ki, "Bu adamın kanı murdardır. Her kimin bir uzvına dokunursa o uzvu kesmek lâzımdır." Siyâset-gahda müfti bu sözü yine tekrar ve takrir iderken uzandığı eline derisi yüzilen Nesimî'nin kanı sıçrar, müftinin eli kana boyanır. Bu sırada müfti kimse görmesün diye elini silmek isterken erbâb-ı dilden müftiye dir ki, "Müfti efendi virdiğiniz fetva mucibince parmağınızı kesmek lâzım geldi. Hükm-i şeri yerini bulmalı." deyince müfti mutasavvıf arifin bu sözü üzerine "Ben ala-tarikü't-temsil söylüyordum. Şer'an bir şey lâzım gelmez." dir. Bu hâli mahall-i siyâsetde kanlar içinde seyr iden Nesimî bi'l-bedahe bu beyti söyler:

Zâhidin yek parmağın kessen rûz-ı haktan kaçır,

Gör bu miskin âşıkın postun yüzerler ağlamaz.

Nesimî'nin biraderi Şah Handan'a gönderdiği mektub-ı manzum, başdan başa mutasavvıfane ve vahdet-perestane olup:

Derya-yı muhit cûşa geldi

Kevn ile mekân hurûşa geldi

Sırr-ı ezel oldu âşikârâ

Ârif nice oldu medârâ

Nakkaş bilindi nakş içinde

La'l oldu ayân bedhaş içinde

Her zehr-i nebat sükker oldu

Acı su şarâb-ı kevser oldu

Yer gök arası hak mutlak oldu

Söyler def ü çeng ene'l-hak

Bir rivayete göre Nesimî, Konya civarında Lârende kasabasında vücuda gelmiş olan Kemal Ümmî ile birlikte Sultan Şücâ Hazretleri'nin dergâhına giderler. Baba Sultan'dan icazet almadan hod-be-hod bir koçunu boğazlarlar koçun derisini yüzerken Baba Sultan teşrîf idüp onları bu halde görünce gazab ider. Cemal celale mübeddel olarak Seyyid Nesimî'nin önüne bir destere, Kemal Ümmî'nin önüne de bir ip koyar.

(850b)

Filhakîka Nesimî'nin akibeti derisi yüzülmekle Kemal Ümmî'nin dârda selb olunmasıyla zahir olur. Kemal Ümmî'nin Hallâc-ı Mansûr olduğu da rivayetler miyanındadır. Allahu âlem. Seyyid Nesimî'nin mecmuamızda mevcut şiirlerinin Sayfa numrolarını buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 608, 609, 609, 609, 609, 910, 911, 911, 912, 912, 912, 913, 913, 914, 914, 915, 915, 915, 916, 916, 917, 917, 918, 918, 918, 919, 919, 919, 920, 1026, 1026, 1027, 1027, 1028, 1028, 1029, 1078, 1088, 1390, 1415, 1454, 1454).

SAMİH RİF'AT: İstanbullıdır. Küçük yaşından beri namü's-samme olmuş, onun

muntazam tahsiline mani olmakla beraber yine yüksek tahsilini ikmal idememiştir. Smih Rif'at âteşin bir zekâyâ malik olup kendi kendini yetiştirmiştir. Bir vaktler İstanbul'da "İttifâk Gazetesi"ni çıkarmış, bilahare Konya vâlisi olarak hükümet hizmetine girmiştir. Oğlu merhum Hâtif de kendisi gibi çok zekî bir genç iken amansız bir hastalık bu âteşin ve sevgili genci pek genç yaşında babasından, kardaşı Zeyneb'den ve kendisini sevenlerden ayırmıştır. Zaten validesini daha evvel gaib iden Hâtif, babasına karşı derin bir aşk ve muhabbetle ve hürmetle sarılmıştı. Hâtif de babası gibi güzel tanbur çalardı. Memcua sahibi Kadimî Ali Rıza gerek Sâmih Rif'at'ın ve gerek Hâtif'in zekâsına hayran olmuştu. Hâtif'e karşı o kadar bir sevgi beslemekde idi ki, onu gördükçe ruhen büyük sevinç duyardı. Hâtif'e olan sevgisi neticesidir ki, Kadimî Ali Rıza da ilk oğlunun ismini Hatif tesmiye itmiştir. Sâmih Rif'at, Karaağaç dergâhı postnişini Hüseyin Zekî Baba'dan nasib almış iyi bir Bektaşî ve âteşin bir şair idi. Son zamanlarda dil kurtulmayı başkanı iken Ankara'da vefat itmiştir. Samih Rif'at kırk yaşında iken tanbura başlamış ve oldukça sayılı tanburîlerden olmuştu. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 149, 474, 475, 475, 476, 727, 727, 728).

(851a)

SEHER ABDAL: On altıncı asırda yaşamış olan Seher Abdal, asrının kıymetli saz şairlerindendi. İç Anadolu'da doğmuş, yetişmiş olduğu Abdallardan olduğu anlaşılmaktadır. Seher Abdal, Bektaşîlik hırka ve tacını

giymiş, ömrünü "Ali" demekle geçirmiştir. Bunu şiirleri pek güzel göstermektedir. Yazık ki, hayatı hakkında bir malumat elde edilememiştir. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 726, 1188).

SERVER ALİ BABA: On altıncı asır şairlerindedir. Server Ali Baba, Tekirdağ'ında doğmuştur. Hayatı hakkında malumat elde edilememiştir. Bazı kaynaklar Server Ali Baba'nın, Sersem Ali Baba olduğunu yazmakta iseler de Server Ali Baba ile Sersem Ali Baba başka başka şahsiyetlerdir. Server Ali Baba'ya aid birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 471, 471, 730, 1070, 1070, 1417).

SEFİL ABDAL: On sekizinci asırda yaşayan Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumat alınamamıştır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 482, 483, 483, 484, 484, 484, 485, 485).

SÜLEYMAN CEMALÎ BABA: Aslen İstanbulludur. Rumeli Hisarı'nda Nâfî' Baba'nın dervişlerinden olup babadan icazet almıştır. "Süleyman" ve "Cemâlî" mahlaslarını kullanmaktadır. 1331'de Arnavudluk'da Kâzımiye Tekkesi'nde babalık itmiştir. Muahharan, Tiran'a gitdiği rivayet edilmektedir. Hayatda olup olmadığı meçhuldür. Elimize geçen bir vesîkaya göre 1331 hicrîde vefat ettiği anlaşılmaktadır. Birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 486, 486, 486). (B. Ş. Sayfa: 333).

(851b)

SELİM BABA: Kırşehir Hacı Bektaş Dergâhı'nda "Mihman Evi" dinilen misafirhanenin reisi iken babası Çelebi Abdüllatîf Baba ile beraber hicrî 1177'de Üsküdar'a gelmiş ve 'Înâdiye Tekkesi şeyhi Hâşim Baba'ya mülakât olduktan sonra mezkur dergâhdan ayrılmamıştır. Hâşim Babazadelerden Yusuf Beğ'in virdiği malumata göre 80-90 yaşlarında olduğu halde 1197 hicrî tarihinde vefat ederek Hâşim Baba Dergâhı hazîresinde defn edilmiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 474, 730, 1047).

SEYYÂH ABDAL: On sekizinci asır Bektaşî şairlerinden olan Seyyâh Abdal'ın hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Seyyâh Abdal'ın İmam Hüseyin hakkında bir merisyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 170).

SAKITÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Sakitî, hakkında bir bilgimiz yoktur. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 724).

SIRRÎ: Asıl ismi "Mehmed", mahlası "Sırrî"dir. Hicrî 1209'da Ağrıboz'da doğdu ve hicrî 1258'de Tekirdağ'ına hicret ettiği divanındaki kayıttan anlaşılmaktadır. 150 büyük sayfa teşkil eden yazma divanı Ankara Kütüphanesi'nde 3, 32 numroda mahfuzdur. Divanının baş tarafında şu cümle vardır: "Divan-ı meczubü'r-rahman bende-i Şah-ı merdan Es-seyyid Mehmed Sırrı El-Eğribozî."

(852a)

Eserlerinin mühim bir kısmı arzu vezniyle yazılmıştır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 480, 481, 481, 483).

SIRRI ŞABÂN: Hicrî 1274 yılında Tekirdağ'ın Kılağuz Köyü'nde doğmuştur. Bütün hayatını bu köyde hacelikle geçirmiştir. Sırrî Şaban Bektaşî tarikatına mensub olup hicrî 1340 yılında 65 yaşında olduğu halde ölmüştür. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 480).

SÜLEYMAN BABA: Bursa'da Zindan Kapu'da Yıldırım Bayezid vüzerasından İvaz Paşa ahfadından Süleyman Beğ Baba ibn El-Hac Mustafa Bursa'da Ramazan Baba Tekkesi'nde baba olarak bulunmuştur. Süleyman Baba, hicrî 1311'de Bursa'da vefat etmiştir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 470).

SELİM: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Rumili Hisarı'nda Şehidlik Dergâhı'nda medfun olan Ali Koç Baba'nın muhiblerindedir. Hayatı hakkında başkaca malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 474). (B. Ş. Sayfa: 336)

SEZAÎ: On dokuzuncu asırda yaşayan Bektaşî ve saz şairlerindedir. Bu şair hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 148, 968, 1569).

(852b)

SÛZÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Sûzî'nin hayatı hakkında bir

malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 150, 725, 726, 1484).

SABRÎ BABA: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindedir. Bulduğu dervde gayet güzel saz çalar ve sesi de güzel olduğundan her gitdiği yerlerde rağbet görürdü. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 968).

SENÎH: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Bu zatın matbu bir divanı olmakla beraber İmam Hüseyin hakkında çok âteşin mersiyeler yazmıştır. Hayatı hakkında fazla malumat elde idemedik. Elimize geçen mersiye ve şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 151, 154, 154, 155, 155, 157, 163, 166, 167, 168, 169, 1084).

SELÂMÎ: On dokuzuncu asırda yaşayan Bektaşî şairlerinden olan Selâmî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 171, 728, 728, 729, 729, 969, 970, 1047, 1047, 1422).

(853a)

SEYYİD: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Seyyid'in hayatı hakkında hiç bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1186, 1450).

SAKÎNE: Şair Ali Rıza Hadî'nin kerimesidir. Yüz yaşını idrâk etmiş ve birkaç sene evvel vefat etmiştir. Birçok nefes ve destan-

ları vardır. Bunlardan elimize geçeni buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1501, 1517, 1517).

SİNÂN ÜMMÎ: On yedinci asır mutasavvıflarındandır. Bir rivayete göre Bursa'lı, bir rivayete göre Karamanlı, bir rivayete göre Elmalılı diyenler de vardır. Mahaza bu hususda kat'î bir şey söylememekle beraber 1551'de vefat etmiştir. Elmalı'ya yakın bir yerde medfun olmasına göre Elmalılı olduğu biraz daha kuvvetlenir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1420).

ŞAHÎ: Bu şairin kim olduğu kat'iyetle bilinmiyor. Ahmed Hikmet Bey "Halk Şiirlerinin Teşkil ve Nev'î" adlı eserinde Şahî'nin "Kurbânlar tifenüb gül-bang çekildi, Gaflet uykusundan uyana geldim." Matla'lı meşhur nefesini yazdıktan sonra onun Şah İsmail-i Safevî olduğunu ve kendisinin "Hataî" tahallüs ittiği gibi "Şahî" de tahallüs ittiğini söylüyor. Halbuki, Şah İsmail'in hayatı ve şiirler hakkında senelerden beri tahkikat ve tedkikatda bulunan Köprilizade Fuad Beğ bunun kat'iyyen yanlış olduğunu söylemektedir (Cumhûriyet Gazetesi, 9 Teşrîn-i Sâni, 928).

(853b)

Şahî'nin Bektaşî olduğu söylediği nefesinden kat'iyetle anlaşılmaktadır. Diğer bir rivayete göre de Yavuz Sultan Selim zamanında İstanbul'a gelüb yerleşen Şahî, on altıncı asrın tanınmış Bektaşî şairlerindedir. Şahî'nin âşıkane tarzında mecmualarda birçok manzumelerine tesadüf idilmektedir. Bektaşîler arasında meşhur olan nefeslerinden bir adedi ile bir destanını buraya derc ediyoruz (Sayfa: 493, 1103).

SULTAN ŞÜCÂ: Seyyid Battâl Gazi dergâhı postnişini olup Bektaşîlerce büyük bir aziz olarak tanınmakta ve hürmet idilmektedir. Bir rivayete göre vaktiyle Seyyid Nesimî ve Mansur'un şeyhi olan Sultan Şücâ'dır. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1412).

ŞEMİMÎ BABA: İşkodra'da Akçahisar Bektaşî dergâhında medfundur. Oranın postnişini idi. Basırî Baba'ya aid bir mecmuada Şemimî hakkında malumat mukayyeddir. Evvelce İstanbul'da ders-i 'âm haccelerinden olup asıl ismi "Kemaleddîn"dir. Sonra tarikata süluk iderek Köprili dergâhında şehadete talib ve ihrar itmekle kendisine sırren Kerbelâ ve refiki Haydar Haşimî Baba da zehire razı olarak Akçahisar'la birkaç müraseleden sonra oraya gitmişler. Şemimî, kurşunla; Haydar'da zehirle şehid olmuşlardır.

(854a)

Fatih Kütüphanesi'nde Salacıoğlu'na aid bir divançede ise de diğer bir rivayet vardır. Şemimî, Girid Kandiyeli Salacı oğlu namında bir zatla Üsküdar'da 'Înâdiye dergâhı şeyhi Haşimî Baba'dan icazet alarak her ikisi de baba olmuş, Haşimî Baba bunların her ikisini de Anadolu'da birer mahalle göndermek istemiş, bunlardan Salacıoğlu Girid'e, Şemimî Baba da Akçahisar'a gönderilmesini, istemişler. Haşimî Baba, Salacıoğlu'na "Girid'de sana ölüm görünüyor, Şemimî Baba'ya da "Sana da zehir görünüyor," demiş ise de vâki' olan ısrarları üzerine istedikleri yerlere gönderilmişler. Biri Girid'de öldürülmüş, diğeri

de zehirlenmiştir. Şemimî Baba'nın elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 977, 1302, 1342).

ŞEMSÎ BABA: İzmirlidir. İzmir'de Bektaşî dergâhı postnişini idi. On dokuzuncu asrın son yarısında yetişen Bektaşî şairlerindedir. Tahminen hicrî 1310'da vefat etmiştir. Şemsî Baba'nın Tırhala civarında yaşamış bir Bektaşî şairi olduğunu söylerler. Zamanı malum değildir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Şemsî Baba'ya aid elimize geçen birkaç mersiye ve manzumeyi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 172, 173, 174, 176, 493, 1048, 1397).

ŞEHR-BÂNÛ BACI: Üsküb Bektaşî dergâhı postnişini Süleyman Baba'nın bacısıdır. 1930 yılında 65 yaşında bulunuyordu. Ölümü hakkında ve hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 497).

(854b)

ŞEREF BACI: İstanbulludur. Kasım Paşa'da ikamet iden Mehmed Ağa namında bir kahvecinin haremidir. Çamlıca Bektaşî tekkesi postnişini Nurî Baba'ya intisabı vardır. 45 yaşında iken hicrî 1325 senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 497).

ŞEHİDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında hiç bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 496).

ŞİRÎ: Birçokları Şîrî'nin Hacı Bektaş-ı Velî olduğunu söylerler. İhtimal bu zannı tevliid iden sebep şairin devriyesinde:

Urum diyârını ben irşad iderim,

Horasan'dan gelen Bektaş idim ben.

beyti olmuştur. Halbuki nefes bir devriyedir. Şîrî'nin on sekizinci asır Bektaşîlerinden olduğu tahmin idilmektedir. Bektaşîler arasında birkaç şiiri meşhur olan bu zat birçokları tarafından Hacı Bektaş-ı Velî veya Kırşehir hankâhında postnişinlik itmiş bulunan Bektaşî çelebilerinden biri add idilmektedir. On üçüncü asır mutasavvıflarından olan Hacı Bektaş-ı Velî'nin bu ifade ile şiir yazmasına imkân yoktur. Çünkü bu manzumelerdeki ifade hususiyeti nihayet on altıncı asra irca olunabilir. Bildiğimiz üç Bektaş Çelebi vardır. Biri on altıncı asırda, diğer ikisi de on yedinci ve on sekizinci asırlarda yaşamışlardır. Mihrabî İbrahim Baba merhum Şîrî'nin bu son Bektaş Çelebi

(855a)

olduğunu tasrih etmiştir. Şîrî'nin elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 402, 739, 740, 740, 741, 1482).

ŞEMSÎ: Üsküdarlı Şeyh Osman Şemseddin namıyla marufdur. İmam Hüseyin'in şehadeti hakkında gayet büyük ve fevkalade, matbu bir mersiyesi vardır. Hayatı hakkında fazla malumat elde idemedik. Mecmuamızdaki mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 176).

ŞEM'Î: On dokuzuncu asırın meşhur Bektaşî saz şairlerindendir. Konya'da doğmuştur. Maişetini hacelikle temin iderdi. Hıfza çalışdı. 1247 hicrîde hacca gitdi. Vefatı 1257 hicrîdedir. Şem'î, evvelen Mevlevî, sonra da Bektaşî olmuştur. Şiirlerinde Bektaşîlik terennüm itmiştir. Şem'î'nin taş basması matbu bir de divanı vardır. Şem'î, birkaç defa İstanbul'a gelmiş, şöhreti saraya intikal idince saraya alınmış, Üçüncü Selim tarafından takdir idildiği halde memleket hasıretine dayanamamış, padişahın ihsanı ile çarşı ağalığı vazifesiyle Konya'ya dönmüştür. Elimizde mevcut şiirlerinin Sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 182, 183, 296, 297, 498, 744, 745, 745, 746, 746, 746, 747, 747, 747, 748, 748, 748, 748, 749, 978, 979, 979, 979, 979, 980, 980, 1073, 1073, 1073, 1189, 1329).

(855b)

ŞADÎ: On dokuzuncu asırın Bektaşî şairlerindendir. İsmi "Ali" mahlası "Şadî" dir. Muallim olan Şadî'nin hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Ancak muallim "Ali Şadî" namıyla maruf âteşin bir şair olup cenab-ı şehid-i İmam Hüseyin için çok ateşli ve müessir birkaç mersiyesi vardır. Edib bir şair idi. Elimizde bulunan mersiyelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 183, 186, 188, 191, 744, 1084, 1084).

ŞİFAÎ: Aslen İstanbulludur. İsmi İhsan, mahlası Şifai'dir. Kasımpaşa'da Kulaksız'da Kadirî şeyhi ve Bektaşî müntesibi olan Süreyyâ Keşfi Baba'nın büyük biraderidir. Bahriye Hastahanesi başkâtibi idi. Karaağaç

Dergâhı postnişini Hüseyin Zekî Baba'dan nasib almıştır. Tarih-i vefatı tesbit idilememiştir. Oğlu Mü'eyyed Beğ Kasımpaşa'da eczacılık yapmaktadır. Elimizde mevcut birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (494, 494, 978).

ŞEVKET: Neyzen Şevket 1243 hicrî yılında Tekirdağ'ın Ağaç Çalı köyünde doğmuş ve bütün hayatı şairane geçmiştir. Bu şair, Tekirdağlı Hasan Kırımı'ye de intisab itmiştir. Manevi terbiyesini Mehmed Emin Efendi'den (Kırklar Tekkesi Şeyhi) ikmal iderek vahdet-i vücuda aid bir eser de yazmıştır. Bilahare Bektaşî tarikatına intisab itmiştir. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 496, 496, 744).

(856a)

ŞÂKİR: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Şâkir hakkında bir malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 495).

ŞÜKRİ METİN BABA: Eskişehir civarında Seyyid Battal Gazi dergâhında hizmet itmiş bir Bektaşî babasıdır. Birkaç sene evvel vefat itmiştir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 495, 498, 1410, 1411, 1188, 1189).

ŞÖHRETÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî ve saz şairlerinden olup, âşık ve Derviş Enverî, Çınarî ve Hüsnî'nin saz arkadaşı olduğu gibi gayet güzel saz çalar ve irticâlen şiir söylerdi. Saz arkadaşları arasında "mahbub-ı budalası Şöhretî" diye anılmak-

da olduğı Derviş Enverî'nin ifadesinden ve bazı şairlerin manzumelerinden anlaşılmalıdır. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 742, 742, 743).

ŞEYHÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 744).

(856b)

ŞERİFÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Çınarî, Hasan ve Şöhretî saz şairleri ile Anadolu'da bir hayli seyahat yapmışlardır. Hayatı hakkında fazla malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 978, 1486).

SALÂCIOĞLU: Üsküdarî Haşim Baba'nın müridlerindedir. Aslen Girid'in Kandiye kasabasındandır. Şöhreti Çıkrıkçı Şeyh Mustafa'dır. Kandiye'de Vezir Çarşısı'nda çıkrıkçılık sanatı icra iderdi. Ekser seyyâhîn ve fukara ile görüşüp hem-dem olurdu. Esrar-ı tarikatdan ve asar-ı hakikatdan bazı kelimât istima ile günden güne tarikat-ı aliyeye muhabbeti müzdead olup cezbe-i ilahiye ile gice gündüz enin ü feryâd idüp "Ya Rab bize bir er bulunur da himmet ider mi? Yoksa günümüz böyle felaketle mi geçer?" teranesiyle ekseriya Baltalar nam mahalde tâ beseher-i karar dergâh-ı Hakk'a teveccüh ile ah ü zâr iderdi. Bu hal üzere bir eyyam geçdi. Nagah Bektaşî erenlerinden bir zat Kandiye'ye gelüb bu aziz ile hem-dem ü hem-sohbet idi. Bu hâlini müşahade iden Bektaşî dervişi bir gün kendisine dir ki, "Ey birader! Bu hal ile yüz yıl say eylesen, vasıl-

Hak olamazsın. İllâ bir mürşid-i kâmilin damenine yapışup biat ü ikrar ve seyr-i süluk görürsen, muradın az zamanda hâsıl olur. Bu da ancak nutk-ı Hazret-i Haşim (kuddise sırruh) mürşid yüzünden tecelli itse gerek." diyince Çıkrıkçı ol zatın nutkunu istima itdikde kalbinde muhabbetullah bir kat daha ziyade oldu. Nem mal, ne iyal hatırına geldi. Heman der-akab İskele canibine revan olup İstanbul'a harekete amade bir sefineye acele süvar olup birkaç günde İstanbul'a vardı. Her gün tekkeleri ziyarete başladı. Birgün Üsküdar'a geçdi. Tekke ararken rebher-i muhabbet olup Hâşim Baba'yı buldu. O zata biat eyledi. Vafir zaman hidmet itdikden sonra kendisine icazet ve hilâfet virilerek Kuds-i Şerif'e tayin olundu. Fakat kendisi Kandiye'nin muhafaza-i maneviyesini ni yaz itdi. Mürşidi Hâşim Baba, "Kandiye'ye gidersin amma anda senin için şehadet görür." buyurdu ve "Bu bazarlığa razı olursan Kandiye'ye gidersin!" didi. Şeyh Mustafa "Eyvallah!" deyüp razı oldu ve şeyhinin ayağına yüz sürdü. Mürşidi dahi hayr duasın okuyup Kandiye'ye irsal buyurdu.

(857a)

Kandiye'ye gelüp yerleşdikden sonra orada bulunan bir kürsi şeyhi bu zatı hoş görmedi. Fazla mutaassıb olan bu kürsi şeyhinin iğvasıyla öldürülmeğe karar vir-di. Kendisini sevenlerden bir kısmı gelerek "Aman kaçınız. Kürsi şeyhi sizi Rafizî diye öldürtmeğe, halkı ve hukumeti teşvik itdi." deyince "Salacioğlu" namını alan Şeyh Mustafa "Ben Hak yoluna canımı kurban için bu yola girdim. Kimden kaçırım!" diye bu tek-

lifi red itdi. Girid valisi dahi bu zatı kurtarmak için birçok emek sarf itdiği halde çaresiz olamayarak kürsi şeyhinin teşvikiyle çarşı ortasında Salacıoğlu'nu şehid itdiler. 1280 hicrîde şehid idilmiştir. Kürsi şeyhi tarafından vaki' iğva ve teşvik üzerine halk içinde şehid idilen kürsi şeyhi öldürdikden sonra cesedini denize atdırmıştır. Bu vakadan üç gün geçdikden sonra Kandiyede esnaf dükkânında otururken birden bire dükkândan içeri, üç gün evvel çarşı içinde öldürülen ve bir gün cesedi sokakda kürsi şeyhi tarafından herkese teşhir idildikden sonra denize atıldığını görmüş olan bu esnafın dükkânına Salacı Oğlu'nun girdiğini görünce hayretler içinde kalır ve bir söz dahi söylemez. Salacı Oğlu'nun bu esnafa on altın borcu var imiş. Bu parayı ödeyemeden şehidi dildiğinden bu defa dükkân sahibine on altın borcu virerek dışarı çıkınca aklı başına gelmiş, bir müddet sonra dışarı çıkmış ise de Salacı Oğlu'nu bir daha görememiştir. Esnaf bir bu vakayı düşünürken bir de önünde duran on altına bakıyor ve şöyle diyor, "Bunu bir rüya veya hayâlat add itsem, ortada on lira duruyor." diye bunu pek çoklarına da söylemiştir. Yukarıdaki malumat Fatih Kütüphanesi'nde Salacıoğlu'nun mevcut olan divanında yazılıdır. Oradan alınmıştır. Kendisinin elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (750, 750, 1148, 1159, 1302, 1302, 1303, 1303, 1330, 1330).

(857b)

SU OĞLU: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malu-

mata sahib değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1190).

SABRÎ: On dokuzuncu asrın son yarısında yetişen Bektaşî saz şairlerindedir. Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa hakkında yazdığı bir destanla Resûl Baba'nın vefatı münasebetiyle yazdığı bir şiir onun bulunduğu devri tayin itmektedir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (501, 1048, 1085, 1189, 1190).

SADIK BABA: On dokuzuncu asrın sonlarında yetişen Bektaşî şairidir. İstanbul'da doğmuştur. Bahriye zabiti idi. Tekâüd oldıktan sonra Beytülmal ser-mühendisi olmuşdu. Çamlıca Bektaşî tekkesi şeyhi, Ali Nutkî Baba'nın kâ'im-pederidir. 1315 hicrî senesinde vefat itmiştir. Sadık Baba, son asrın Bektaşî şairleri arasında temayüz itmiş bir şahsiyettir. Ayrıca bir "Sâdık" daha var ise de Sâdık Baba ile tefrik idemediğimizden Sadık, mahlasıyla elimize geçen birkaç manzume-yi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 498, 499, 499, 499, 500).

SALİH NİYAZÎ DEDE BABA: Aslen Arnavud olup Kırşehir'de Hacı Bektaş'da "Dede-Baba" iken dergâhların kapatılması üzerine Ankara'ya gelmiş, bir müddet Ankara'da ikametden sonra vaki' olan davet üzerine Arnavudluğa gitmiş, bilahare orada şehid idilmiştir. Ali Nacî Baba'ya hitab iden bir şiirini buraya kayd ediyoruz (1479).

(858a)

SAFÎ: Safî kültürlü şairlerden olup tari-kata da bağlı idi. Şiirlerinde daima Bektaşî risalelerinde rastlandığı gibi iyi bir Bektaşî

olduğı muhakkaktır. Ali'yi, Ehl-i beyt'i ve Ali sülalesini ağızından düşürmez, daima yazdıkları, Bektaşî ayin ve âlemlerinde makbul olduğı gibi her Bektaşî tekkesinde Muharremü'l-Haram'ın onunda veyahut onundan sonraki günlerde yapılan, kaynatılan aşura günlerinde Safi'nin mersiyesi merasimle okunur ve büyük bir huşu ile dinlenirdi. Safi'nin on altıncı asırda yaşadığını biliyorsak da hakiki hüviyeti hakkında sarıh bir malumata sahip değiliz. Kimi "Edirneli Attarzade Sâfi" olduğına, kimisi de bir Bektaşî babası olduğına hükmediyor. Safi'ye aid elimize geçen bir mersiyesi ile birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 193, 500, 749, 749, 1073, 1073, 1330, 1421).

SADIK ABDAL: Mevcud olan bir divandan çıkarıldığına göre on altıncı asırda yaşamışdır. Küçük yaşda iken Derviş Mehmed isminde birinden aldığı telkînlerle tarikat ehli olmağa heves itmiş ve Seyyid Ali Sultan diye tanınan Kızıl Deli Sultan'a intisab itmişdir. Abdallar Anadolu'ya yerleşmiş bir zümre olduğı, Seyyid Ali Sultan'ın da Rumili'de Dimetoka dergâhu postnişini bulunduğına göre ikisinin nasıl bir sebeble buluşduğı, yani Sadık'ın Rumili'ye nasıl geçdiği malum değildir. Sadık Abdal'ın kendi söyleyişine göre Seyyid Ali Saltan'ın vefakâr bir müridi olduğunu tayin idebildiğimiz gibi divanından çıkarılan şiiirleriyle on altıncı asırda yaşadığını kuvvetlendirmiş oluyoruz. Sadık Abdal'ın elimize geçen bir iki nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1190, 1190).

(858b)

SENEM BACI: Pir Sultan'ın kızıdır. Hızır Paşa tarafından Sivas'da babası (Pir Sultan)'ın idam idildiği sırada babasının idamı hakkında yazdığı ve söylediği nefesin kaydı bulunduğı sayfa numrosunu buraya kayd ediyoruz (501). (Pir Sultan Sayfa: 41).

SADAYÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindendir. Saz şairlerinden Seyfi, Çınarı, Enverî ile Anadolu'da bir hayli dolaşmış olduğı merhum Enverî'nin beyanından anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 750, 751, 751, 1074).

SABURÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 980).

SALÂHÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindendir. Çınarı ve rüfekasıyla bir hayli dolaşmış ve birçok muammalar asmuşdır. Sesi güzel ve sazı da güzel çaldığı için gitdikleri yerlerde rağbet görürlerdi. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1048).

ZİYA BABA: Merhum Necmî Baba'nın oğlu olup 1305 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Bektaşî şairlerinden olan Ziya Baba, 1332 tarihinde Nafi Baba halifelerinden Latif Baba'dan nasib almış, babalık icazetini de Ali Cemalî Baba'dan almışdır. Kıymetli bir şair ve derviş olan Ziya Baba Erdoğan'ın elimize geçen birkaç şiiirini buraya kayd idi-

yoruz (Sayfa: 1512, 1514, 1516, 1516, 1521, 1521, 1522, 1522, 1526, 1538, 1565).

(859a)

ZAFÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 751).

ZİYA PAŞA: Âteşîn ve meşhur şair Ziya Paşa'dır. İstibdad devrinde birçok yüksek vazifelerde bulunmuş, emsaline ender tesadüf idilir şairlerdendir. Sultan Hamîd'in zülmüne uğramış bir zattır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 752, 752, 753, 753, 756, 1540, 1542, 1547, 1549, 1550, 1551).

TÂHİR: On dokuzuncu saz ve halk şairlerinden olup 1861'de Konya'da doğmuş, 1926'da ölmüştür. Yine 1813'de Niğde'nin Ortagöl nahiyesinde doğmuş "Tâhir" isminde bir şair mevcut olup Kayseri medreselerinde okuyarak icazet almış ve Tarsus'a giderken yolda hastalanarak 1880'de ölmüştür. Her iki Tâhir'in hayatları hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen "Tâhir" mahlaslı bir iki manzumeyi buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1191, 1303, 1304, 1305). Bir müddet Mısır'da Gaygusuz dergâhında da bulunmuşdur ve Kalbî'nin bir gazelini de tahmis etmiştir.

TALİBÎ İRŞADÎ: Ahmed Talibî İrşâdî Baba, on dokuzuncu asrın ortalarında yetişmiş bir Bektaşî şairi ve babasıdır. Bazen "Talibî İrşâdî", Bazen de "İrşadî" mahlas-

larıyla şiirler söylemiştir. İntisabı Hulusî Baba'yadır. Bilahare Kasabalı Hakkî Mürebbî'den icazet alarak baba olmuştur. 1298 hicrîde vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 650, 757, 757, 757, 1037, 1061).

(859b)

ZARİFÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindendir. Seyfî, Çınarî ve diğer saz şairleriyle Rumili'de ve Anadolu'da bir hayli dolaşmıştır. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1074, 1307).

ALİ NACİ BABA: Taşlıca posta ve telgraf müdürü merhum Kadri Beğ'in oğludur. Rûmî 1301 senesinde eski Kosova vilâyetinin Siniçe Sancağı'nda doğmuştur. Kanunun tahmil itdiği mecburiyet üzerine "Baykal" soyadını almıştır. Babasının vefatı üzerine 1310 senesinde validesi ve iki kardeşi ile İstanbul'a gelmiş ve 1313 senesinde Darüşşafaka mektebine girmiştir. Tahsilini orada ikmal ederek 1321 senesinde mezun olmuş ve posta telgraf idaresine intisab etmiştir. Birinci Cihan Harbi'nin sonlarına doğru İstanbul paket posta müdürü idi. Mütareke esnasında 1336 senesi Mayıs'ında Anadolu'ya firar etmiştir. O sene hükümet-i millîyece posta ve telgraf ve telefon muamelat-ı umumîye müfettişliğine tayin edilmiştir. Programında Hacı Bektaş P.T.T merkezinin tefitişi de var idi. Oraya gitdiği zaman Hacı Bektaş-ı Velî dergâh-ı şerifinde misafir olmuştur. Rehberliğini de aş evi babası Bafra-lı Hacı Zeynel Baba yapmıştır. Ondan son-

ra erkân-ı harbiye-i umumiye riyâseti sahra postaları umum müdirliğinde, harbi müteakib Bursa, Ankara yine Bursa, Adana ve Afyon Karahisar baş müdirliklerinde, posta, telgraf, telefon umum müdirliği memurîn ve posta dairesi müdirliklerinde bulunmuş ve altmış beş yaşını ikmal itmesine binaen Temmuz 1950 tarihinde Afyon Karahisar baş müdirliğinden emekliye ayrılmış, halen Ankara'da Etlik'de ikamet itmektedir. Babalık icazetini "Salih Niyazî Dede Baba" tarafından 1931 tarihinde kendisine tevcih buyurulmuşdur. Pederi de tarik-i nazenin mensublarından olup mürşid ve rehberinin hangi zevât olduğu malum değildir.

(860a)

Salih Niyazî Dede Baba'nın Arnavudluğa hareketi sıralarında Ankara'da mevcut babagân ve muhibbân huzurunda onların şehadetiyle Ali Nacî Baba'nın Salih Niyazî Dede Baba Türkiye'de dede baba vekili olarak bırakmışdur. Ankara'daki babagân ve muhibbân huzurunda onların şehadetiyle bu vazifeyi ifa itdikden sonra Arnavudluğa hareket itmiş ve bir müddet sonra da Salih Niyazî Dede Baba Arnavudluk'da şehid edilmişdir.

Ali Nacî Baba, halûk, çok nazik, 'âlim, fazıl ve kâmil bir mürşid olup âteşîn bir şairdir. Gerek Ankara muhitinde ve gerekse kendini tanıyanlar üzerinde kendisine hürmet telkin iden ve herkesçe pek çok sevilen bir mürşid-i kâmidir. Elimize geçen şiirlerini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1338, 1382, 1383, 1391, 1391, 1394, 1394, 1395, 1396, 1427,

1432, 1448, 1448, 1467, 1469, 1471, 1474, 1479, 1480, 1486, 1490, 1501, 1506, 1507, 1508, 1459, 1509, 1511, 1523, 1525, 1516, 1522, 1476, 1505, 1508, 1530).

AZBÎ BABA: On dokuzuncu asır saz ve Bektaşî şairlerindendir. Kütahya'da doğmuşdur. Asıl adı Mustafa'dır. Dergâh-ı âlî çavuşlarından idi. Hicrî 1149 tarihinde vefat itmiştir. Üsküdar cihetinde Merdiven Köy'de Şah Kulu Sultan Bektaşî dergâhında medfundur. Azbî'nin matbu bir divanı vardır. "Müellif-i kitab Kadimî Baba" 1325 senesinde derviş iken Kalkandelen Harabatî Dergâhı'nda Azbî divanını uzun uzadıya tetkik itmiş ve birçok eserlerini toplamışdır. Azbî divanının müteaddid yazma nüshalarına da tesadüf idilir.

(860b)

Azbî Baba, evvela Halvetîliğe, bilahare Bektaşîliğe intisab itmiştir. Azbî'nin şiirlerinde tasavvuf, Hurufîlik, Alevîlik akideleri terennüm idilmişdir. Azbî'nin şiirlerini aşağıya kayd idiyoruz (Sayfa: 196, 199, 200, 298, 510, 764, 765, 765, 765, 766, 766, 766, 767, 768, 768, 770, 770, 770, 770, 771, 771, 771, 772, 773, 774, 775, 982, 982, 983, 983, 984, 1048, 1049, 1424).

ARİF: On dokuzuncu asırda yaşadığı tahmin idilen Bektaşî şairlerindendir. Ali'ye, Ehl-i Beyt'e ve Ali evladlarına son derece bağlı bir Bektaşî olup nazik ve halûk bir zat olduğu anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd idiyoruz (196, 502, 1451).

AZMÎ BABA: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumatımız yoktur. Ancak pek âteşin bir şair olduğu elimizde mevcut bir manzumesinden anlaşılmaktadır. Elimizde mevcut bir şiirini buraya kayd ediyoruz (508).

ASİLE BACI: Bektaşî tarikatına mensub olduğunu bildiğimiz Asîle Bacı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (511).

UZLETÎ BABA: On sekizinci asırda yaşamış zamanının sayılı Bektaşî babalarındandır. Merdiven köyünde medfun olan Azbî Baba'dan icazet almış ve Merdiven köyündeki Bektaşî dergâhında babalık itmiştir. Tarih-i vefatı hicrî 1149 senesindedir. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (503). (B. Ş. Sayfa , 389).

(861a)

ATAYÎ: On yedinci asrın ilk nısfında yetişen değerli şairlerden olan Atayî, Malkaralı Nev'î'nin oğludur. Atayî, 991 Şevvalinde Tekirdağ'ın İncecik nahiyesinden doğmuştur. Evvela, babası Şair Nev'î'den istifade itmiş sonra Âhîzade Abdülhalîm Efendi'nin derslerine devam ederek 1010 Safer'inde icazet almıştır. Müderrislik ve kadılıklarda bulduktan sonra azl idildi. 1019 senesinde Baba Eski Kazası'na hâkim oldu. 1022 Safer'inde Varna, daha sonra Ruscuk kadılığına tayin idildi. 1027 senesinde Silistre kadısı, 1030'da Tekirdağ kadısı olup 1045 tarihinde vefat itmiş, İstanbul'da Şeyh Vefa türbesi haziresinde babası yanına defn edil-

miştir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 763, 764). (Tekirdağ Şairleri, Sayfa: 25).

İBRETÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan İbretî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 195).

URYASNÎ: Niğdelidir. Doğum tarihi ile hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Az çok tahsil görmüştü. Mesleği rençberlikti. Hoş sohbet olduğundan çok sevilirdi. Hususiyeti şiirle ilgili olanlarca konuşmasında idi. Tahminen yetmiş sene evvel vefat itmiştir. Bektaşî tarikatına mensub olduğu ve Elmalı dergâhına mensubiyetini şiirlerinde söylemektedir. Şiirlerini Bazen Uryanî, Bazen de "Uryan Abdal mahlaslarıyla yazmıştır. Tasavvufî güzel sözler söylemiştir. Elimize geçen iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 501, 502, 1190).

(861b)

ACZÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Aczî Baba'nın hayatı hakkında bir malumat elde edilememiştir. Ancak elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 503, 504, 759, 760, 760, 760, 761).

AŞKÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Enverî, Çınarî, Seyfî ve diğer rüfekasıyla Anadolu'da bir hayli gezmişlerdir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak pek âteşin bir şair olduğu elimizde mevcut bir manzume-

sinden anlaşılmaktadır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 763, 1400, 1400, 1403, 1410, 1419, 1419).

ALİ DEDE / ALİ OĞLU: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Kalkandelen Harabatî dergâhından yetişmiş o dergâhda bir hayli de hizmet itmiştir. Şiirlerinde Sersem Ali Baba'ya, dergâhın banisi olan Receb Paşa'ya hitaben müessir şiirleri ve nefesleri vardır. Eserlerinde Bazen Ali Dede, bazen de yalnız Ali mahlasını kullanmıştır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 504, 505, 505, 505, 506, 507, 1191, 1192, 1192, 1192).

ALİ YILMAZ: Bu zat Elmalı'da Abdal Musa dergâhında yetişmiş bir Bektaşî şairidir. Hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 508).

AVNÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Avnî'nin hayatı ve tercüme-i hâline dair bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 761).

(862a)

ÂKİF PAŞA: Kalkandelen Harâbâtî dergâhı banilerinden Receb Paşa ahfadındandır. Edib ve şair olan bu zat Bektaşî'dir. Abdülhamîd-i Sanî ricâlinden olan Âkif Paşa'nın eş'arı pek çokdur. Ancak kayd ittiğimiz şiirlerin bu zata aid olduğu hakkında kat'î bir kanaate sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumeyi buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 762, 762, 762, 981).

AZİZOĞLU: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Azizoğlu'nun hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak eski bir mecmuadan elimize geçen bir şiirini buraya kayd ile iktifa idiyoruz. (509).

ARŞİ BABA: Aslen Yeni Pazarlı olan Arşî Baba'nın ismi Mahmud'dur. Evvelce "Çâki" mahlasını kullanırdı. Sonradan Arşî'ye tebdil idüp bu beyti söylemiştir:

Zi an-ı sebep şod tahallüsem arşî,

Gulgul-i şiir men-ba'riş resîd

Arşî'nin hayatı hakkında fazla malumatımız yokdur. 964 hicrî senesinde yaşamıştır. Sultan Süleyman'a vezir olan Mustafa Paşa'ya birtakım medhiyeler yazmıştır. Arşî'nin Fatih Kütübhanesi'nde bir divanı vardır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 510, 984, 1148, 1191, 1347, 1348, 1348, 1401).

(862b)

İZZET: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında fazla bilgimiz yok ise de bu şair, Bektaşî olduktan sonra Kerbelâ vakasını gözinin önüne getirerek ömrünün sonuna kadar su namına bir şey içmemiştir. İçdiği şeyler, ayran, limonata ve saire gibi şeylerdir. Kat'iyen su içmemiştir. Her ne kadar limonata ve saire de içilmiş olsa hiç bir zaman suyun yerini tutamayacağı için bu zat Ehl-i Beyt uğruna ve cenab-ı şehid-i Kerbelâ yoluna bu fedakârlığı yapmıştır.

758'inci sayfa deki bir şiirinde de bunu teyid etmiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 758, 758, 759).

ABDÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Abdî, Ehl-i beyte ve Ali'ye pek bağlı bir şair olup bunu eserinde de tebarüz itdirmiştir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 759, 1403).

İŞRETÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan İşretî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 862).

AYNÎ: Bektaşî şairlerinden olan Aynî, Fıtnat'ın yaşadığı devrde yaşamış hoş sohbet bir şair olduğu söylenmektedir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak birkaç müstezadını ve Fıtnat'a nazîre olan bir müstezadını aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 1085, 1085, 1085).

(863a)

ALÎ NUTKÎ BABA: Çamlıca'da kâ'in Bektaşî dergâhı postnişini merhum Nurî Baba'nın oğlu olup pederinin vefatı üzerine aynı tekkede baba olarak oturmuştur. Hicrî 1288'de İstanbul'da doğmuştur. 1332 senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen bir şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 503).

GAYGUSUZ SULTAN: On beşinci asırda yaşamıştır. Alâiye beğlerinden bir zatın mahdumu olup "Kaygı" namıyla yâd olunurdu. Kaygı Beğ bir gün şikâr için ma-

iyetine bir mikdar asker alarak dağa avlanmağa çıkar. Henüz on sekiz yaşlarında olan Kaygı Beğ, dağda hiç bir av bulamayup dönerken önüne bir geyik çıkar. Geyiği takib ederek askerlerden ayrılır. Geyiğe bir ok atar. Ok geyiğe saplanır. Geyik okla beraber süratle kaçır, uzaklaşır. Kaygı Beğ de yaralı geyiği kovalar. Geyik Abdal Musa Sultan dergâhına vasıl olur. Dergâhdan içeri girer. Kaygı Beğ de atını sürerek geyiği takiben dergâha gelir. Süratle atını dergâh kapusundan içeri sürmek ister. Dergâh kapusundaki dervişler, ne istediğini sorarlar. Kaygı Beğ de "Benim vurdığım avım, buraya girdi. Onu isterim!" deyince dervişler, dergâha geyik geldiğini söylerler. Dışarıdaki münakaşayı işiden Abdal Musa Sultan keyfiyeti sual idince dervişler de "Bir genç geldi, içeriye vurduğu geyiği girdiğinden avını istiyor." deyince Abdal Musa Sultan, Kaygı'yı içeri da'vet ider. Ne istediğini sorunca Kaygı Beğ, "Dağda bir geyik gördüm. Gayet kıymetli bir okum vardı. Geyiğe okumu atdım, yaraladım. Üzerinde ok olduğu halde kaçdı. Bu dergâha girdiğini gördüm. Onu istiyorum." dimesi üzerine Abdal Musa Sultan "Okunu tanır mısın?" diye sual idince Kaygı de "Belî!" der. Bunun üzerine Abdal Musa Sultan, mübarek koltuğunu kaldırıp "Okun bu mu idi?

(863b)

deyüp koltuğunun altında saplı duran oku çeküp çıkararak kendisine uzatınca Kaygı Beğ "Aman Yâ Sultan!" diyerek ayaklarına kapanır. Halbuki Abdal Musa Sultan,

geyik suretinde Horasan'dan geliyormuş. Kaygı'ya hitaben "Oğlum, her ava tama itme, her geyiğe ok atma!" diye nesayihde bulunur. Kaygı Beğ, bu kerameti görünce o dakikada tarik-i dünya olup kisve-i dervişanı kabul ider, dergâhda kalır. Abdal Musa Sultan da "Kaygı, şimdi kaygıdan kurtuldun, gaygusuz oldun!" dir. İsminin "Gaygusuz" olması bu suretle Abdal Musa Sultan'ın nefesiyle olmuş olur. Pederi oğlunun bu hâlini işidince asker cem idüp oğlunu almak için müracaat ider. Bu hal Abdal Musa Sultan'a malum olup Kaygusuz'a keyfiyeti haber virir. Kaygusuz da pederinin defini teferruh ider. Pederi dergâha gelmezden evvel Abdal Musa Sultan'ın duasıyla askerleri perişân olur ve avdete mecbur kalırlar. Dergâhda Gaygusuz Sultan ilm-i zahir, ilm-i batın öğrenüp çeşm-i batını açılıb kendisinden birçok kerametler zuhur eyler. Bir gün dergâha yağ ve bal lâzım olup celbi için Abdal Musa Sultan'ın emriyle kırk dervişle Finike'de Kâfi Baba dergâhının mevkiinden hareketle Mısır'a giderler. Kâfi Baba'yı da ol mevkide bırakırlar. Mısır sultanının bir gözü bir illetden naşi ama olup Gaygusuz Sultan da dervişlere birer gözlerini kapamalarını söyler. Bu halde iken sultanın hadimlerinden biri haber virir. Sultan da huzurına celb ider. Sultan bunları bu halde görünce "Benim gözüüm âmâ, sizin gözlerinize ne oldu?" diye sual ider. "Bunlar da âmâdır!" cevabını alır. "Ne olur derviş, bir dua itsen de cümlemizin gözlerimiz açılmalı!" diye Kaygusuz'a söyler. Kaygusuz Sultan da cevaben "Dua bizden şifa Hak'dan!" dir. Orada bir dua idüp cümlesi "Âmin!" dirler. Keramet-i evliya ile

dervişler gözlerini açarlar. Sultanın da gözü şifayâb olur, açılır.

(864a)

Bunun üzerine Sultan "Benden ne istersin?" dir. Gaygusuz da cevaben elindeki keşkülü göstererek "Bu keşkülün dolusu yağ, bal isterim!" dir. Sultan da derviş "Sen deli misin? Bu ne kadar yağ, bal alır? Başka nesne dile!" dir. "Hayır başka nesne dilemezim." dir. Keşkülünü açar, koydukları yağ, bal Kâfi Baba'nın olduğu mevkiden çıkar. Mısır'ın umum bal ve yağını koyarlar. Keşkül dolmaz. Nihayet bir dul kadının yüz dirhem bağı kalmış. Cebren evinden almışlar, getiriyorlarmış. Bu hal Gaygusuz Sultan ve Kâfi Baba'ya malum olup "kâfi" deyüb keşkül dolmuş. Dul kadının getirdiği yağı da geri virmişler. Kâfi Baba dergâhında hala balın ve yağın akdığı çeşmeden su akub yağ ve bal çeşmesi namıyla marufdur. Bu kerametın zuhurından sonra "İki arslan, bir postda oturamaz!" lafzıyla Abdal Musa Sultan'ın işaretiyle Kaygusuz Sultan Mısır'a gidüp orada birçok kerametler gösterir. Mısır'da Cebel-i Mukaddam'da küşad itdiği dergâhda birçok kerametler izhar itmiştir. Kendisi orada mağara içinde medfundur. Bektaşîlerin uluları arasında bulunan Kaygusuz Sultan'ı Mısırlılar "Mağaverî" namıyla yâd iderler. Gaygusuz Sultan'ın elimizde mevcut şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 511, 512, 512, 512, 513, 514, 514, 514, 515, 515, 776, 777, 777, 985, 1193, 1420, 1591, 1592, 1571, 1571, 1571, 1572, 1573, 1573, 1573, 1574, 1574, 1574, 1575, 1575, 1576, 1576, 1576, 1577, 1577, 1580, 1581, 1582).

(864b)

GAYBÎ: On altıncı asrın şairlerinden olup Melâmî tarikatına mensubdur. muahharen Eskişehir civarında Seyyid Battal Gazi dergâhında postnişin ve şeyh iken vefat iden “Seyyid Şücaeddin Hazretleri” tarafından irşad edilmiş ve Bektaşî tarikatına girmiştir. Tasavvufî mühim şiirleri vardır. Hece ve aruz vezniyle güzel şiirler yazarak büyük bir şöhret kazanmıştır. El yazısıyla yazılmış bir divanı vardır. Koska’da Rağib Paşa Kütüphanesinde mevcuttur. Vefatı on altıncı asrın sonlarında vuku bulmuştur. Büyük bir aziz olan Gaybî’nin elimize geçen manzumelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 516, 516, 517, 517, 517, 517, 518, 780, 780, 1105, 1194, 1194, 1307, 1308, 1308, 1308, 1308, 1309, 1309, 1415, 1566, 1566, 1566, 1566, 1567, 1567).

GARBÎ: On sekizinci asır Bektaşî şairlerindedir. İnkılâb müzesinde bir divanı bulunan bu şairin hayatı hakkında fazla bir malumata malik değiliz. Yaşadığı devri, geçirdiği hayatı kısmen eserlerinden çıkarmak imkânlarını buluyoruz. Asıl adı Ahmed olan ve “Ali” isminde bir zatın oğlu bulunan “Garbî” Bosna’da Yenipazar’da doğmuş uzun müddet Edirne’de oturmuştur. Elimize geçen şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1423).

(865a)

GALİB: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Galib’in hayatı hakkında bilgimiz yokdur. Ancak elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 778, 778, 778, 778, 779, 985).

GARİBÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Garibî’nin Âşık Enverî ile bir müddet Anadolu’da dolaşdığı Enverî’den naklen anlaşılan bu şairin hayatı hakkında fazla malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 777, 1049, 1049).

GARİBÎ: Henüz şairliğe heveskar olan bu zat devlet memuru olup hiç bir tarike mensub değildir. Bektaşîliğe karşı derin bir aşk beslemektedir. Memuriyet dolayısıyla şark vilâyetlerinde dolaşmakta olan bu zatın ismi Mustafa Sâdık’dır. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (1193, 1193, 1194, 1194, 1194, 1213).

(865b)

FUZULÎ: Sultanü’ş-şu’arâ namıyla yâd olunan Fuzulî, Hille’de doğmuştur. 963 hicrîde Bağdad’da zuhur iden taunda vefat itmiştir. Bir müddet Bağdad’da, Necef’de Abdül-mümin Dede Bektaşî tekkesinde hizmet itmiştir. Fuzulî’nin asıl ismi Mehmed’dir. Fuzulî, mahlasının konulmasında şöyle bir rivayet vardır. Mehmed-Fuzulî on dört yaşlarında iken gayet güzel, mahbub bir genc olup Bağdad’da bir kahvecinin yanında çıraklık itmekte imiş. Bir rivayete göre Ruhî-i Bağdadî olması melhuz bulunan bir şair Mehmed’in güzelliğine hayran ve meftun olduğundan kır kahvesi olan bu kahveye her gün gelir Mehmed’in elinden bir kahve içer gidermiş. Ruhî-i Bağdadî, kahveye geldiğinde herkes gibi bir iskemle alarak oturmaz, kahvenin yanında yerden yapma köy bağçelerinde olduğu gibi

bir firun var imiş. Geldiğinde o firunun üzerine oturur ve kahvesini orada içermiş. Kahve müşterilerinden birkaç muzib Mehmed'i teşvik ederek Ruhî-i Bağdadî'nin geleceği saatten evvel firunu yakarak üzerinde oturulamayacak derecede kızdırmışlar. Tam bu sırada da Ruhî-i Bağdadî ber-mutad gelerek yine firunun üzerine oturmuş ve firunun bi'l-iltizam fazla yakıldığını hissetmiş ve anlamış. Bu hususa dair bir şey söylememiş. Mehmed kahveyi getirdiğinde Mehmed'e hitaben "Evlâd bu firunu fuzuli olarak yakmışsınız! Sen benim kalbimde öyle ateş uyandırdın ki, o ateşin yanında bunun hiç bir hükmü ve tesiri olamaz." diyerek kahvesini içdikden sonra gitmiştir. İşte bu "Fuzulî" sözü üzerine Mehmed'in mahlası Fuzulî olarak kaldığı rivayet idilmektedir. Fuzulî'nin çok mükemmel bir matbu divanı olduğu gibi "Hadikadü's-Süedâ" namındaki kitabı da kendisinin mühim eserlerinden biridir. Bu kitab bütün Bektaşî dergâhlarından her Muharrem'de, on gün okunur idi.

(866a)

Fuzulî'nin elimizde mevcut şiirlerinden bir kısmının Sayfa numaraları aşağıda yazılıdır (Sayfa: 212, 213, 299, 300, 519, 519, 519, 520, 784, 784, 784, 784, 785, 785, 785, 786, 786, 786, 787, 787, 788, 788, 789, 789, 789, 790, 790, 790, 791, 791, 791, 792, 792, 792, 793, 793, 793, 794, 794, 794, 795, 795, 795, 796, 796, 796, 797, 797, 797, 798, 798, 798, 798, 799, 799, 799, 800, 800, 800, 800, 801, 802, 803, 803, 803, 803, 804, 804, 804, 805, 805, 806, 806, 806, 806, 807, 807, 808, 808, 808, 808, 809, 809, 809, 810, 810, 811, 811, 811, 813, 813, 813, 814, 814, 814, 815,

815, 815, 816, 816, 818, 819, 819, 820, 820, 821, 986, 986, 986, 987, 987, 987, 988, 988, 988, 989, 989, 990, 990, 990, 991, 991, 992, 992, 992, 993, 993, 993, 993, 994, 994, 995, 995, 995, 996, 996, 996, 997, 997, 997, 998, 1049, 1050, 1050, 1050, 1332).

FEHMÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Kırşehir'de doğmuştur ve 1313 hicrî yılında vefat etmiştir. Kırşehir'de Hacı Bektaş dergâhında medfundur. Bazen şiirlerinde "Fehmî Baba", bazen de "Fehim" mahlaslarını kullanmıştır. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (302, 524, 783, 1311).

FAHRÎ: Tûrabî Dede Baba'nın dervişlerinden olup kuvvetli bir Bektaşî şairidir. Şiirlerinin ifadelerinden Rumilili olduğu anlaşılan bu şairin hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 521, 522, 522, 782).

(866b)

FENNÎ BABA On dokuzuncu asrın son yarısında yetişen Bektaşî şairlerindedir. Mora Yenişehrlidir. Kendi evinde Bektaşî ayini icra eder, başka işle meşgul olmazdı. Vefatı 1306 hicrî senesindedir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 522, 527, 780, 780, 781, 781, 781, 985, 1332).

FERDÎ: Tekirdağlıdır. 1270 tarihinde Tekirdağ'nda doğmuştur. Rüşdiye tahsilini ikmalden sonra Üsküdarlı Kazım Paşa'nın maiyetinde bulunmuş ve onun edebiyata olan vukufundan feyz alarak yetişmiştir.

Ferdî, esasen Kâzım Paşa'nın intisab itdiği Tekirdağlı Hacı Pir'in (Hâlis) torunu olup asıl ismi "Râsim" mahlası "Ferdî"dir. Ferdî, Erzurum'da tapu müdürü iken 1325 yılında vefat etmiştir. "Tekirdağlı Şairler, Sayfa, 73). Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 520, 520, 521, 1074, 1196, 1197).

FEDÂYÎ: On sekizinci asır sonunda yaşayan Bektaşî saz şairlerindedir. Hayatını seyahatle geçirmiş, bir aralık da Mısır'da Gaygusuz dergâhında bulunmuş olan bu zat hakkında fazla malumata sahip değiliz. Tasavvufî ve âşıkane birtakım şiirler yazmıştır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (524, 1310, 1342, 1424).

(867a)

FEYZÎ: "Muallim Feyzî" namıyla anılan bu zatın Bektaşî tarikatına mensub olduğu şiirlerinden ve İmam Hüseyin hakkındaki mersiyelerinden anlaşılmalıdır. Mersiye-leri ender tesadüf idilen mersiyelerdendir. Ehl-i beyte ve İmam Hüseyin'e karşı derin bir bağlılığı vardır. Hayatı hakkında fazla bir malumat elde idemedik. Elimize geçen birkaç mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 202, 204, 205, 206, 208).

FETHÎ: "Deli Fethî" veya "Ahmed Fethî" namıyla anılan bu şair 1263 hicrî yılında Tekirdağ'ında doğmuş ve 1320 tarihinde vefat etmiştir. Hayatı hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 782, 1521). (Tekirdağlı Şairleri, Sayfa: 75).

FATİMA: 1266 tarihinde Tekirdağ'ında doğmuştur. İbtidâî tahsili gördükten sonra ebeveyninin tasavvuf ve edebiyata olan vukuf ve Kemalâtından istifade ederek yetişmiştir. Bilhassa Tekirdağlı şairlerinden ve Kırklar Tekkesi şeyhi Hafız Emin Efendi ile olunarak bütün hayatını tetebbu ile geçirmiştir. Rûhî'nin şeyh bulunduğu "Kırklar Tekkesi"nde yigirmi sene türbedarlık yapmıştır. 1329 yılında vefat etmiştir. Kırklar Tekkesi'nde Ruhî'nin yanına defn edilmiştir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 782, 1325). (Tekirdağlı Şairleri, Sayfa, 63).

(867b)

FERYADÎ: Halk arasında "Deli Der-viş" adıyla anılan Feryadî, on dokuzuncu asrın Kızılbaş şairlerindedir. Kuvvetli bir şairdi ve Divriği'de otururdu. Muahharen Koçgiri'ye tâbi Zogallı'da arazi alarak orada kaldı. Torunları elan orada oturmakta-dır. Tahminen hicrî 1320 senesinde 80 ya-şında iken Kangal Kazası'na tâbi Mamaş'da vefat itti. Kabri oradadır. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1074, 1197).

FUADÎ: Evvelen Şabanî tarikatına gir-miş bilahare Bektaşî olmuştur. On doku-zuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan bu zat hakkında fazla bir malumat elde idemedik. Elimize geçen bir mersiyesini bu-raya kayd ediyoruz (212).

FARİĞÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şa-irlerinden olan bu zatın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize ge-

çen bir şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 523).

FAZLÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Fazlî'nin hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 782).

FAHİR: Üsküdar'da meşhur ve maruf Hâşimî Baba'nın hafididir. Halen Kadıköyü'nde Kızıl Toprak caddesinde ikamet itmektedir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd idiyoruz. Şu kadar ki, bu şiirlerin kendisine aid olup olmadığı, mahlaslarını değışdirmek suretiyle kendine mal itdiği rivayet olunmaktadır. Bî-taraf olarak bunları buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1080, 1300, 1300).

(868a)

FEVZÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Fevzî'nin hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1086, 1417).

FAKİR-İ EDNA: On yedinci asrın ilk yarısında yaşadığını tahmin itdiğimiz Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Fakat her yazdığı nefesin son mısraında Hatayî'den bahs itdiğine bakılırsa bu meşhur hükümdara mensub bir kızılbaş intisab olduğu meydana çıkar. Hatayî'ye yetişmediğini bununla beraber ona yetişenlerle de görüşüğünü de tahmin idebiliriz. On yedinci asır içinde yazılmış bazı mecmualarda manzumelerine rastala-

nan Fakir-i Edna'nın bazı nefeslerini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1195, 1195, 1196, 1196).

KADİMÎ BABA: On sekizinci asırda Bektaşî şairlerinden olan Kadimî Baba'nın hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Ancak bu Kadimî Baba'yı mecmua sahibi olan Kadimî ile karıştırmamak lâzımdır. Bu Kadimî, başka bir zattır. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 826).

KASIM DEDE: On sekizinci asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahib değiliz. Fakat aynı asırda yazılan bir kısım mecmualarda bu şairin bazı manzumelerine tesadüf olunmuştur. Aynı zamanda Kesriye'de "Kasım Dede" isminde bir Bektaşî azizi medfundur. Kendisinin Türk fütuhat devrinde yaşamış olduğu tahmin idilmektedir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd idiyoruz (532, 533). (B. Ş. Sayfa, 195).

(868b)

KADİMÎ BABA: Asıl ismi Ali Rıza olan Kadimî, bu mecmuayı vücuda getirendir. Bu mecmua tam elli senede vücuda gelmiştir. Kadimî, hicrî 1297 tarihinde Malkara'da doğmuştur. İbtidaî ve rüşdi tahsilini Malkara'da görmüş ve bir müddet Malkara'da Müderris Hafız Emin Efendi'den de tahsil gördükden sonra İstanbul'a gelmiş ve İstanbul'da da idadi tahsili görmüştür. 1324 hicrî Muharremü'l-Haram'ın 23'üncü gicesi Karaağaç Dergâhu postnişini Hüseyin Zeki Baba'dan nasib almış, yani iki sene kadar Karaağaç Dergâhu'nda dört-beş ay kadar

da Kalkaldelen Harâbâtî dergâhında derviş olarak hizmet itmiş, müteakiben İstanbul'a gelerek polis mesleğine girmiş, sırasıyla terfi ederek polis müdürlüğüne kadar çıkmıştır. Babası, büyük babası, akrabası hep Bektaşî olan Kadimî 1340 senesinde polisten ayrılarak inhisara geçmiş ve nihayet Bursa inhisarlar satış amirliğinden emekli olmuştur. Kendisinin birçok eseri bu divanda mecmuada yazılıdır. Mürşidi merhum Hüseyin Zeki Baba ile kardaş çocuklarının çocuklarıdır. Rehberi de Hüseyin Zeki Baba'nın ka'im-pederi merhum Hasan Baba'dır. Babalık icazeti Ali Nacî Baba'dandır. Kadimî Baba, Burusa'da Çelik Palas karşısında 18 numrolu evde ikamet itmektedir. Eserlerinin kaydı bulunduğu sayfa numrolarını aşağıya yazıyoruz (Sayfa: 216, 217, 217, 219, 220, 221, 221, 221, 222, 223, 223, 287, 288, 550, 551, 551, 551, 552, 552, 553, 553, 554, 554, 555, 555, 555, 555, 827, 827, 828, 828, 828, 828, 829, 829, 829, 829, 830, 830, 830, 830, 831, 831, 831, 831, 832, 832, 832, 832, 833, 833, 833, 833, 834, 834, 834, 834, 835, 835, 835, 835, 836, 836, 836, 836, 837, 837, 837, 837, 838, 838, 838, 839, 839, 839, 840, 840, 840, 841, 841, 841, 841, 842, 842, 842, 842, 999, 999, 1000, 1000, 1001, 1001, 1002, 1002, 1003, 1003, 1003, 1004, 1004, 1004, 1004, 1005, 1005, 1005, 1006, 1006, 1006, 1006, 1007, 1007, 1007, 1007, 1008, 1008, 1008, 1035, 1149, 1150, 1150, 1152, 1152, 1160, 1161,

(869a)

1197, 1198, 1213, 1311, 1312, 1312, 1312, 1313, 1313, 1313, 1080, 1155, 1155, 1334, 1334, 1334, 1335, 1337, 1337, 1337, 1343, 1349, 1349, 1349, 1375, 1375, 1372, 1390, 1395, 1395, 1395,

1396, 1396, 1398, 1398, 1398, 1428, 1428, 1444, 1449, 1456, 1456, 1456, 1457, 1457, 1457, 1457, 1458, 1458, 1458, 1459, 1459, 1460, 1460, 1461, 1461, 1461, 1461, 1462, 1462, 1462, 1462, 1463, 1463, 1463, 1464, 1464, 1464, 1465, 1465, 1465, 1465, 1466, 1466, 1466, 1466, 1467, 1467, 1470, 1470, 1470, 1471, 1471, 1472, 1472, 1472, 1473, 1473, 1474, 1474, 1475, 1475, 1475, 1475, 1476, 1477, 1477, 1478, 1478, 1478, 1478, 1479, 1482, 1488, 1489, 1489, 1490, 1490, 1491, 1491, 1491, 1492, 1492, 1492, 1493, 1493, 1493, 1494, 1494, 1494, 1495, 1495, 1495, 1496, 1496, 1496, 1497, 1497, 1497, 1497, 1498, 1498, 1498, 1499, 1499, 1499, 1500, 1500, 1500, 1501, 1502, 1502, 1503, 1503, 1504, 1505, 1506, 1527, 1527, 1528, 1529, 1529, 1529, 1530, 1530, 1530, 1531, 1531, 1531, 1532, 1539, 1563, 1563, 1583, 1583, 1585, 1585, 1586, 1586, 1586, 1587, 1587, 1790 ilâ 1793, 1794, ilâ 1815, 1816, 1816, 1818, 1818, 1819, 1819, 1819, 1820, 1820, 1821, 1821, 1821, 1822, 1822, 1822, 1823, 1823, 1831, 1831, 1831, 1832, 1833, 1833, 1833, 1834, 1834, 1834, 1835, 1835, 1835, 1836, 1836, 1836, 1837, 1837, 1837, 1837).

KAZAK ABDAL: Onyedinci asır Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Fakat on yedinci asrın sonlarında yazılan bazı mecmualarda Balım Sultan hakkındaki medhiyesine tesadüf idiliyor. Diğer şiirlerini ise muahhar zamanlarda vücuda getirilmiş mecmualarda görüyoruz. Romanya Türklerinden olduğu rivayet edilen ve muhayyel bir resmine tesadüf olunan bu meşhur Bektaşînin manzumeleri bir hayli şöret kazanmıştır. Üsküdar'da Selim Ağa Kütüphanesi'nde 40 numrolu mecmua-

da Kazak Ahmed Baba namına kayd idilen bir nefes vardır. “Kazak Abdal” mahlasıyla tanınmış olan ihtimâl ki, bu şairdir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 528, 529, 1075, 1075).

KALBÎ: On sekizinci asır Bektaşî şairlerindedir. Kendisi Abdal Musa Sultan Dergâhı’na mensub olduğu ve bir aralık da Mısır’a giderek Gaygusuz Sultan Dergâhı’nda oturduğu manzumelerinden anlaşılmaktadır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 998, 1152, 1198, 1199, 1199, 1199, 1199, 1213, 1315, 1423, 1423, 1423).

(869b)

KALENDER ABDAL: Abdallardandır. On altıncı asırda yaşamıştır. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Şiirlerinde “Kalender”, “Kalender Abdal”, mahlaslı şiirlere tesadüf edilir. O asırda yetişmiş meçhul bir “Kalender Abdal’a daha tesadüf edilmediğinden başka bir “Kalender” düşünilemez. Kalender Abdal, Bektaşî olup Hurufilik tesirleri de şiirlerinde görülür. Elimize geçen şiirlerinin yazılı bulunduğu sayfa numrolarını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 529, 530, 823).

KUL HİMMET: On altıncı asır tarikat şairlerindedir. Şimdilik kaynaklar hayatı hakkında fazla malumat vermemektedir. Şiirlerinde Kızılbaşlığı terennüm iderse de manzumeleri daha ziyade Bektaşî cönklerinde görülür ve Alevî erkânından bahs eder. Yegâne nüshası Profesör Köprilizade Fuad Beğ’de mevcut olan “Menakibü’l-Esrâr

Behcetü’l-Âhrâr” adlı eserde bazı kızılbaş şairlerinin şiirleri arasında Kul Himmet’in de birkaç manzumesi derc edilmiştir. Fuad Beğ, eserin on yedinci asırda istinsâh edildiği tahmin ediyorlar. Kul Himmet’in Pir Sultan ile muasır olduğunu ve onun mürşidi bulunduğu, “Pir Sultan” adlı eserde zikr edilmiştir. Kul Himmet’e aid manzumeleri buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 537, 538, 539, 540, 540, 541, 541, 542, 542, 543, 544, 544, 545, 546, 546, 547, 548, 548, 549, 549, 550, 550, 1109, 1197).

KUL PERVÂNE: On sekizinci asır Bektaşî şairlerinden olan Kul Pervane’nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Yalnız elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1414).

(870a)

KUL MEHMED: Üveys Paşazade Mehmed Paşa’nın Kul Mehmed mahlasını kullandığını ve Aydın taraflarında oturduğu bir mecmuada görülmüştür. Bu Mehmed Paşa’yı, kim olduğunu, ne zaman yaşadığını, müverrih Na’imâ Anadolu’da Celâlîlerden bahs itdiği sırada zikr ediyor. Virdiği iza-hata göre Üveys Paşazade Mehmed Paşa “Aydın” mahlaslı imiş. Hazineye aid şeyleri muhafaza itmek için bir kala yapmış vefatında Yusuf Paşa kaladaki emvali gasb itmiş, isyan iderek Celâlî olmuş, Mehmed Paşa 1014’de vezaret rütbesini ihrâz ve bir müddet sonra vefat itmiştir. Üveys Paşazade Mehmed Paşa, hakkında kâfi derecede malumata sahip değiliz. Herhalde 1014 senesinde Aydın güzergâhını celâlî muharebesinde öldiği anlaşılan Mehmed Paşa

(Kul Mehmed) eserlerinin tab'ı, güzelliği ve yüksek sınıftan yetiştiği halde saz şairleri silsilesine katılmaktan ihtiraz itmemesi itibarıyla on altıncı asır saz şairleri arasında unutulmayacak bir simadır. Elimize geçen iki şiirini buraya derc ediyoruz (Sayfa: 527, 1201).

KUL DERVİŞ: On yedinci asır Kızılbaşlarından olduğunu kuvvetle tahmin ettiğimiz bir saz şairidir. Bursa'da Orhan Gazi Kütüphanesi'ndeki eski bir mecmua ile diğer bir mecmuada bazı koşma ve nefeslerine tesadüf edilen bu âşıkın elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1198).

KUL YUSUF: Sivas'ın Hafik Kazası'nda, Mamaoğlu nahiyesine bağlı Kul Yusuf köyündendir. On yedinci asır Kızılbaş şairlerinden Pir Sultan Abdal bir manzumesinde Kul Yusuf isminde bir azizden bahs itmektedir. Hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (527). (B. Ş. Sayfa: 241).

(870b)

KUL HÜSEYİN: On yedinci asrın ilk yarısında yetiştiği tahmin olunan Kızılbaş şairlerindedir. Aynı asır içinde yazılmağa başlayan mecmualarda şiirlerine tesadüf edilmesi de bunu gösterir. Bir manzumesinde:

Kaddim hilâl oldu, Pirlik irişdi,
Kâmetim büküldü, tebdilim şaşdı.

Başda vardı, yetmiş ile görüşdü,
Dayanub durmağa hâlim kalmadı.

didiğine göre yetmiş yaşını geçgin bir ihtiyarken ölmüştür. Bazı mecmualarda Kul Hüseyin'in Kul Himmet'den nasib aldığı ve onun müridi olduğu yazılı ise de elimize geçen nefeslerinden birinde "Mürşid isen müşkilimi halleyle." diye başlayan bir nefesin mevcudiyetine göre Kul Himmet'in müridi olmadığı anlaşılıyor. Zira Bektaşilikde herhangi bir müridin mürşidinden bir sual sormağa yol usulünce hakkı yokdur ve soramaz. Bu itibarla Kul Hüseyin'in, Kul Himmet mürşidi olmadığına hükm idilebilir. Kul Hüseyin'e aid olup "Mürşid isen" sualine Kul Himmet de ayrı bir cevap vermiştir. Kul Hüseyin'e aid olup da elimize geçen eserlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 533, 534, 535, 535, 536, 536, 1213).

KUL BAYRAM: On sekizinci asırda yetişen Bektaşî şairlerindedir. Yeniçeri ocaklısı olan Kul Bayram'ın hayatı hakkında etraflı bir malumata sahib değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 525).

KABZİ: On dokuzuncu asrın ortalarında yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Âteşin bir şair olup gerek mersiyesinde ve gerek diğer manzumesinde Ehl-i Beyte karşı derin bir sevgi ve muhabbet eseri göstermiştir. Hayatı hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 215, 821).

(871a)

KARA HAMZA: On sekizinci asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan Kara Ham-

za Cezayirlidir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya derc ediyoruz (524).

KARARSIZ VELİ: On yedinci asırda yaşadığını kuvvetle tahmin itdiğimiz Bektaşî şairlerindendir. Bir manzumesini Paris Millî Kütüphanesi yazmaları arasındaki bir mecmuadan Ahmed Kudsi Tecer istinsah etmiştir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. 526 Sayfa deki şiir Kudsi Beğ'in tesadüf ittiği şiirlerindendir (526). (B. Ş. Sayfa: 194).

KUL YETİM: Kul Yetim, şiirlerinde bazen de "Yetimî" mahlasını kullanmıştır. Bektaşî tarikatına mensub olan Kul Yetim'e aid olan 526'ıncı Sayfa de yazılı olan nefes Darülfünûn Lisaniyat müderris muavini Caferoğlu Ahmed Beğ, Viyana Kütüphanesi'nde 2006 numroda mukayyed bir mecmuadan istinsah etmiştir. Kul Yetim'e aid şiirleri buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 526, 938). (B. Ş. Sayfa: 241).

KUL ŞÜKRÎ: On sekizinci asırda yaşamış Bektaşî şairlerindendir. Elmalı dergâhına mensub olduğu şiirlerinden ve Abdal Musa'ya karşı olan bağlılığından anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında malumatımız yoktur. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 495, 530, 1074, 1075, 1201, 1202).

(871b)

KADRÎ / KADİRÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. "Kadrî" veya

"Kadirî" mahlaslarıyla şiirler söylemiştir. Kendisi aslen Çankırılıdır. Medrese tahsili vardır. Arzuhalçılık iderdi. Mizahî kabiliyeti fevkalâde olan Kadirî, 1312 hicrî senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 532, 532, 826, 826).

KARARÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan Kararî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir mersiyesini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 214).

KUL MUSTAFA: On yedinci asırda yaşamış Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Bu zatın meşhur saz şairi Kayıkcı Mustafa'dan başka bir şahsiyet olmadığı gibi onun birçok şiirlerinde Hacı Bektaş-ı Velî'den hürmetle bahs ettiği görülmektedir. "Kul Mustafa" ve Kayıkcı Mustafa" namıyla tanınan bu şair hicrî 1018 senesinden evvel şiir söylemeğe başlamış, İran seferine iştirak etmiş, 1056 senesinde vefat etmiştir. Şam ve Halep'e gitdiği ve Adana taraflarında bulunduğu anlaşılmaktadır. "Kul" kelimesinin ekseriyetle yeniçeriler arasında kullanılmakta olduğu cihetle "Kul Mustafa" ve Kayıkcı Mustafa'nın da yeniçeri şairlerinden olduğu anlaşılır. Kul Mustafa'nın elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 531, 531, 531, 1075, 1200, 1200, 1200, 1524).

KISMÎ BABA: On yedinci asırdan itibaren yazılmağa başlayan birtakım mecmualarda Kısmî'nin mahdud bazı şiirlerine tesadüf idilen Bektaşî şairidir. Bu zat hakkında

fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 823, 823, 825, 1314).

(872a)

GÜL BABA: İmam Hüseyin neslinden kutbü'l-arifîn Veliyüddin Gazi, Horasan'ın Samira şehrine gitmiş, İmam Muhammed Nafî mahumu "Musa" neslinden Abdülvâhid Çelebi'nin kızı "Gelincik Ana Sultan" demekle maruf Fâtimatü'z-Zehrâ ile tezevvüc idüp 901 hicrî tarihinde Seyyid Cafer, 904 tarihinde Seyyid Veliyüddîn Gazi iki oğlu "Gül ve Sünbül" dedelerle birlikte Macaristan'ın Budin şehrinin üçüncü defa olarak düşmândan tahlisine iştirak itmişlerdir. Mumaileyh Gül Dede'nin Budin şehrinde şehiden vefatı üzerine Kanunî Sultan Süleyman, ordusu ile cemaat ve Ebussuud Efendi İmame tiyle namazı eda kılınmış ve Budîn topraklarına defn idilmiştir. Orada "Gül Baba-yı 'Âl-i abâ" diye meşhurdur. Gül Baba'nun birkaç yerde türbesi vardır. Budîn'den başka Ma'l-kara'da da bir türbesi mevcut olup bu zat Bektaşîlerce büyük bir azîz olarak tanınmaktadır. Elimize geçen bir nefesini aşağıya derc ediyoruz (847).

KÂZİM PAŞA: On dokuzuncu asırda yaşamış olan Kâzım Paşa Üsküdarlıdır. Matbu divanı Fatih Millet Kütübhanesi'ndedir. Bektaşî tarikatına mensub olan Kâzım Paşa, şehid-i Kerbelâ cenab-ı İmam Hüseyin efendimiz için o kadar ateşli mersiyele yazmıştır ki, adeta bir divan dolduracak kadar çok ve müessir mersiyele yazmıştır. Âteşin bir şair olan Kâzım Paşa'nın ne yazık ki, hayatı

hakkında bir malumat elde idemedik. Elimize geçen birkaç mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 224, 225, 227, 229, 231, 231, 235, 238, 240, 241, 246, 250, 255, 256, 257, 257, 259, 262).

(872b)

KENZÎ: On dokuzuncu asırda yaşayan Bektaşî saz şairlerindendir. Kıbrıs'da doğmuştur. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Bazı mecmualardaki kaydlardan vücuda getirdiği şiirlerden anlıyoruz ki, uzun zamanlar Antalya'da bulunmuştur. Bir aralık Dimetoka'ya gittiğini de yine bir manzumesinden anlamakdayız. 1233 hicrî tarihinde yazdığı bir destanla 1254'de yazdığı bir nefes de elimizdedir. Devrinin tanınmış bir saz şairi olduğu muhakkak olan Kenzî'nin üç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1205, 1205, 1335).

KEMTERÎ: On dokuzuncu asırda yetişen meşhur Bektaşî şairlerindendir. Asıl adı Raşid Alidir. Çamlıca Bektaşî dergâhu postnişini Nurî Baba'nın mensublarından. Muzika-i Hümayun'dan mütekaid iken 1314 hicrî senesinde vefat itmiş, Çamlıca'da Selâmî Ali Efendi civarında medfundur. Kemterî'nin yazma bir divanı vardır. 122 büyük sayfa den ibaret bulunan bu eserde şairin 2100 beyti kaydlıdır. Muallim Naci'nin iki gazelini tahmis iden Kemterî on dokuzuncu asırın son nüsfinda Alevîlik neşesini terennüm iden Bektaşîler arasında mümtaz bir mevki sahibidir. İmam Hüseyin hakkında müteaddid mersiyele yazmıştır. Elimize geçen manzumelerini buraya kayd

idiyoruz (Sayfa: 303, 556, 557, 845, 845, 846, 846, 847, 1009, 1153, 1315, 1316, 1317, 1317, 1318, 1318, 1318, 1319, 1335).

GEDA MÛSLU: Hicrî 1018'de yaşamışdır. Cezayirlidir. Cezayir ocağına mensubdu. Evini, zabt eyleyen bir İspanyol gemisi için söylediği bir şiiriyle daha birkaç eserinden tanıyoruz. Geda Muslu, bir halk şairi olmakla beraber tarikat ehli olup Ali'ye bağlıdır. Geda Muslu, çok güzel çöğür çalardı.

(873a)

Evliya Çelebi Seyahatnamesinin beşinci cildinde Dördüncü Mehmed devri çöğür şairlerinden Atakî'nin garib bir sergüzeştini anlatırken bilmünâsebe birtakım saz şairlerinin isimlerini zikr idiyor. Şöyle diyor: "Amma acib çöğür çalardı. (Koroğlu, Kuloğlu Kartaloğlu, Kayıkçı Mustafa, Kul Mustafa, Gedik Süleyman, Kayıkçılar Mustafası, Geda Mûslû Türabî, Gedayî, Kâtibî ve sairleri." İşte Evliya Çelebi'nin zikr itdiği Geda Muslu çok kuvvetle muhtemeldir ki, bizim nefeslerini neşr ideceğimiz Geda Muslu'dan başka bir adam değildir. Mükrimin Halil Beğ, Bibliyotek Nasyonal'de Karacaoğlan'la Geda Muslu'nun bazı manzumelerine tesadüf itmişlerdir. Ahmed Kudsi Beğ, Halk Bilgisi Mecmuasının birinci nüshasında neşr ittikleri Cezayir Halk Şairleri'nin Şiirleri unvanıyla neşr ittikleri bir makalede Geda Mûslu'nun bir iki şiirini yazmışlardır. Bu şiirleri bizde buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 557, 558, 1076, 1343).

GENC ABDAL: Sultan Mecid zamanında sarayda divan kâtibi iken vazifesini terk iderek genç yaşında dervişliği memuriyete tercih iderek Anadolu'ya geçmiştir. Bu zâtın Anadolu'ya geçişi şöyle olmuştur:

Sadrazam Yusuf Kâmil Paşa'nın zevcesi Zeyneb Hânım - Şehzadebaşı'nda sonradan Darülfünun olan bilahare yanan Zeyneb Hanım Konağı'nın sahibesi - ikrarbend olmak için Seyyid Sultan Gazi Tekkesi postnişini ve Sultan Şücaeddîn Dergâhı şeyhi Pir Mehmed Dede ile Şücaeddin Dede'yi İstanbul'a davet itmiş, dedeleri misafir olarak konağında aylarca alıkoymuştur. Anadolu'nun en maruf postnişinleri olan bu mümtaz şahsiyetleri görmek emel ve arzusu ile İstanbul'un heman bütün Bektaşîleri güruh güruh ziyaretlerine gelmişler, bu vesile ile Zeyneb Hanım'ın konağında müteaddid Bektaşî ayinleri açmışlardır.

(873b)

Bu arada konağın belli başlı müdavimlerinden bir Bektaşî, ahbabı bulunduğu bir divan kâtibini de Zeyneb Hanım konağına getirir, dedelerle görüşür. Bu azîz misafirin sohbet ve muhabbetlerinden pek ziyade mahzuz ve mütelezziz olan divan kâtibi, ziyaretlerini sıklaştırır. Heman her gün yanlarına gidüp gelmeğe başlar. Dedelerle görüşe görüşe o kadar ateşimiz, o kadar tahammül-fersa bir hale gelir ki, artık divan kâtibliği gözünde kalmaz. Dedelere kendisini de mahrum bırakmalarını rica ider, yalvarır. Dedeler de İstanbul Bektaşîlerinin kefaletiyle bu genci aralarına kabul ve Zey-

neb Hanım Konağı'nda kendisine nasib verirler. Bu suretin divan kâtibi "Genc Abdal" ve "Gencî" mahlasını alır ve bu suretle şiirler yazmağa başlar. Elimize geçen şiirlerini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 558, 559, 559, 559, 560, 560, 561, 561, 562, 562, 562, 563, 563, 564, 564, 565, 565, 566, 566, 566, 567, 567, 568, 568, 847, 848, 848, 848, 849, 849, 849, 849, 1009, 1010, 1051, 1319, 1205, 1206). (Bektaşîliğin İç Yüzü, Sayfa: 8-11).

GÜLSÜM BACI: Tırhalalıdır. Eşraf-dan bir aileye mensubdur. Çamlıca Bektaşî dergâhı postnişini Nurî Baba'nın dervişidir. 75 yaşlarında iken 1928 senesinde vefat etmiştir. Elimize geçen şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1010). (B. Ş. Sayfa: 127).

KERİM DEDE: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Kerimî-Kerîm Dede'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 302, 556).

(874a)

KÖÇEK ABDAL: On dokuzuncu asır iptidalarında yaşamış olan Bektaşî şairlerinden olan Köçek Abdal'ın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1077).

KEMAL: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak şu kadar var ki, Çınarî, Hüsnî, Enverî ile Anadolu'da bir hayli dolaşmıştır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 556).

GEDAÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Gedaî, âşıklar arasında çok sevilmiş bir saz şairi olup hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 223, 843, 844, 1076, 1076, 1076, 1076, 1076, 1111, 1112, 1354, 1425, 1519).

KÂMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Kâmî'nin hayatı hakkında bir bilgimiz yokdur. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 844).

KÂMİL: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan bu zatın hayatı hakkında bir malumat elde idilememiştir. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 843, 843, 1086, 1086).

(874b)

LOKMANÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Lokmanî, Perişân Baba'nın dervişlerindedir. Bu zat hakkında fazla malumat elde idilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 569).

LEYLÂ: Matbu bir divanı olan Leylâ, şairleri arasında mühim bir mevki' ihraz etmiştir. Sultan Mecîd zamanında yaşamış olan bu şairenin hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimizde mevcut şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 262, 850, 1051, 1051, 1052, 1052, 1052, 1087, 1087, 1087, 1087).

LÜTFÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında maluma-

ta sahib değiliz. Topkapu Sarayı Revân Köşkü Kütüphanesindeki bir mecmuada, numro 1980'de "Lütfî Çorbacı-Merdan-ı Bektaşîye'den" başlığı ile bir manzumesi kayıdır. Bu yazmanın on sekizinci asırda tertib edildiği mündericatından anlaşılmalıdır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz. Bu manzumelerin tamamıyla kendisine aid olduğına kani değiliz (569, 580, 580, 1086).

LİSANÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Lisanî, Ermeniden dönme Müslümân ve Bektaşî olduğu rivayet edilmiştir. Bu şair hakkında fazla bilgi elde edilememiştir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (1010).

LÂÎ-İ MEKÂNÎ: 1034 ricâlerinden Peş-teli Kazzâz Hüseyin Efendi namıyla maruf bir Bektaşî şairi olup mahlasları Lâî-i Mekânî'dir. Kanunî Sultan Süleyman dev-cibaşı olup Hayrabolu'da medfun olan Ahmed Sarbân Baba'nın müridlerindedir. Bazen "Lâ'î" Bazen de "Lâ'î-i Mekânî" mahlaslarını kullanmıştır. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1051).

(875a)

LEZİZÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî şairlerinden olan Lezizî'nin hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1053, 1053).

LEVNÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Levnî'nin hayatına dair bir malumata sahib değiliz. Ancak eli-

mize geçen destanını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1114).

MİRATÎ BABA: Kalacıklıdır ve icazetli hacelerdendir. 1266 hicrîde Hacı Bektaş-ı Velî dergâhında dede-baba olan ve 1285'de vefat iden Tûrabî Hacı Ali Dede Baba'dan nasib almıştır. Omuzunda sazı ile diyâr diyâr dolaşır ve her uğradığı yerde birer muamma asardı. Bir gün Bursa kahvelerinden birinde "Kul görür, Allah görmez." diye bir muamma asmış, bu muamma mutaassıb adamların hoşuna gitmemiş, bunun içüp biçareyi yakalayarak derhal hâkimin huzuruna çıkarırlar. Hâkim tarafından sorulan suallere "Benim sözüm şer'îdir. Asdığı muamma hal edilirse, rüya olduğu anlaşılır. Zira rüyayı "Kul görür, Allah görmez" cevabını virince hâkimin ve mecliste hazır olanların hoşlarına gitmiş ve kendisini para ile taltif etmişlerdir. Miratî Baba, saz şairleri arasında çok kıymetli bir şahsiyettir. İstanbul'da Kara Ağaç'da Hasib Baba dergâhında medfundur. Elimize geçen şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 591, 591, 591, 592, 592, 592, 593, 593, 856, 856, 857, 858, 858, 858, 858, 1011, 1117). (B. Ş. Sayfa: 264).

(875b)

MİSALÎ: On altıncı asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Misalî'nin "Gül Baba" ismini taşıdığı rivayet edilmiş ise de bu babda kat'î bir delil elde edilememiştir. Gayet âteşin bir şair olup tasavvufî o kadar mühim şiirleri vardır ki, şimdiye kadar hiç bir şair de derin bir kuvvetle yazılmış ve söylenmiş şiirlere rast gelinememiştir.

Misalî'nin Hurufliğe de kaydığı görül- müşdür. Gerek bulunduğu asırda ve gerekse daha evvel yaşamış olan şairlerin arasın- da Misalî derecesine yükselmiş, onun ka- dar kuvvetli şiirler yazmış heman heman bir şair yokdur dinilebilir. Misalî'nin Kara Ağaç Dergâhı'nda bir yazma divanı mev- cud idi. Fatih Kütüphanesi'nde de bir divanı mevcut ise de bu divan noksandır. Elimiz- de mevcut şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 274, 304, 304, 890, 890, 890, 891, 891, 892, 893, 893, 893, 894, 894, 895, 895, 895, 896, 896, 896, 897, 897, 897). Sekiz yüz doksan ye- dinci Sayfa deki "Ey bilin hakkın kelâmın, ol esmâsı nedir?" diye başlayan manzumesi cidden Şah eser bir manzumedir. Okuyu- calara bilhassa tavsiye olunur (Sayfa: 899, 900, 900, 900, 901, 901, 901, 902, 902, 902, 903, 1018, 1018, 1019, 1019, 1020, 1020, 1020, 1021, 1021, 1055, 1055, 1055, 1055, 1056, 1056, 1319, 1320, 1320, 1321, 1523).

MUSTAFA DEDE BABA / MUHARREMOĞLU: Mustafa Dede Baba (Muharrem Oğlu), Dimetokalı olan Mustafa Dede Baba Bektaşî şairlerindendir. 1060 hicrîden 1066 hicrî senesine kadar Hazret-i Pir'de postnişinlik itmişdir. Birde İstanbul'da Kara Ağaç Dergâhı'nda medfun bir "Mustafa Baba" vardır. Bu zat da çok eski zamandan beri Kara Ağaç'da medfundur. Belki, Dimetokalı Mustafa Baba burada medfun olandır. Lâkin bu da tahmini geçemez. Kat'î bir delil yokdur. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz. (Sayfa: 572). Mecmuamızın 1207'inci Sayfa sinde de 572 Sayfa de olan şiir vardır. Birinde

mahlası "Beytî Mustafa" diğesinde de "Muharremoğlu" yazılmışdır. Şiirin yazılış tarzına göre bu şiirin Muharremoğlu'na aidiyeti anlaşılmalıdır.

(876a)

MUHAMMED ALİ HİLMİ DEDE BABA: Merdivenköy'deki Şah Kulu Sultan Bektaşî dergâhı postnişini olan Muham- med Ali Hilmî Dede Baba, on dokuzun- cu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. 1258 hicrî senesinde İstanbul'da Sultan Ahmed'de Gün Görmez Mahallesi'nde doğ- muşdur. Pederi mezkûr mahallenin İma- mı Nurî Efendi'dir. Validesi Emine Hanım isminde bir Bektaşîdir. 1273'de Merdiven Köyü'nde Şah Kulu Sultan Dergâhı post- nişini Hasan Baba'ya intisab iderek ikrar virmişdir. 1274'de Hasan Baba'nın vefatı üzerine yerine Ali Baba geçmişti. Bu zatın da 1280 hicrîde vefatı üzerine Muhammed Ali Baba tayin olundu. O sene Hacı Bektaş dergâhına giderek Tûrabî Ali Dede Baba'ya mülâkî oldu. 1286'da tekrar Pir evine git- di. O sırada Hazret-i Pir'de postnişin olan Selanikli Hasan Dede Baba'dan, türbedar Mehmed Yesârî Baba rehberliğiyle hilâfet aldı. İstanbul'a döndükden sonra tekkesini genişletdi ve yeniledi. 1325 hicrî senesinde vefat itdi ve dergâhın hazîresine defn idil- di. Dede Baba oldıktan sonra bir müddet de Hacı Bektaş dergâhında dede-babalık makamında oturmuş, bu müddet zarfında Merdivenköy Dergâhı'na da Mustafa Yesârî Baba'yı vekil olarak bırakmışdır. "Hilmî" mahlasıyla şiirler yazan Muhammed Ali

Dede Baba'nın matbu bir divanı vardır. Bu divanı, yetiştirdiği Ahmed Mehdî Baba tab itdirmiştir. Asrının çok âteşin bir şairi olmakla beraber zeki, âlim, fazıl, hazırcevab bir zat idi. Şiirleri Bektaşî dergâhlarında büyük bir zevkle okunmakta idi. Muhammed Ali Hilmi Dede Baba, hakkında şöyle bir rivayet vardır. Vaktin şeyhülislamı bir gün Muhammed Ali Hilmi Dede Baba'yı meşihat dairesine davet ider. Şeyhülislam, Muhammed Ali Dede Baba'ya dir ki "Hakkınızda şikâyet vaki' oldu. Siz kırk kadın, kırk erkek, bir araya toplayarak dergâhda içki içiyormuşsunuz. Bu hal ne şeriat ne de tarikata uymaz. Bu nasıl işdir?" deyince Muhammed Ali Hilmi Dede Baba da "Aman efendim, bu bir iftira ve yalandır!" dimesi üzerine şeyhülislam şöyle söyler: "Bana söyleyen zatın yalan söylemeyeceğine emin olduğum gibi özü sözü doğru bir zattır." dir.

(876b)

Bunun üzerine Muhammed Ali Hilmî Dede Baba da "Madam ki, muhbirin sözlerine itimad idiyorsunuz, o halde emir buyurun, şeyhülislam dairesinde en ziyade itimad itdiğiniz bir hace efendinin yanına bir kadın virelim. Bir şişe de rakı koyalım. Bir-iki saat sonra görelim, ne hal kesb itmişlerdir." Gazetelerde her an görüyoruz ki, bir kadın bir erkek rakı âlemi yapmışlar. Bir müddet sonra ya bir yaralama veyahut da bir cinayet olmuştur. Şikâyet itdikleri gibi ben kırk kadın, kırk erkek bir araya toplayub içki içirmiş olsam, bu güne kadar hiç bir cinayet, bir vukuat duyuldu mı? Tâbî'i mer-

ciimiz hasebiyle zat-ı fazılanelerine haber idilirdi. Şimdiye kadar böyle bir şey vaki' midir?" deyince şeyhülislam "Hayır, böyle bir şey işitmedik." deyince Muhammed Ali Dede Baba, "O halde bu da sıdk-ı ifade mi teyid ider. Yok eğer zat-ı fazılaneleriniz elan israr idiyorsanız. Bunu da benim kerametime haml idin!" demiştir. Yine bir rivayet: "Sultan Hamid'e birgün hafiyeleri, bir jurnal virerek Merdiven Köyü'ndeki Bektaşî tekkesine bütün vezirleriniz ve paşalarınız gidiyorlar, giceleri de orada kalıyorlar." diye şikâyetde bulunurlar. Zaten müsevves olan Sultan Hamid de heman birini göndererek Muhammed Ali Dede Baba'yı saraya da'vet ider ve keyfiyeti sual ider. Muhammed Ali Hilmî Dede Baba da "Sultan ım, evet vezirleriniz, paşalarınız dergâhımıza geliyorlar. Amma onların vezirlikleri, paşalıkları Bektaşî dergâhının kapusunun dışında kalır. Kapudan içeri girdikleri zaman hepsi Bektaşî fukarası olurlar." demiş ve bu sözde Sultan Hamid'in hoşuna gitmiştir. Muhammed Ali Hilmi Dede Baba'nın mecmuamızda kayıtlı bulunan şiirlerinin Sayfa numaralarını buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 266, 269, 270, 271, 271, 271, 272, 272, 273, 274, 306, 306, 307, 311, 581, 582, 582, 582, 583, 584, 584, 585, 585, 585, 586, 586, 586, 587, 587, 588, 588, 588, 589, 589, 590, 590, 860, 860, 861, 861, 862, 863, 863, 864, 864, 864, 865, 865, 865, 866, 867, 869, 870, 870, 871, 871, 871, 871, 871, 872, 872, 873, 874, 874, 875, 875, 875, 876, 876, 1014, 1014, 1015, 1015, 1057, 1057, 1058, 1058, 1088, 1088).

(877a)

MAHMUDOĞLU: On sekizinci asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında malumata sahip değiliz. Fakat aynı asır içinde yazılan bazı mecmualarda bu şairin birkaç nefesine tesadüf olunmaktadır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (1336).

MISRÎ NİYAZÎ: Asıl ismi "Muhammed Kasım" olup Malatya'nın Aşbozi Mahallesi'nde doğmuş, Mardin'de ilm tahsilinden sonra Mısır-ı Kahire'de Camiü'l-Ezher'de ulumü'l-gayb tahsilini ikmal ve icazet aldıktan sonra Malatya'ya dönmüş ise de bir müddet sonra Konya vilâyetine tâbi Elmalı Kasabası'nda Halvetî tarikatından Ümmî Sinan Hazretleri'ne intisab idüp uzun müddet hizmetlerinde bulunduktan sonra hilâfet icazeti alarak Bursa şehrine mürşidi tarafından gönderilüp Bursa'da açtığı medresenin adını "Mısırî" adıyla adlandırmıştır. Mısır'da bulunduğu zaman şiire de heves itmiş ve güzel şiirler söylemiştir. Şiirlerinde gündüz söyledikleri şiirlere "Mısırî"; gece söylediklerine de "Niyazî" mahlası kullanmıştır. Kendisi "Mısırî Niyazî" diye anıldığından halkın kısm-ı azamı kendisini Mısırlı add eder. Mısırî'nin Bektaşî tarikatına intisabı hakkında da bir rivayet mevcut ise de bunu teyid edecek ortada bir emare mevcut olmadığından bu hususa hakikat nazarıyla bakılamaz. Kaderin cilvesi olarak Üçüncü Sultan Ahmed zamanında Limni adasına gönderilmiş, son ömrünü orada ikmal iderek hicrî 1105 tarihinde Limni'de irtihal etmiştir. Kabri Limni'dedir. Elimizde mevcut manzumelerini buraya kayd ediyoruz

(Sayfa: 877, 877, 877, 878, 878, 878, 879, 879, 879, 880, 880, 880, 881, 881, 881, 882, 882, 882, 883, 883, 883, 884, 884, 884, 885, 885, 885, 886, 886, 886, 887, 887, 888, 888, 889, 889, 889, 1016, 1016, 1016, 1017, 1017, 1017, 1017, 1018, 1053, 1053, 1054, 1054, 1054, 1570, 1570, 1571).

(877b)

MUHARREMOĞLU: On sekizinci asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Dimetoka'da Seyyid Ali Sultan Dergâhı'nda Mustafa Baba'dan nasib almış bir Bektaşîdir. Hayatı hakkında bilgimiz yokdur. Yalnız şu kadar var ki, aynı asırda yazılan bazı mecmualarda bu şairin de birkaç nefesine tesadüf idilmektedir. 572'inci Sayfa deki mahlas beyti "Mustafa" yazılı olduğu halde 1207 Sayfa deki şiirde "Muharremoğlu" yazılmaktadır ki, şiirin tarz-ı ifadesine göre aynı mealde olan bu şiirin Muharremoğlu'na aidiyeti meydâna çıkmaktadır. Buraya şiirini kayd ediyoruz (Sayfa: 1207).

MAHVÎ: Bolı'nın Gerede Kasabası'ndandır. Asıl adı İsa'dır. Mahvî, on yedinci asırda oldukça anılmış şairlerden idi. "Müfidü'l-Arabî" isminde bir eseri vardı. Bir hayli seyahat itmiş ve Arabistan'a kadar gitmiş nihayet Şam'da 1715 milâdî yılında vefat etmiştir. Kabri oradadır. Divanındaki dil sadedir. Heman tasavvuf üzere yazılmıştır. Ekserisi de tarikat üzerinedir. Mahvî, şiirlerinin bazısında Bektaşîliği medh ve tarif ve bazılarında da Ali'ye olan sevgisini tebarüz itdirmiştir. Ayrıca bir de "İhsan Mahvî" var ise de bu "İhsan Mahvî"

on dokuzuncu asırda yetişmiştir. Mahvî'ye aid elimize geçen bir şiiri buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1208).

MATLUBÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Rumilidir. Südlice Bektaşî Dergâhı postnişini Münir Baba'nın mürşidi olup İstanbul'da otururdu ve gayet iyi keman çalardı. Tahminen 1318 hicrî tarihinde vefat etmiştir. Şiirlerinde Bazen "Matlubî" Bazen de "Talibî" mahlasını kullanmıştır. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 576, 576, 757, 855, 856, 856, 1013). (B. Ş. Sayfa: 251).

(878a)

MECZUB ABDAL: On sekizinci asırda yetişen Bektaşî şairlerindedir. Osman Baba Dergâhı mensublarından olan Meczub Abdal'ın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 571).

MEFHARÎ: Asıl ismi "Mustafa" olan Mefharî on dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindedir. Mefharî Çankırılıdır. Hayatı hakkında başka malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 572, 573).

MUHARREM MAHZUNÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Mora Yenişehrlidir. Orada Durbâlî Sultan Bektaşî Tekkesi'nde medfundur. O tekkenin postnişini idi. Vefatı 1286 hicrî yılındadır. Muharrem Mahzunî Baba'nın Arnavudca söylenmiş bir de nefesi vardır. Bu zatın Arnavud olduğunu söyleyenler de vardır. Mu-

harrem Mahzunî Baba'nın birçok eserleri söyleniyorsa da birçok Bektaşî şairleri gibi bunun da eserleri zabt idilememiş bulunuyor. 581'inci sayfa deki "..... ey sabah ... yürür icare Mevlâ'ya" diye başlayan nefesine nazaran bu zatın Arnavud olduğu hakkındaki iddia teyid itmektedir. Elde bulunanlara nazaran Muharrem Mahzunî Baba'nın Balım Sultan'ın meftunu olduğunu görüyoruz. Muharrem Baba, nefeslerinde "Muharrem" ve "Muharrem Mahzunî" mahlaslarını kullanmaktadır. Elimizde bulunan şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 580, 580, 581, 854).

(878b)

MEHDÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Aslen Bulgaristan'ın Filibe şehrinde doğmuştur. Merdiven Köyü Bektaşî tekkesinin aşçı babası idi. Mehmed Ali Hilmî Dede Baba'nın perakende şiirlerini toplayup matbu bir divan yaptırmıştır. Hilmî Dede Baba hakkında yazdığı bir medhiyesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 852).

MEHMED BEĞ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Mehmed Beğ Baba, aslen Çanakkalalıdır. İstanbul'da Deniz Abdal Mahallesi'nde bir ev almış, orada babalık etmiştir. Vefatı 1313 hicrî senesindedir. İki oğlu var idi. Hamza ismindeki küçük oğlu Uzunçarşı başındaki üd, kemân gibi saz alata yapardı. Mehmed Beğ Baba'nın elimize geçen şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 578).

MEKNÛNÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Niğde'nin Bor Kasabası'nda

doğmuştur. Niğde'de meşhur bir aile olan Battalzadelerin hidmetcisi idi. Bir müddet ziraatle de meşgul olmuştu. Zamanının en iyi saz şairlerinden idi. Güzel saz çalar, hoş sohbet, latife-gû bir zat idi. Bütün eserleri rindane ve kalenderane idi. 1297-1300 hicrî seneleri arasında vefat etmiştir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 575, 575, 860). (B. Ş. 257).

(879a)

MEYDAN ABDAL: On sekizinci asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Muallim Sadi Beğ'in bir mecmuasında bir manzumesine rastlanmıştır. Bu zat hakkında fazla bir malumat elde idemedik. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 574).

MUHYİDDİN ABDAL: Bu zathakkında layıklı bir malumat elde idilememiştir. Bayezid Kütüphanesi'nde Muhyiddin Abdal'a aid bir divan mevcut ise de bu divanda da hayatı hakkında fazla bir malumat yoktur. Şu kadar var ki, Muhyiddin Abdal'ın hicrî 882'de vefat iden Osman Baba'ya mensub bir derviş olduğu anlaşılmaktadır. Elimize geçen manzumelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 893, 894, 894, 894, 895, 895, 895, 896, 896, 597, 597, 597, 598, 598, 598, 599, 599, 1120, 1414).

MÜNİR BABA: Aslen İstanbulludur. Yüksek tahsil görmüş, nâzik, kibar-ı kelâm, hoş sohbet bir zat idi. Südlice'de kain Bektaşî tekkesi postnişini idi. Yüksek mülkiye memuriyetlerinde bulunmuştu. Bilahare memuriyeti terk ederek Bektaşî babası olmuş ve

Matlubî Baba'dan icazet almıştır. 80 yaşında iken 1330 senelerinde vefat etmiştir. Bir tek oğlu vardı. Hüseyin Beğ isminde olan bu zat İttihat-Terakkî kâtib-i mesulü idi. El-yevm Ankara'dadır. Münir Baba'nın mecmuamızda kayıtlı bir nefesi vardır (Sayfa: 569).

MÜNİRE BACI: İstanbulludur. Çamlıca Bektaşî tekkesi postnişini Nurî Baba'nın dervişlerindendir. 60 yaşında olduğu halde 1328 hicrî tarihinde vefat etmiştir. Elimize geçen bir iki eserini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 874, 575). (B. Ş. Sayfa: 289).

(879b)

MIZRÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Mızırî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki mecmuasını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 571, 574).

MÜŞTAK: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Aslen Harputludur. 1295 hicrî senesinde münakki olarak giderken Çankırı'da kalmıştır. Kendisi şahsen pek heybetli bir insânmiş. Bu zat hakkında fazla bir malumat elde idemedik. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1319).

MEYLÎ BABA: Bulgaristan'ın Servi kasabasındandır. Bir müddet İstanbul'da Ortaköy'de ikamet etmiş, kendisi müşekkel ve yakışıklı bir zat olup sesi de gayet güzel imiş. Ekseriyetle Ortaköy Camii'nde namaz kıldırır ve hele Cuma namazını kıldırmak için cami'e geldiğini görenler cami'i doldurduktan başka camiin dış tarafında ve

deniz kenarındaki taşlıklara hasırlar yayarak sesini iştirmek için binlerce cemaat toplardı. Kalkandelen Harabatî Dergâhı'nda medfundur. Pir evinde de dede-babalık vekâleti yapmış, bir müddet sonra Mehmed Ali Hilmi Dede Baba ile sözleşdiği için bir müddet de Merdivenköy'de Şah Kulu Sultan Dergâhı'nda oturmuş, ondan sonra Kazlıçeşme'deki Bektaşî tekkesinde babalık itmiş, muahharen hicrî 1294'de Ortaköy'de bir ev tutup bir müddet de orada oturduktan sonra Çengelköyü'ndeki tutduğu eve nakl itmiş. Bir müddet sonra da Kalkandelen Harabatî Dergâhı'na orada babalık itmiş ve nihayet orada vefat itmiştir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 265, 265, 571, 855, 855, 855, 1012, 1057, 1057).

(880a)

MARUFÎ SALTİK: Asıl adı "Marufî" mahlası "Saltık" olan Marufî 1295 yılında Tekirdağ'ında doğmuştur. Babası Tekirdağ'ında Kırklar Tekkesi'nin şeyhi Hafız Emin Efendi'dir. İbtidâî ve rüşdî tahsilini Tekirdağ'ında yaptıktan sonra ikmal-i tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Kendisine dervişlik ve şeyhliği dolayısıyla pederinden mevrus Tekirdağ'ındaki Kırklar Tekkesi şeyhliği tevcih edilmiş ve Tekirdağ'na gelerek 25 sene evkâf baş kâtibliği yapmış ve tebbuatla meşgul olmuştur. Marufî Saltık'ın birçok eş'arı, vahdet-i vücuddan bahs iden bir kitabı ile gayr-i matbu "Tevella Tebera" adlı bir eseri de vardır. Marufî Saltık, "Nihanî" tahallüsüyle de birçok şiirler yaz-

mıştır. Marufî Saltık da babası gibi Bektaşî tarikatına intisab itmiştir. Marufî Saltık şiirleri arasında mecmuamızın 628'inci sayfa sindeki Yunus Emre'nin "Sensin bize bizden yakın, Görünmezsin hicab nedir?" diye başlayan bir nefesini de tahmis itmiştir. Son zamanlarda Tekirdağ'ında Orta Cami yanındaki camiin küçük bir odasında kahvecilik ile meşgul idi. Fakat burası belediye tarafından yıkıldığından şimdiki halde hiç bir işle meşgul değildir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 573, 852, 1014).

MEBNÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Mebnî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 214, 570, 853).

MESTÂN: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Mestân'ın hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz.

(880b)

MECNUNÎ: Ermeni iken Müslüman olup Bektaşî tarikatına intisab iden Mecnunî on sekizinci asırda şöhret kazanmış şairlerdendir. Hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Fuad Köprili, on sekizinci asır saz şairlerinden Mecnunî hakkında şöyle diyor: "Âşık Mecnunî bazı şiirlerinde Mecnun ile âşık Vartan'ı bilhassa zikr etmek lâzımdır." diyor ki, Mecnunî'nin isminin de Vartan olduğu bu suretle tahakkuk itmiş oluyor. Türk kültürünün Ermeniler üzerindeki çok kuvvetli tesiri, on altıncı asırda başlayarak Ermeniler-

den de birçok saz şairi yetişmiştir ki, bunlar arasında Bektaşî tarikatına mensub olanlar da yok değildir. İşte “Mecnunî-Vartân” bunların en ileri gelenlerinden sayılır. Büyük şair Nâbî, kendi muasırı olup Erzurum’da hakkâklık itdiği cihetle “Hakî” mahlasını alan Mosîs, yazdığı bir mektubda bu iki çöğür şairinin ehemmiyetinden bahs ettiği gibi Seyyid Vehbî de bir manzumesinde onları saymaktadır. Mecnunî’nin Ali’ye karşı sevgisi fazladır. Onu her Alevî’nin bildiği gibi, her Bektaşî’nin tanıdığı gibi kâdir-i mutlak tanır. Bilhassa “Zülfikar” dinilen kılıcından bir tehdid vasıtası gibi bahs eder. Daha doğrusu bir yemin halinde kullanmıştır. Yukarıdaki bazı ifadelere nazaran Mecnunî ile Vartân’ın ayrı ayrı şahsiyet olduğu da anlaşılıyor. Bu babda fazla malumata sahip değiliz. Ne yazık ki, bu olgun şairin elimizde fazla şiiri yoktur. Bu itibarla elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1012, 1013, 1208).

MÜZNEBÎ: Asıl ismi “İbrahim olan Müznibî, on dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında malumata sahip değiliz. Elimize geçen iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 573, 317).

(881a)

MAHFÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindedir. Arkadaşları olan saz şairleriyle Anadolu’nun ve Rumili’nin birçok yerlerini gezmişlerdir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 854, 1077).

MUHİBBÎ: Onuncu padişah Kanunî Sultan Süleyman’ın mahlası “Muhibbî” idi. Kanunî’nin Bektaşî tarikatına intisabı olduğu da söylenmektedir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 853, 1421).

MUHİTÎ BABA: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şair ve babalarındandır. Hurufîliğe fazla meyl vermiştir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 872, 854).

MAĞZURÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindedir. Saz çalan âşık arkadaşlarıyla Rumili ve Anadolu’da seyahatler yapmıştır. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1077).

MESRÛR ABDAL: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1077).

(881b)

MUHTAR BALCI: Aslen Mağnisalıdır. Eskişehirde ikamet itmektedir. Evinde hiç bir işle meşgul olmayup münzevî bir hayat yaşamaktadır. Bektaşî şairlerinden olan Muhtar Balcı’nın elimizde mevcut bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 264, 1312).

MENGUŞÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Menguşî’nin hayatı hakkında esaslı bir malumata sahip değiliz. Menguşî de diğer saz arkadaşları gibi Anadolu’da birçok yerler dolaşmıştır. Eli-

mize geçen bir destanını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1116).

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RUMÎ:

Bu zat cümlece malum olan Mevlânâ Hazretleri'dir. Hacı Bektaş-ı Velî devrinde yaşamış ve birçok defalar Hazret-i Pirle mülakat itmişlerdir. Konya'da medfundurlar. Elimizde mevcut bulunan bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 854, 1503).

MANZÜRÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1421).

MUALLİM NACÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindendir. Marif müntesibi, âlim, fazıl bir hâce olan Muallim Nacî'nin bu yüksekliği karşısında ismine izâfetle Kuru Çeşme Caddesi'nin Muallim Nacî, tevsimi suretiyle bu zatın yüksek kıymeti takdir edilmiştir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1418, 1483).

(882a)

NAHÎF: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında esaslı bir malumata sahip değiliz. Tahirzade'nin vücuda getirdiği mecmuada bu şairin burada kayd itdiğimiz bir manzumesine tesadüf olunmuştur (Sayfa: 1155).

NADÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Nadî diğer birçok saz şairleriyle Anadolu'da gezmiş, fakat hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize

geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1078).

NEV'Î: Meşâyîhden Pir Ali Efendi'nin oğludur. Asırının Bâkî'den sonra en büyük şairi addolunmuştur. Hicrî 940 tarihinde Malkara'da doğmuş, 957'de sâlik-i tarik-i ilm olarak günden güne cevher-i kabiliyeti füzûzan ve calib-i enzar-ı danış-i amuzan olmuştur. 998'de Bağdad kadılığı ile taltif olunduğu halde yola çıkmadan irade-i padişahî ile Şehzade Mustafa Sultan'ın muallimliğine tayin edilmiştir. Sonradan reside-i sinn-i kıyam olan şehzadegândan Bayezid, 'Osman, Abdullah Sultanlar da Hâce Efendi'den ders almağa başlamışlardır. Nev'î, beş sene kadar bu hizmetde bulundu. Sadakati, ilmi ile mütenasib olduğundan taraf-ı padişahîden pek çok lütfalara mazhar olmuştur. Muahharen o devri geçdi ise de Nev'î, gözden düşmemiş fakat artık tekaüd hâlinde yaşamıştır. 1007 tarihinde vefat itmiştir. Şeyh Vefa Camii hazîresinde medfundur. İlmî, edebî, mensur, manzum birçok eser yazmıştır. İrade-i padişahî ile tahrîr itdiği "Tercüme-i Füsûsü'l-Hikem" asarının en muazzamı add olunur. Divanı vardır. "Gönüldendir şikâyet kimseden feryadımız yokdur." mısraı müşarünileyhindir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1078).

(882b)

NECDET RÜŞİ ATILGAN: Tıbbiye mektebinde tahsilde iken rahatsızlığı dolayısıyla tahsilini ikmal itmeden mektebi terk etmek mecburiyetinde kalmıştır. Muahharen gazetelere şiir yazmağa başlamıştır. Âteşin

bir şair olan Necdet Rüşdî'nin elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1399, 1399, 1399, 1487, 1487).

NAİLİ: "İlgazlı Nailî" diye tanınan Nâilî hicrî 1318 senesinde Çorumlu Âşık Ceyhunî ve Tekirdağlı İcmalî Baba ile birlikde saz çalmak suretiyle bir hayli yerler dolaşmış, iyi bir Bektaşî şairidir. Nefesleri, şiirleri çok ateşli olan bu şair Ilgazlıdır. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 308, 308, 909).

NAKDÎ: On sekizinci asrın ikinci yarısında yaşamış olduğu bir şiirinden anlaşılan Nakdî'nin hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Ahmed Talat Beğ'in bir mecmuasından bir şiirini ele geçirdik. Bu şiire nazaran Nakdî'nin Bektaşî tarikatına mensubiyeti anlaşılmaktadır. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1336).

NÜMAYÎ: On altıncı asır Bektaşî şairlerindendir. Hurufîlik tesiri altında kalmıştır. Hayatı hakkında esaslı bir malumata sahip değiliz. Milâdî 1596'da ölmüştür. Bektaşî mecmualarında tesadüf idilen şiirleriyle o daha çok Alevî görünmektedir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1331, 1336).

(883a)

NEHRÎ: Asıl adı Ahmed'dir. Nehrî mahlasıyla şiir yazan bir Bektaşî idi. Nehrî Baba da vahdet-i vücud felsefesi de vardır. Nehrî Baba, Tekirdağ'ında doğmuştur. Vahdet-i vücuddan bahs iden bir eseri ile birçok şiirleri vardır.

Sulyolcuzade Nehrî Ahmed Baba 1182 hicrî yılında Tekirdağ'ında vefat etmiştir. Nehrî Baba'nın elimize geçen çok güzel eserlerinden birkaçını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 601, 905, 1322, 1455).

NESİMÎ: Bu zat "Kul Nesimî" diye de anılır. Hicrî 807'de derisi yüzilen meşhur Azeri şairi Seyyid Nesimî ile hiç bir alakası yoktur. Bektaşî mecmualarında tesadüf idilen Nesimî, "Kul Nesimî" imzalı manzumelerin buna aid olduğu tahmin edilebilir. Manzumelerinde adı geçen şahıslarla muasırlığı anlaşılmaktadır ki, onlara nazaran on yedinci asırda yaşadığı kabul edilir. Kendisinin Bektaşî olduğu muhakkaktır. Elimize geçen bazı eserlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 607, 607, 610, 909, 910, 910, 920, 920, 921, 1059).

NURÎ ABDÜLÂHAD: Aslen İstanbullu olan Nurî Abdülâhad İstanbul'da Karaağaç'da Hasîb Baba Dergâhı'nda postnişin olan Hasib Baba'nın hafidi Hüseyin Zekî Baba'dan nasib almış bir Bektaşî şairidir. Kendisi evvelce "İdare-i Mahsusa" namı virilen ve halen "Deniz Yolları" dinilen idârede büyükçe bir memur idi. Takriben otuz sene evvel vefat etmiştir. Çok haluk ve nazik olan bu şairin elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz. Bazı şiirlerinde yalnız "Nurî" bazılarında da "Nurî Abdülâhad" mahlaslarını kullanmıştır. Elimizde mevcut şiirleri bunlardır (Sayfa: 904, 904, 905)

(883b)

NEDİMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerindendir. Nafız, Çınarî, Enverî ve saz şairleri ile Anadolu'da bir hayli gezmiştir. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 604, 604, 605).

NESLÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Neslî, Dimetoka'da Seyyid Ali Sultan Dergâhı'na mensub bir Bektaşî olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Bu zat hakkında fazla malumata malik değiliz. Elimize geçen iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 602, 602).

NAZMÎ: Zekîzade İsmail Nazmî Efendi Girid Kandiye'de hicrî 1245 tarihinde doğmuştur. Oğlu Dârülfünun müderrislerinden Fazıl Nazmî Beğ'den alınan malumata göre Arabî, Farisî bildiği gibi İtalyanca, Fransızca ve Rumca okuyup yazan ve konuşan Nazm Efendi zamanının kıymetli şairlerindendi. Kandiye'ye tâbi' Mağaralı Köyü Bektaşî tekkesi bânîsi Mustafa Baba'nın muhiblerindendi. 16 yaşında ikrar virmişdi. Nazmî, hicrî 1317'de vefat etmiştir. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 908, 1321). (B. Ş. Sayfa: 434).

NAZİMÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzumesini aşağıya derc ediyoruz (Sayfa: 276, 309, 1088).

NOKSANÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindendir. Muallim Sadi Beğ'in bir mecmuasında Noksanî'nin

bir manzumesine tesadüf edilmiştir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Yalnız Çorumlu ve saz şairi olup Kızılbaş ve Alevî olduğu öğrenilmiştir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 603).

NURSÎ: On dokuzuncu asırda yetişen Bektaşî saz şairlerindendir. İkinci ordu muhâsebecisi idi. Bu zatın İmam Hüseyin hakkında uzun bir mersiyesi vardır. Hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Elimizde mevcut birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 278, 907, 1024, 1025).

NEF'Î: Meşhur eski divan edebiyatı şairlerindendir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 309, 309, 309, 310, 310, 310, 905).

NİGÂR: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Nigâr'ın hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 600).

NAFİZ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Birçok saz şairleri ile Anadolu'da gezmiş ve muammalar asmıştır. Bu zat hakkında fazla malumatımız yoktur. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 604).

(884b)

NEYZEN TEVFİK: Evvela Mevlevî, sonra Bektaşî olduğunu söyleyen Neyzen Tefik, maruf ve meşhur bir şahsiyettir. Çok âteşin bir şair olup irticâlen şiir söylemekte ve hicvde büyük bir kudret sahibidir. Halen

Beşiktaş'da iskele civarında bir odada ikamet itmektedir. Neyzen Tefik, perakende olarak şurada burada birçok şiirleri mevcuttur. Elimize geçen şiirlerinden bir kısmını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 605, 1078, 1078, 1079, 1079, 1121, 1343, 1522).

NAMIK KEMAL: Hürriyet önderi olan meşhur ve maruf edip Namık Kemal 1840 yılında Tekirdağ'ında doğmuştur. Abdülhamîd'in pek çok zulmüne uğramış bir hürriyet kahramanıdır. Pek âteşin bir şair olan Namık Kemal, bütün dünyaca tanınmış kıymetli bir şahsiyettir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 904, 904).

NÂBÎ: Divan edebiyatı şairlerinden olan Nâbî, bütün Türkiye'ce tanınmış bir şairdir. Elimizde mevcut manzumelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 903, 903, 1022).

NAZÎF: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 599, 906).

(885a)

NİGÂHÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Nigâhî hakkında hiç bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1022).

NUSRET: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Nusret hakkında bir malumata malik değiliz. Ancak bazı mecmualarda on dokuzuncu asır ortalarında yetişti-

ğine dair bazı malumat vardır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1059).

NEŞ'ET: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Neş'et'in hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 277).

NAKŞÎ: Aslen Akkirmanlı olan Nakşî, on dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Manzumeleri çok yüksek bir görüşle yazılmıştır. Kudretli bir şair olan Nakşî'nin tasavvufî şiirleri Bektaşî dergâhlarında büyük bir zevkle okunurdu. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 603, 906, 906, 1023, 1024, 1024, 1336).

NA'LÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Na'lî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 903).

(885b)

NİYAZÎ: On dokuzuncu asrın ibtidalında yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak bu Niyazî'yi "Mısırî Niyazî" ile karıştırmamalıdır. Bu Niyazî başka bir şahsiyettir. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 606, 606, 606, 1078).

NECMÎ BABA: Aslen Yozgadlıdır. On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden ve babalarındandır. İstanbul'da uzun müddet

ikamet itmiştir. Doğum tarihi hicrî 1245 senesindedir. Evvela Nakşibendiyü'l-Halidî tarikatına intisab itmiş muahharen tarik-i nazenine intisab ve hicrî 1309 tarihinde Kırşehir'de Pir evinde icazet alarak baba olmuştur. Âteşin bir şair ve ehl-i tarik olan Necmî Baba 87 yaşlarında olduğu halde 1332 hicrî senesinde vefat itmiş ve vasiyeti mucibince Üsküdar'da Haşimî dergâhı hazîresine defn idilmiştir. Elimize geçen nefeslerini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 908, 1058, 1512, 1512, 1513, 1514, 1514, 1515, 1516, 1517, 1517, 1517, 1518, 1518, 1518, 1519, 1519, 1519, 1520, 1521).

NECMEDDİN: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerinden olan Necmeddîn'in Mehmed Rauf isminde bir zata hitaben yazdığı bir manzumesi elimize geçmiştir. Çok yüksek bir kudrete malik olan bu şairin maalesef hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Bir şiirini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1023).

NÜZHET: On dokuzuncu asırda yetişmiş şairlerindedir. Aslen Çemişkezeklidir. İlk devre mebuslarından olan Nüzhet, halen İstanbul'da ikamet itmektedir. Hayatı hakkında esâslı bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesinin yazılı bulunduğuy Sayfa numrosunu buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 1564).

(886a)

VİRANÎ: On altıncı asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Şairliğinde orta fakat itikadında üstün kabiliyetli bir şairdir. Balım Sultan'a intisab itmiş, Bektaşîlik ta-

rikatına girmiş olan Viranî, Nefes Bektaşî dergâhı postnişini olduğu ve Şah Abbasla görüşüğü şâyî ise de bunu tevsik kabil olamamıştır. Rıfkı Efendi, "Bektaşî Sırrı" adlı eserinde Vîrânî için şunları yazar: Aslen Nusayrî ise de Hurufîliğe dahi meyl itmiş ve birçok eş'ar ve nesr ile memlu olan meşhur risalesini ortaya koymuştur. Risalesi tamamıyla Cavidânlar'ın hülâsasıdır. Elimize geçen manzumelerini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 282, 610, 610, 611, 612, 612, 613, 614, 614, 614, 921, 922, 922, 922, 923, 923, 923, 924, 924, 924, 1029, 1029, 1030, 1031, 1031, 1032, 1059, 1089, 1089, 1089, 1090, 1208, 1209, 1209, 1209, 1209, 1209, 1210, 1210, 1210, 1323, 1337, 1381).

VİRDÎ: On sekizinci asrın tanınmış Bektaşî şairlerindedir. Zamanında büyük şöhrat kazanmıştır. Şiirlerinde sade Türkçe daima göze çarpar. Sonra bilhassa Alevîliği terennüm itdiği pek barizdir. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd idiyoruz (Sayfa: 610).

VAHDETÎ: Bosnalı olan Vahdetî, Bektaşî şairlerindedir. Vahdetî'nin Dime-tokalı olduğu da bazı yerlerde kayıtlıdır. Dimetoka'da bulunan Vahdetî başka mıdır? Bu hususda kat'î bir delil mevcut değildir. Hicrî 1308'den 1060 tarihine kadar Pir evi postnişinliğinde bulunmuştur. Malumatı oldukça yüksek, kıymetli bir Bektaşî olduğu söylenmektedir (Sayfa: 927, 927, 928, 930, 930, 930, 931, 931, 932, 932, 932, 1032). (B. Ş. Sayfa: 390).

(886b)

VEHBÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Mora'da doğdu. Hayatı hakkında fazla malumata tesadüf idemedik. Mora'da Süleyman isminde bir azizin müridi olup kendisinin yazma bir divanı Üsküdar'da Selim Ağa Kütüphanesi'nde numro 76'da hece ve aruz vezniyle şiirleri ihtivâ iden bu nüsha 1375 beytten ibârettedir. Manzumelerinde Hurufilik telkinlerini de terennüm iden şair, Hacı Bektaş-ı Velî, Eş-refoğlu Rûmî, Bedreddin Simavî gibi maruf şahsiyetler hakkında medhiyeler kaleme almıştır. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1212, 1323).

VASIF: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindendir. Edib ve şair bir zat olan Vâsıf'ın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 925, 926).

VELÎ BABA: Sizgende tâbi İlegob köyünde "Velî Baba" isminde bir Bektaşî medfundur. Bazı Bektaşîler ise Rumili'de "Velî Baba" isminde bir azizin mevcut olduğunu söylemektedirler. Bu hususda kat'î bir şey söylenemez. Sadedin Nuzhet Ergun merhum bir eserinde, on dokuzuncu asrın ibtidalarında yaşamış Bektaşî şairlerinden olduğunu bildirmektedir.

Hayatı hakkında bir malumat mevcut olmamakla beraber hicrî 1234'de kaleme aldığı bir manzumesine göre bir müddet seyahatlerde bulunduğu anlaşılıyor. Oldukca şöhret kazanmış bir Bektaşî şairidir. Şiirlerinde "Velî", "Kul Velî", "Derviş Velî", "Velî Baba" mahlaslarını kullanmıştır. Eli-

mize geçen şiirlerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 615, 615, 616, 617, 617, 617, 618, 618, 619, 619, 1079, 1123, 1210, 1211, 1211, 1424, 1424).

(887a)

HAŞİMÎ BABA: Sa'deddin Nuzhet'e nazaran Haşimî, on sekizinci asrın meşhur şahsiyetlerindendir. Üsküdar'da doğdu. Esasen celvetî tarikatına mensubdu. Fakat sonradan Mısır'daki Kasırü'l-ayn şeyhi iken İstanbul'a gelen Hasan Baba -vefatı 1170'dir- Hasan Baba'ya intisab iderek Bektaşî olmuştur. Bir aralık Kırşehir'de bulundu. 1197 hicrî yılında Üsküdar'da vefat itdi. Şiirlerinde Alevîlik, Hurufilik, Melâmîlik telkinlerini mezc iden bu zat kuvvetli bir şair olmakla beraber "Hurufî Şairleri" adlı eserde tafsilat vardır. Haşimî, bilahare baba ve hâlife olmuş, birçok Bektaşî babalarına da icazet vermiştir. Bu miyanda Giridli şair Salacıoğlu ve Şemsî Baba'yı zikr edebiliriz. Buraya Bektaşîlerce çok sevilen şiirlerini kayd ediyoruz (Sayfa: 283, 284, 284, 620, 620, 621, 933, 934, 934, 936, 937, 1032, 1033, 1034, 1034, 1453, 1324).

HATİFÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında malumata sahip değiliz. Vücuda getirdiği bir manzume onun Kırşehir Hacı Bektaş-ı Velî dergâhı mensublarından olduğunu göstermektedir. Hicrî 1268'den 1285 tarihine kadar Pir evi postnişinliğinde bulunan Türabî Ali Dede Baba, Hacı Hasan Dede Baba gibi şahsiyetlere aid bazı malumatı da ihtiva iden bu mühim destan dergâhda ge-

çen birtakım hadiseleri de bildirmektedir. Hâtıfî'nin bu hususa dair yazdığı destanın Sayfa numrosunu buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1125).

(887b)

HÂDÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Seyyid Gâzi kasabasına bir saat mesafede Sultan Şüca Tekkesi'nin postnişini Mehmed Şücaeddîn Dede'nin oğludur. Babasından sonra yerine kendisi geçti. Hicrî 1285'de vefat itdi. Asıl ismi "Rıza" olan Hâdî'nin bir hayli manzume vücuda getirdiği anlaşılmaktadır. Elimize geçen bir iki manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1212, 1324, 1416, 1416, 1417, 1419).

HİMMET: On dokuzuncu asırın sonlarında yetişmiş olan Bektaşî saz şairlerindedir. Kayserilidir. Diğer saz arkadaşları ile Anadolu'nun birçok yerlerinde gezmiştir. Arkadaşları arasında "Koca Himmetî" diye anılmakta idi. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 933)

HERDEMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Herdemî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 621).

HENGÂMÎ: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindedir. Aslen Rusçukludur. Saz arkadaşlarından Gedâyî'nin yazdığı destanda bütün bu saz şairlerinin isimleri yazılıdır. Hengâmî de beraber gezdiği ve dolaşdığı Anadolu'da birçok muamalar asar ve iyi saz çalardı. Elimize geçen

bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 622, 1079, 1356).

(888a)

HÜDAYÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Hüdâyî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 622).

YUNUS EMRE: Sivrihisar'a tâbi Sarıköy'de doğmuştur. Orada ziraat ile iştigal ider, fakirü'l-hâl bir zat olup ekdiği ekinden bir nesne hasıl olmayınca şöylece bir fikr itdi ki, "Bir bahane ile Sulıcakarahöyük'de Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'ye varayım, andan kefaf-ı nefis için bir nesne temenni ideyim." didi. Bu düşünce ile bir öküze bir mikdar yemiş yükledi. Alup Karaca Höyük'e Hünkâr nazarına götürdü ve eyitdi: "Ben fakirü'l-hal kimseyim ehl-i iyâlim için ekinimden bu yıl bir nesne hasıl olmadı. Bu yemişi alın, avzın ataa kılın! Sizin aşkınuzdun kefaf idelim." didi. Hazret-i Hünkâr işaret idüp ol yemişi dervişler yediler. Bunun üzerinden birkaç gün geçti. Bu kere Yunus Emre gidecek oldu. Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Çıkın görün. Buğday mı ister, yoksa her ölçek için iki nefes vireyim." Hünkâr'ın bu sözünü Yunus'a söylediler. Yunus eyitdi: "Ben nefesi neyleyim. Bana buğday gerekdir." didi. Dervişler Yunus'un didiğini Hazret-i Hünkâr'a bildirdiler. Bu defa Hünkâr'dan haber getirdiler ki, "Her ölçegin başına on nefes vireyim." didi. Yine evvelki gibi "Ben nefesi neyleyim. Ehl-i iyal sahibiyim. Bana buğday gerekdir." didi.

Andan Hazret-i Hünkâr emr itdi. Yunus'un öküzüne buğday yüklediler. Andan Yunus yola düzüldü. Ta ki, Yunus, kendi köyünün aşağı ucuna geldi. Bu defa Yunus fikr itdi ki, "Ben olmaz iş işledim. Velayet erine vardım. Bana bir ölçek yerine on nefes virdi almadım. Halbuki buğday bir nice gün yiyince tükenür." didi. Andan tekrar köye döndü. Hazret-i Hünkâr'ın astanesine geldi. Buğdayı indirdi. Eyitdi: "Erenler Şahı, bana evvel himmet olunan nasibi virsünler. Buğday bana gerekmez." didi.

(888b)

Halifeler bu hâli Hazret-i Hünkâr'a ilam itdiler. Andan Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Ol iş şimden girü olmaz. Biz o kilidin anahtarın Tapduk Emre'ye virdik. Varsun nasibin andan alsun." didi. Yunus Emre dahi Hazret-i Hünkâr'ın ol nefes ile Tapduk Emre'ye vardı. Hâli ilam eyledi. Tapduk Emre, Yunus'u kabul itdi ve Yunus Emre'yi asitanesine odun getirmeğe tayin itdi. Yunus, her gün arkasıyla dağdan odun taşımağa başladı. Kırk yıl bu neville Tapduk Emre'ye hizmet itdi. On dördüncü asrın ilk yıllarında yaşadığı kabul idilmektedir. Elimize geçen manzumelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 625, 625, 626, 626, 626, 627, 627, 627, 628, 628, 628, 629, 629, 629, 629, 630, 630, 631, 631, 631, 632, 632, 633, 633, 634, 634, 635, 635, 635, 636, 636, 637, 637, 637, 938, 1060, 1080, 1133).

YEŞİL ABDAL: On yedinci asır sonlarında yaşadığını tahmin itdiğimiz Bektaşî şairlerindendir. Hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Yalnız o asır içinde yazılmış bir

mecmuada bir şiiri görülüyor. Aynı zamanda Talat Onay'a aid bir mecmuada bir nefesi kayıtlıdır. Mezkûr nefesi buraya kayd ile ik-tifa idiyoruz (Sayfa: 623).

YEMİNÎ: On altıncı asırda yaşayan ve iyice şöhret kazanan Yemînî'nin "Faziletname" adlı bir eseri vardır ki, onda Ali'ye ve evlâdına olan sevgisini, bağlılığını tebarüz itdirmişdir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (1060).

(889a)

YAHŞÎ BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Yahşî Baba'nın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1080).

YUSUF DEDE: Bektaşî şairlerinden olan Yusuf Dede, 1250 tarihinde Tekirdağ'ında doğmuştur. Tekirdağ Bektaşî şairlerinden Cemâlî Baba ile aynı devrde yaşamış ve çok güzel şiirler yazmıştır. 80 yaşında iken Tekirdağ'ında vefat etmiştir. Elimize geçen bir iki şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 624, 624). (Tekirdağlı Şairler, Sayfa, 161).

YEKSANÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Yeksanî'nin Ermeniden dönme Müslüman ve sonra Bektaşî olduğu Derviş Enverî ile birlikte Anadolu'da saz çalarak dolaşdığı merhum derviş ve âşık Enverî'nin ifadatındandır. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 622).

YESARÎ BABA: El-Hâc Mustafa Yesarî Baba'yı Merdivenköy Bektaşî Dergâhı postnişini Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın han-kâh-ı Hazret-i Pir Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî'ye postnişin ve dede-baba tayin oldukları zaman Merdivenköy'deki dergâha vekil olarak bırakmıştır. Üç sene dergâh-ı mezkurde postnişinlik idüp bilahare Yunanistan'ın Teselya kıtasında kâ'in Dur-bali Sultan Dergâhı'na gitmiştir.

(889b)

Oradan İstanbul'a avdet itmek üzere iken 1325 senesi Muharremü'l-Haram'ının beşinci günü Galos'da vefat etmiştir. Orada medfundur. Elimize geçen birkaç şiirini buraya derc ediyoruz (623, 623, 938, 938, 1035, 1060, 1060, 1344, 1344, 1450). (Bektaşî Şairleri, Sayfa, 408).

İLÂVELER

İBRAHİM EDHEM: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (314).

EDAYÎ: On altıncı asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumat elde idemedik. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ile iktifa ediyoruz. (1214). Bir aralık Mısır'a gitdiğini ve on sekizinci asrın sonlarında yetişen saz şairlerinden Benderli Cesarî bir manzumesinde Edayî ile birlikte Lezizî'nin iki üstad saz şairi olduklarını şu beytle anlatmak istemiştir.

Cesarî uzun bir divan nazm inşa ider idim,

Edayî hem Lezizî-veş iki üstadım olsaydı.

İLHAMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan İlhamî'nin asl ismi "Serkis"dir. Aslen Ermeni olup Müslüman olmuş ve Bektaşî tarikatına intisab etmiştir. Şiirinin okunmasından anlaşılacağı üzere oldukça iyi bir şairdir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1526).

EKREM BABA / DERTLİ: Aslen Adanalı Ekrem Baba, on dokuzuncu asır babalarındandır. Mecdî Baba'dan icazet almıştır. Halen Kısıklı'da Eski Nahiyesi karşısında 14 numrolu kendi evinde oturmaktadır. Elimizde bulunan manzumelerini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1183, 1184, 1487, 1487, 1508, 1509).

(890a)

ÇOBANÎ BABA: Bu zat hakkında hiç bir yerde bir malumat elde idemedik. Eski zamanlarda yaşamış bir baba olup elimizde yalnız bir şiiri mevcuttur. O şiirini de buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1595).

HASİRETÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Hasiretî'nin hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya kayd ile iktifa itdik (Sayfa: 1182).

HACI RECEB: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Hacı Receb Dimetoka'da kâ'in Seyyid Ali Sultan Dergâhı'na intisab itmiş bir Bektaşî olduğu nefesinin mütalaasından da anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında başka malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1483).

REMZÎ: Remzî, on dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1185).

RÂSİM: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Rasim hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak mecmuamıza kayd ittiğimiz şiirlerinden anlaşıldığına göre Bektaşîliğe karşı derin bir bağlılık göstermekte, oldukça iyi şiirler yazmaktadır. Elimize geçen birkaç şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1451, 1452, 1452, 1452).

ZEYNEB: "Mısırlı Zinet Hanım" denilmekle marufdur. Şehzadebaşı'ndaki konağı bir vaktler üniversite olmuşdu. Bilahare yanmıştır. Zeyneb, on dokuzuncu asırda Seyyid Gazi Dergâhı'ndan celb ittiği iki baba tarafından nasib virilerek Bektaşî yapılmıştır. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1230).

(890b)

ZEYNELADİBİN: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerindedir. Aşağıda kayd ittiğimiz bir nefesinin mütalaasından da anlaşılacağı vechile 1293'de bermurad oldu diye yazdığına Kırşehir'inde Hazret-i Pir'de 1293

hicrîde nasib aldığı anlaşılmaktadır. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1329).

ZEHRÂ BACI: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden Zehra Bacı, oldukça iyi şiir yazan bacılardandır. Kendilerine nakıs diyen erkekler hakkında yazdığı bir şiirden de anlaşılmaktadır ki, kuvvetli bir şairdir. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1377).

SEVDÂYÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî saz şairlerinden olan Sevdâyî, Enverî, Gedâyî, Şöhretî ile Anadolu'da ve Rumili'de bir hayli dolaşmıştır. Elimize geçen bir destanını buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1352).

SEYYİD DEDE: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Seyyid Dede hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir nefesini buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 1450).

ŞİRİN BACI On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Şîrîn Bacı Ankara'da ikamet itmektedir. Hayatı hakkında fazla malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1489).

ŞEMS-İ TEBRİZÎ: Şems-i Tebrizî aslen Tebrizlidir. Hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen iki şiirini buraya kayd ile iktifa itdik (Sayfa: 1455, 1420).

(891a)

SALİH: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan bu zat hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Ancak şiirlerinden

kuvvetli bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1332).

SADRÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Sadrî, âteşin bir şairdir. İmam Hüseyin hakkında yazmış olduğu bir mersiye cidden Şah-eserdir. Elimize geçen bir mersiyesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1405).

ABDÎ: Bu zatın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak saz şairlerinden olan Abdî'nin elimize geçen bir destanını buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 1590).

FAZIL BABA: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Fâzıl Baba'nın hayatı hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1455).

KURBANÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Kurbanî'nin hayatı hakkında bir malumata malik değiliz. Ancak elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1414).

KABULÎ BABA: Bursa'ya bağlı M. N. Paşa kazasına tâbi Kabulî Baba dergâhı postnişini olan Kabulî Baba hakkında bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen birkaç manzumesini buraya kayd ediyoruz (Sayfa: 1421, 1482, 1524, 1815).

(891b)

NACÎYE BACI: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî şairlerindedir. Naciye Bacı'nın da Zehra Bacı gibi erkekler hakkında yazdığı bir şiiri buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 1376).

VEYSÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Veysî hakkında bir malumata sahip değiliz. Ancak elimize geçen bir şiirini buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 1505).

YAHYA: Vaktiyle şeyhülislâm olan Yahya Efendi'nin elimize geçen bir şiirini buraya kayd ediyoruz. Bu zatın hayatı hakkında fazla bir malumata sahip değiliz. Şiirini buraya derci diyoruz (Sayfa: 1522).

YETİMÎ: On dokuzuncu asır Bektaşî şairlerinden olan Yetimî hakkında sarih bir malumata sahip değiliz. Elimize geçen bir manzumesini buraya kayd ile iktifa ediyoruz (Sayfa: 938).

YESARÎ BABA: On dokuzuncu asırda yetişmiş Bektaşî saz şairlerindedir. Asıl adı Mehmed'dir. Şakir Ülkütaş'ın Sinob'da yaptığı araştırmalara göre 1219 (1804)'de Batum'da doğdu. Bir müddet medrese tahsili gördü. Sonra âşıkliğa heves itdi. Saz çalmakda maharet sahibi oldu. Hayatının mühim bir kısmını Anadolu'da geçirmiştir. Bir müddet Kırşehir Bektaşî Hankâhında kaldı. Kılar evi babalığında ve türbedarlıkda bulundu. Bir manzumesinde şöyle diyor:

Astanına kılup nakd-i dil ü cânı nisar
Can ü dilden hizmet-i dergâhın itdim
ihtiyar

Kulluk ile âlem-i ma'nâda oldum şehsuvar

Devlet-i dünyaya itmezsem aceb mi
i'tibâr

(892a)

Nihayet Sinob'da yerleşdi. Bu şehirdeki Bektaşî Tekyesi'nde iki yıl babalık itdi. Yetmiş sekiz yaşında iken 1297 senesinde Sinob'da vefat itdi. Zeytünlük mesiresi civarında defn idildi.

Kitabesi Şudur:

İşitmişdi irci'i savtın çekildi dâr-ı kesretten

İrmişdi vahdete azm-ı reh-i dâr-ı bekâ itdi

Nice yıllar kılar-ı Hankâh-ı Hazret-i Pirde

İdüp sıdk ile hizmet hakka tahsil-i rıza itdi

Zaman-ı postnişinlik geldi amma olmadı kısmet

Çerâğ-ı ömrini bad-ı ecel geldi fena itdi

Erenler hizmetinde şöyle Pir-i nâ-tüvân oldu

Tarik-i nâzeninde namını fevka'l-'âlâ itdi

Batûmlu Yesârî'nin şöhreti kaldı bu âlemde

Yetişdi menzil-i maksûdına terk-i sivâ itdi

Çıkup bir er Gedâyî söyledi ammâ dü-tarîh,

Yesârî Hazret-i Pirine cânını fedâ itdi.

Yesârî'nin gerek hece vezniyle gerek aruz vezniyle mecmualarda epeyce şiirine tesadüf idilir. Şâkir Ülkütaşır da onun yüz kadar manzumesini toplamıştır. Sadeddin Nuzhet Ergun'un yazmış olduğu Bektaşî Şairleri Mecmuası'nın ilk tabında Filibeli Yesârî namına tesbit itdiği şiirlerin de bu şaire aid olduklarını Sadeddin Nüzhet merhum ikinci kitabının 214'üncü Sayfa sinde zikr itmektedir. Binaenaleyh Filibeli Yesârî namına 1777'inci Sayfa de gösterdiğimiz şiirlerin de bu Yesârî Baba'ya aid olduğu için buraya kayd itdik (Sayfa: 623, 623, 937, 937, 1035, 1060, 1060, 1344, 1344, 1450).

HİTÂBÎ: Aslen Midillili olan Hitabî Kanunî Sultan Süleyman devrinde yaşamış bir sipahi olup hayatı hakkında bir malumat yoktur. Elimize geçen birkaç şiirini buraya derc idiyoruz (Sayfa: 1301, 1301, 1431, 1431, 1431, 1584, 1584, 1584).

KAYNAKÇA

- ÇAKIR, Mumine. (2010a). "İhmal Edilmiş Bir Bektaşî Babası Kadimî ve Nefesleri". Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu C. II. Çorum. 7-9 Mayıs.
- ÇAKIR, Mumine. (2010b). "Sıra Dışı Bir Osmanlı Polis Şefi Ali Rıza Öge: Hatıraları ve Şairliği". Türk Polis Teşkilatında Yeni Gelişmeler Sempozyumu. 9-10 Nisan.
- ÇAKIR, Mumine. (2011). "Bir Bektaşî Babası Kadimî'nin Mektupları". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi.
- ÇAKIR, Mumine. (2015). Kadimî Baba (Ali Rıza Öge) Hayatı ve Şiirleri. Ankara.
- DEMİR, Murat. (2015). Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisi (52-216. Sayfalar) Üzerine Tetkik - İnceleme/ Metin. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas, Türkiye.
- DEMİR, Süleyman (2015). Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisi (701-926. Sayfalar) Üzerine Tetkik - İnceleme/ Metin. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas, Türkiye.
- DEMİRCİ, Yakup. (2010). Orkun Kadimî Divanı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- KÜÇÜKKILIÇ, Ayşegül. (2015). Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisi (381-540. Sayfalar) Üzerine Tetkik - İnceleme/ Metin. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas, Türkiye.
- NOYAN, Bedri. (2003). Bütün Yönleriyle Bektaşîlik ve Alevîlik C. 4. Ankara.
- ÖGE, Ali Rıza. (1982). "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları". Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri. Bursa.
- TATCI, Mustafa; ŞEN, Cafer. (2007). "Elyazmalarına Artık Vuruyor Güneş: Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri ve Şiirleri Antolojisi". 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevîlik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı, Ankara, C. II, s. 1309-1315.

Isparta-Senirkent-
Uluğbey Köyü-Veli
Baba Ocağı*

